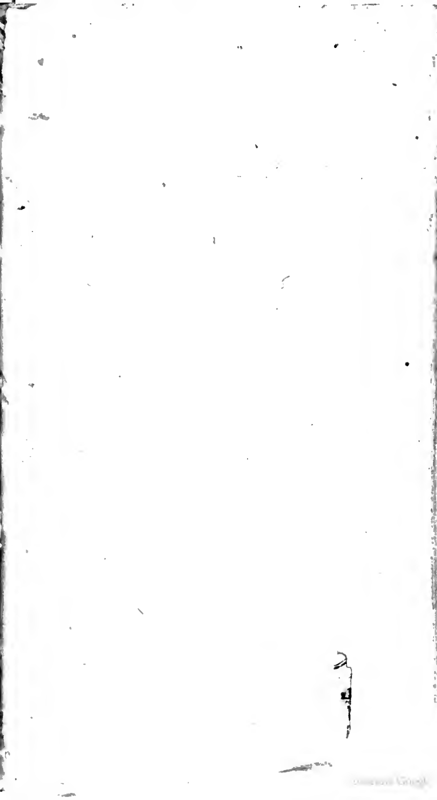

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
13
14 K
33

IOAN. LOCCENIVS de Iure MARITIMO

JOHANNIS LOCCENII JC.

De

IURE MARITIMO
& Navali

LIBRI TRES.

HOLMIÆ,

Ex Officinâ JOANNIS JANSSONII,

Anno cIↃ IↃ cL.

PRÆFATIO
Ad
LECTOREM.

IVs maritimum & navale hujusmodi esse constat, ut ex legitimo ejus usu non exigua pars externæ felicitatis Rerumpub. pendeat. Quid enim magis fortunas & opes rerumpub. auget firmatque, quam frequens, justum tamen, navigationis & commerciorum exercitium? Vetus equidem Iurisconsultus ad summam rempub. pertinere *dixit*. Inde factum est, ut singularia quædam jura de eo passim condita sint; quæ. delectu utilium habito, in ordinem & succinctum opus contrahi, & nostris temporibus ac usui accommodari, è re juventutis & publicâ fore mihi persuadebam. quo animo hos libellos ex meis excerptis per otium concinnavi. Quia verò hoc argumentum ita comparatum est, ut in eo non pauca ex jure publico & gentium explicari necesse sit, non solum Leges nauticas Romanas, in quas post recensitum Peckii Commentarium

 lucu-

luculentas edidit Notas clarissimus Antecessor Academiæ Leidensis Arnoldus Vinnius; sed etiam Ius Nauticum Suericum, & Statuta moresque aliorum populorum tam veteres quam hodiernos, quotquot haberi potuerunt de hac materia, in partes advocavi. inprimis tamen vicinarum & conjunctarum gentiũ leges & instituta nautica consului, quæ cum nostris negociationum maritimarum tractatione & consuetudine propius conveniunt. Ita Leges maritimas Wisbyenses, quoties oportunitas allicuit & res ipsa jussit, ad testimonium vocavi. quæ Leges eandem ferme authoritatem hodie obtinent, quam olim Leges Rhodiæ. Certè apud Transrhenanos populos, Respub. Hanseaticas, & in Regnis Borealibus communi usu receptæ & quasi jure civitatis donatæ sunt. Statuta insuper maritima Hanseaticarum civitatum & Reipub. Belgicæ, quæ navigandi & commercandi arte præ cæteris florent, ubi sic materies exposcebat, adhibui. quæ tamen cum per se non obligent alios, quam quibus scripta sunt, ea cautione admittenda esse ab aliis

non

non ſemel proteſtatus ſum, quatenus æquitati jurique gentium amicè congruunt, aut lege ſcripta vel contraria conſuetudine non abrogata ſunt. qua conditione etiam Romani Imperatores legem Rhodiam Nauticam olim in ſuam Remp. receperunt. Imitari hîc apes placuit, quæ cujuſcunque generis flores ita libant, ut optimum inde ſuccum hauriant. De quibus verò nihil expreſſum in Iure ſcripto exſtat (nec omnia poſſunt Legibus includi, quum Ius finitum, negotia infinita ſint) ea aut ipſorum Iudicum, aut illorum qui ad medium Ianum ſedent, ut Poeta loquitur, vel mercatorum rei maritimæ peritorum prudentiæ permittenda erunt. DEVS faxit, ut noſter labor ejus honori & publico bono ſerviat.

INDEX CAPITUM.

Lib. I.

Lib. II.

II.

LIB. III.

Cum DEO.

JOHANNIS LOCCENII DE JURE MARITIMO ET NAVALI

LIBER PRIMUS

CAPUT I.

De Origine & caussis navigationis.

I. Scopus & ordo operis.

II. Rudimenta navigationis in recens condito mundo.

III. Aucto genere humano incrementa ejus ex occasione commerciorum.

IV. Ex adquirendi cupiditate & quæstu.

V. Ex patria tutela maritima, aliisque caussis.

I. QVum materia de Iure maritimo & navali cuivis reipub. quæ negociationes transmarinas exercet, vel in mari classem habet, scitu necessaria usuque quotidiana sit, operæ esse existimavi, quæ sparsim in Codicibus Legum aliisque de hoc argumento scriptis, quotquot videre contigit, exstant, atque plurium gentium consensu observantur, in ordinem cogere, explicare atque in usum publicum prome-

 re.

re. Quod ut commodè fiat, primum ut fabrica tæ & instructæ classi mare velut aperiri & jure navigari, deinde tutum præstari, & tandem ejus beneficio solennes modi rei adquirendæ, & maritimi nauticique contractus celebrari possint, explanabo cum aliis quæ illis connexa sunt.

II. In primævo mundi statu jam in usu esse cæpisse navigia, non est quod dubitemus. Id satis colligere est ex illis Genes. cap. 1. v. 28. verbis: *Dominamini in pisces maris.* Illud enim dominium & piscationis privilegium humano generi Divinitus concessum absque ratibus, cymbis & lembis haud potuisse commodè usurpari consentaneum est. Nisi quod ut omnium artium incunabula quædam sunt & progressus, prima ætas rudimenta quædam navigiorum, &, uti verisimile sit, schedias quasdam usurpavit, vel nudas arbores, ramis amputatis. quibus veluti navigiis *Vsoum primum ausum mare ingredi,* tradit Sanchuniathon apud Eusebium præpar. Euangel. 1,10. Hunc *Vsoum* fuisse *Esavum,* ex vocis cognatione, & ejus habitatione, quod esset accola rubri maris, eruditi colligunt. Postea arbores cavatas, denique ex tabulis & trabibus connexis navigia antiquitas excogitavit & fabricavit. Lucretius circa finem lib. V.

Na-

Navigia atque agri culturas, mœnia, leges
Vsus & impigræ simul experientia mentis
Paulatim docuit pedetentim progredientis.

Virgilius 1. Gregor.

Vt varias usus meditando extunderet artes
Paullatim &c.
Tunc alnos primum fluvii sensere cavatas.

Ceterum arca Noæ singulari artificio, ex ipsius Dei præscripto jussuque, ut scimus, exstructa est.

III. Primis tamen temporibus quum domi nata paucis & frugalibus hominibus sufficerent, cunctisque communia essent, non adeò opus erat transmarinis commerciis, & ad exteros navigatione. Tibullus lib. 1. el. 3. ubi de aureo seculo agit:

Nondum cæruleas pinus contemserat undas,
Effusum ventis præbueratque sinum;
Nec vagus ignotis repetens compendia terris,
Presserat externa navita merce ratem.

Et Germanicus in Arat. Phænom.

Ignotique maris cursus privataque tellus
Grata satis, neq; per dubios avidissima vĕtos
Spes procul amotas fabricata nave petebat.

Sed postquam crescente humano genere urbes condi & dominia rerum distingui cœperunt, negociationes terra marique, & navigationes institutæ sunt: quarum beneficio quod uni societati, sive ad necessitatem

tem sive delicias deesset, ab altera peteretur.

IV. Mox accessit studium habendi, quod commoda maris & navigationis intenderunt auxeruntque. Iacobi patriarchæ vaticinium de Zebulone filio tale exstat Genes. cap. XLIX. v. 13. *Zebulon ad portum marium habitabit, ipse inquam ad portum marium, latusque ejus versus Sidonem erit.* Hoc Moses in ultima sua benedictione repetit, & clarioribus verbis exprimit Deuteronom. cap. XXXIII. v. 19. *Zebulon & Isaschar affluentiam marium sugent & occulta, thesauros arenæ.* Salomon Proverb. cap. 31. v. 14. fœminam laboriosam & adquirendi studiosam *navibus negotiatoriis* comparat. Author Sapientiæ: *Navigium cupiditas quæstuum excogitavit.* cap. 14. v. 2. Homerus Odyss. lib. 17. *ventris gratia* (γαστέρος εἵνεκεν) *naves in indomitum mare armari* dixit. Hesiodus lib. II. Oper. & dier. ubi navigationis incommoda describit, hunc etiam versum addit:

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.
Pecunia anima est miseris mortalibus.

V. Præter mercaturæ usum naves rei militari, & tutandæ in mari contra externam vim reipub. inservire cæperunt. Aristoteles VII. Pol. VI. *Mare & classem in bello esse tutelam reipub.* ait. Tacitus V. Histor. classes *imperii munimenta* vocat. Athenien-

nienſium Legati apud Thucydidem lib. 1. Hiſtor. in Orat. ad Lacedæmonios, fortunas Græciæ in navium præſidio ſitas fuiſſe prædicant. ejus rei muri lignei Themiſtoclis abunde fidem fecerunt. Idem experientia ſatis hodie loquitur. Inde Coſmo Medices familiare fuit dictum: *Non habendum potentem qui potentiæ terreſtri non ſimul etiam navalem haberet conjunctam.* Et Hiſpanorum eſt adagium: *Regnum ſine portu, eſſe ſicut furnum abſque igne.* Præterquam quod navigationes cultui vitæ & artium, traductioni coloniarum, valetudini & voluptati ſerviunt; de quibus plura Iohannes Schefferus gener meus in accurato opere de militia navali lib. 1. c. 1.

CAP. II.

De fabricatione & inſtructione Navium.

I. Privilegia Principum fabricantibus naves conceſſa. cur negata Senatoribus & præſidibus provinciarum.

II. Credentium pecuniam in navim fabricandam & inſtruendam prærogativa.

III. Pœna docentium barbaros artem extruendi naves quæ tamen hodie non paſſim in uſu eſt.

IV. Qui

IV. Qui eligendi ad fabricandam navem. & num alii illis substitui possint. ad quid obligentur.

V. Navis ex aliena materia facta cujus sit, an facientis, an materiæ domini.

VI. Navis corpus est ex compositis, nec admittit propriè divisionem. quod exemplis declaratur.

VII. Nave legata vel usufructu ejus, quid & quantum debeatur, ex occasione disquiritur.

VIII. Item in pacto de nave non petenda.

IX. Quæ sit instructa navis.

X. Num scapha etiam nomine instrumenti contineatur.

I. ORiginem & caussas navigationis proximo loco excipit fabricatio & instructio navium. Non autem hujus loci nostrique instituti est, ostendere quomodo naves ex aptâ materiâ convenienti tempore cæsâ, quomodo justa proportione ac magnitudine sint exstruendæ: de quibus ipsi artifices rectius judicabunt. Nobis propositum est isthæc solùm enucleare, quæ potissimum ex jure de hac materia, quatenus huc facit, observanda sunt. Quantum autem fabricatio & instructio navium ad mercaturæ cultum, & maris portusque tutelam habeat momentum, satis perpenden-

dentes Imperatores ac Principes, architectos & negotiatores etiam præmiis atque beneficiis ad hæc opera urgenda juvandaque allectare voluerunt: nec minus edictis pœnisque absterrere, ad quos ea res non pertineret: vel hæc impedire conantes, aut hosti hanc artem tradentes, Claudius Imp. naves mercaturæ caussa fabricantibus magna commoda constituit, ut testatur Suetonius in vitâ Claudii cap.XIIX. Et Scævola IC. in *l.3. de vac. & excus mun.* muneris publici vacationem præstari notat illis qui (præter annonam adjutam) fabricarint naves marinas certorum modiorum. Senatoribus autem hanc vacationem datam negat: quod illis ex lege Iulia repetundarum navem habere non liceret *d. l.3. in fin.* Sed & præsides provinc. in ea provincia, in qua administrabant, navem ædificare prohibebantur *l.46. §.2. D. de jure fisci:* ne adquirendi & negotiandi promiscua libertate studioque quæstus à publica administratione avocarentur, aut commoda mercatorum interciperent.

II. Aliàs credentes pecuniam in navim fabricandam, instruendam aut reficiendam, in jure R. aliis creditoribus post fiscum sunt potiores *l.26. l.34. D. de privil. cred. l.5.6. D. qui pot. in pign. Nov.97. cap.3.* quod inprimis utilitati publicæ datum, quæ

ex

ex navium fabricatione, numero, robore & usu capitur. *vid. Zoes. in Digesta, Tit. de privil.credit. n.*11. Post utilitatem pub. tale creditum quoque salvam facit totius pignoris caussam. *vid. inf. lib.*3.*c.*3. §.1. *in fin.* Ex consuetudine Belgarum instrumentum pecuniæ in navem exstruendam vel instruendam creditæ præfertur instrumento fœnoris nautici. unde usuvenire observat cl. Vinnius *ad Peckii Commentar. in LL. Nautic. pag* 95. ut credentes pecuniam in fœnus nauticum sæpe incidant in damnum, præsente nimirum instrumento crediti in navem fabricandam aut instruendam: quod creditorem tempore creditæ in fœnus nauticum pecuniæ latebat. Itaque diligentiori inquisitione hic opus erit.

III. Capitalis pœna lege R. in illos decreta est, qui docent barbaros artem fabricandi naves, ante illis incognitam *l.*25. *Cod. de pœnis.* Per *barbaros* hic intelligi alienigenas, qui imperio R. non parent, nec eis amici sunt, colligere est ex *l.*2. *Cod. quæ res export. non deb.* Anno Christi MDLXIII. communi conventus Lubecæ habiti, & civitatum Hanseaticarum decreto interdictum fuit, ne commercio Christianorum barbari, & inprimis illius temporis tyrannus Moschorum Iohannes Basilides, rariores artes ipsis ignotas, & quæ ad rem *navalem*

valem, militarem & tormentariam pertinent, edocerentur. Sic enim existimabant, ubi classis potestas fieret, non solum in Livoniam, sed etiam in Germaniam effuso exercitu penetraturos; ut notat Thuanus lib. XXXVI. Histor. Ita memoria nostra, inquit idem, Turcos Genuensium lucri cupiditate illectorum frequentatione rem navalem edoctos, Hellespontum transmisisse; & inde Græcis transfugis & piratis adjutoribus classe instructa Constantinopolin imperii Orientalis caput, & mox Macedoniam, Illyricum & universam Peloponnesum in potestatem redegisse constat. Quamvis autem hujusmodi pœnæ & edicta prudenti & reipub. Christianæ utili consilio sint constituta: ne subditi suis ingeniis & arte contra se arment & instruant vires barbarorum; tamen serum esse videtur, hodie tale quid prohibere: cum hæc ars omnibus ferme populis nunc cognita sit, aut peritorum industriâ pecuniæ studio allectâ passim tradatur. Hoc tamen nonnullorum populorum statutis adhuc cautum est, ne peregrinis apud se exstruere navem liceat, nisi cum consensu Senatus, & tot nummorum summâ solutâ, quot amphorarum navis esse debet: ita Statut Dantisc. part. 1. cap 4. art. 3. sancitum est. Ratio in promtu est, ut hujus commodi magis do-

me-

mestici & cives, quam exteri participes reddantur.

IV. Idoneos & peritos architectos ad fabricandam navem adsci, ratio ipsa facile docet; præpositis, ubi usus exigit, curatoribus & inspectoribus, qui opus promoveant & exigant; de quibus *l.* 18. §. 10. *D. de mun. & honor.* Vbi verò navem à se fabricandam quis promisit, & hoc specialiter actum est, ut suis operis perficiat, alius ipsi substitui nequit; nisi aliter convenerit *l.* 31. *D. de solut. arg. l.* 12. §. 6. *D. de usu & hab.* aut nisi per imperitiam, qui peritiam professus est, perdat opus. tunc enim ex damno tenetur; aut si inopiâ laboret, arbitrariâ animadversione. *l.* 132. *D. de reg. jur. l.* 12. §. 8. *C. de ædif. priv.* domino autem hîc integrum erit alium eligere *Statut. Gedan. p.* 1. *c.* 4. *a.* 8. Si navis exstructio aversione locata sit, i. e. totius pro indiviso una mercede, periculo conductoris, donec approbetur, locatio facta *l.* 36. *D. loc. cond.* operis faciendi debitor, nisi consummationem operi addiderit, non liberatur. Sed aut consummabit, aut ex dispendio, quod dominus inde sensit, tenebitur *d. l.* 12. §. 8. *de ædif. pr.* facti enim obligatio est individua, ita ut corpus ex opere locato perficiatur *l.* 5. §. 1. *D. de verb. signif. l.* 80. §. 1. *D. ad leg. Falcid. Hag. de usur. c. X.*

n. 82.

n. 82. 83. Si verò certâ ac definitâ formâ navis extruenda ſit locata, ſatis erit ſecundum præſcriptum modum ac conventam formam opus eſſe conſummatum. ex conventionis enim forma finem ſuum quoque conſecutum eſt opus: & ipſa conventio actionem format in bonæ fidei judiciis *l.* 7. §. 5. *de pact.* quale eſt locatio conductio §. 28. *Inſt. de Action.* Conf. *Goedd. ad l.* 5. *de V.S. n.* 13. Si navem fieri ſtipulatus ſim, atque, ſi non feceris ad dictum tempus, centum, hujusmodi pœnali ſtipulatione quaſi novatio prioris obligationis fit *l.* 44. §. 6. *D. de oblig. & act.* ita ut poſt moram centum præſtentur. *vid Bronchorſt. cent.* 4. *aſſert.* 61. Res autem & pœna ſimul exigi nequit, niſi nominatim de utroque præſtando cautum ſit. *arg.l.* 115. *in fin. de verb. oblig. Hotoman. ill quæſt.* 10. *fusè.*

V. Si navis ædificetur ex alienis tabulis, diſceptatur inter Iurisconſultos, num ædificantis ſit, an verò domini tabularum. Nonnulli hîc ita diſtinguunt, ſi aut vetus navis reficiatur, aut planè nova fiat. Si navis ex aliena materia refecta ſit, eam manere reficientis volunt, per *l.* 61. *D. de rei vindic.* [ſalva tamen æſtimatione tabularum] quia hîc non fit nova ſpecies, ſed manet vetus: ut neque ædes per partes refectæ aliæ ſunt. Si verò navis ex alienis tabulis no-

nova facta sit, non facientis, sed materiæ domini esse volunt, salvis impensis exstructionis: *quia proprietas totius navis, carina* (i. e. compagis navis, ut hîc *carinam* accipi volunt, vel expectatæ qualitatis quæ ei indita est à materiæ domino) caussam sequitur. *d. l.* 61. *de rei vindic. l.* 26. *de acq. rer. dom. Lyklama lib.* 7. *Membran. ecl.* 3. Alii tamen secundum naturalem æquitatem hîc locum communioni, pro rata ejus quanti unumquodque est, relinquendum judicant. *Grot. lib.* 2. *de jure bell. & pac. c.* 8. §. 19.

VI. Quando navis est ædificata, corpus quoddam ex compositis esse dicitur. Græcis *συνημμένον. Plutarch. in prac. connub. Pomponius Ic. in l.* 30. *D. de usurp.* Sicut ædium unum corpus est ex cohærentibus lapidibus, tignis & tecto §. 18. *Inst. de Legat.* Itaque sine dissolutione totius & diminutione vel privatione veri usus non potest dici dividi navis. Huc facit jocus Casselli IC. apud Macrobium 1. *Saturnal. c.* 6. qui mercatori, quomodo cum socio navim dividere oporteret, consulenti respondit: *Navim si dividis, nec tu nec socius habebis*, vel, ut est apud Fabium *lib.* 5. *Orat. Inst. c.* 4. *Navem dividere volo, Perdes, inquit.* Itaque Q. Fabius Labeo Legatus Rom. dolo egit, dum in fœdere cum Antiocho Rege, quo

con-

conventum erat, ut captarum navium partem dimidiam reciperet, medias omnes secuit, ut eum tota classe privaret. *Val. Max.* 7, 3, 4. Pars enim dimidia navium integrarum in divisione ipsi præstanda erat, non sectarum. Proinde si pluribus sociis aut hæredibus una navis communis sit, quæ commodè non recipit divisionem, præstat in solvenda societate aut dividenda hæreditate integram uni adjudicari, & alterum in æstimationem suæ portionis æquam pecuniæ summam alteri præstare. *l.* 192. *D. de reg. jur. Stat. Lub.* 3, 13. Cæterum si navis hac mente resoluta sit, ut in alium usum tabulæ destinentur, licet mutato consilio perficiatur, tamen & peremta prior navis, & hæc alia dicenda est. Sed si reficiendæ navis caussa omnes tabulæ refixæ sint, nondum intercidisse navis videtur, & compositis rursus eadem esse incipit. sicuti de ædibus deposita tigna ea mente ut reponantur, ædium sunt. sed si usque ad aream deposita sit, licet eadem materia restituatur, alia erit. *l.* 83. §. 5. *D. de verb. oblig.*

VII. Item nave legata, quæ postea dissoluta est, neque navis neque materia debetur, *l.* 88. §. 2. *de Legat.* 3. quia velut esse desiit. *Gloss. hic.* & separatione ac dissolutione compositorum ex quibus navis constat, ipsum corpus intelligi nequit. Idem in usu-

usufructu navis dissolutæ legato statuit Sabinus IC. in *l.* 10. §. 7. *D. quib. mod. ususfr. v. u. a.* Testator enim ipso facto hîc mutasse voluntatem suam præsumitur. Si verò manente eadem carina, navis alicujus specialiter legata, aut promissa, & per partes tota resoluta & refecta sit, nihilominus navis recte vendicabitur. *l.* 24. §. 4. *de legat.* 1. *l.* 76. *D. de judic. ubi vid. Gothofr. de Thesei nave, l.* 8. §. 8. *D. de solut. d. l.* 83. §. 5. *de V. O.* quia navis hic cedit carinæ tanquam principali subjecto & fundamento suo. Plautus eo alludit in Mil. glor. a. III. sc. III. ubi *fundatam & constitutam carinam* velut principale ponit. Verba ejus hæc sunt:

Vbi probus est architectus,
Bene lineatam si semel carinam collocavit,
Facile esse navem facere, ubi fundata & constituta est.
Nunc hæc carina satis probè fundata & bene statuta est.

Vt quidam ibi legendum putant. Sed & corpus idem esse non desinit, manente specie, etiamsi partibus mutatis. *vid. Grot. de jur. b. c. p.* 11. *IX.* 111. *& ib. in Not. & de verit. relig. Christ. p.* 112, 340. *& Zas. ad d. l.* 24. §. 4. *de Legat.* 1.

VIII. Si quis pactus sit, ne navem peteret, hac dissoluta singulas tabulas petere nequit: sed pacti conventi exceptione submove-

movebitur nisi specialiter aliud actum sit. *l.* 27 §. 8 *ff. de pact.* Totum enim compositum pactus est ne peteret, tabulæ autem sunt pars compositi : quo dissoluto, totum esse non intelligitur.

IX. Navis ædificata etiam, præter commeatum, instruenda est, ut scimus, gubernaculo, malo, antenna, velis, anchoris, & aliis necessariis partibus : quæ membra navis in *l.* 44. *D. de evict.* instrumenta in *l.* 29. *D. de instr. vel instrum. leg.* armamenta in *l.* 6. *de leg. Rhod. l* 3 §. 1. *de rei vindic l.* 5 *qui pot. in pign & Cæsari lib.* 1. *&* 111 *belli civ.* dicuntur, ut Græcis ὅπλα. quæ navis gratia parantur *l* 2. § 1, *D. ad leg. Rhod. de jactu*, & navis iis utilis ad navigandum redditur *l.* 242. *D. de verb. sig.* Licet autem Iavolenus & Labeo in *a. l. de V. S* artemonem negent partem esse navis, cum magis sit pro adjectamento; tamen non dubitandum est, quin sit instrumentum navis. *Alciat. ad l. CCXLII. de V S.* quo navis quoque utilis ad navigandum redditur. Quippe rei accessiones & instrumenta, si non essentialem principis rei partem, utique aptam & usui accommodatam constituunt, ut artemon, clavi, remi, scapha, cæteraque quibus armatur & instruitur navis. *Forner ad l. Malum navis.* Si quis ergo navem cum instrumentis,

vel perfectam & instructam emerit, omnes hæ partes à venditore præstandæ erunt.

X. Sed majoris dubitationis est, an, si quis navem cum instrumento legaverit aut emerit, præstanda sit scapha navis? Labeo quidem ita statuebat in *l. ult. D. de instruct. vel instrum. leg.* Sed Paulus, Pomponius, Alfenus & Vlpianus negabant in *d. l. & l.44. D. de evict.* & quidem his argumentis: quod scapha non esset conjuncta navi, ut alia membra navis, sed per se parva navicula, separata à navi: nec ejusdem generis cum instrumento navis. Verùm ad hoc regeri potest: Etiam armamenta separari à navi queunt *arg. l. 3.§.1. ff. de rei vindic.* & tamen necessariæ partes navis sunt *d. l.44. D. de evict.* Et licet scapha non sit ejusdem generis cum instrumento navis, tamen genere convenit cum ipsa navi, nec ab ea nisi quantitate differt; ut ipse Paulus fatetur in *l.29. D. de instr. vel instrum. leg.* Sed quidquid sit, Labeonis sententia stare potest in casu legatæ aut venditæ navis plenè instructæ, & cum omni accessione, sequela & partibus ejus. Vt enim partes ædium dicuntur, quæ perpetui usus causa parata sunt *l.242. § 4. de verb. signif.* & quibus ædes perficiuntur *l. 245. de V. S.* ita scapha potest dici pars navis, quatenus necessarium usum navi præbet, & naviga-

tio

tio sine eâ commodè perfici nequit. Vide quoque Vinnium ad Peck. in tit. de Exerc. act. pag. 80. ubi post alia probat Baldi & Strachæ sententiam scribentium, publicatâ navi scapham, tanquam separatum quid, non intelligi publicatam; quod & aliàs pœnæ restringi solent.

CAP. III.

De jure navigandi.

I. Finis & usus navis.
II. Quid sit jus navigandi.
III. Illud esse commune, probatur ex jure naturæ gentium, divino & civili.
IV. Ius aut servitus navigandi per lacum alterius.

I. QVando navis fabricata & instructa est, ad hunc finem & usum paratur, ut naviget, veluti Vlpianus ait in *l.* 12. §. 1. *D. de usufr.* & res ipsa hoc satis indicat. Vt autem constet, justam esse navigationem, de ejus jure nonnulla observabimus.

II. Ius navigandi est innoxia facultas transfretandi ad vicinos aut remotos populos, à jure naturæ, gentium, divino & civili permissa, aut fœderis, amicitiæ, societatis contemplatione ob communio-

nem commerciorum libera; aut jure servitutis in lacu perpetuo debita.

III. Si enim est libera negotiandi facultas, utique etiam id, sine quo illa commodè exerceri nequit, liberum erit, nimirum jus navigandi, aut trajiciendi mare: sive id expresso pacto, sive tacito consensu fiat. Hoc primo juri naturæ convenit. Cum enim non omnia apud omnes hominum usui necessaria proveniant, ex noto Poetæ dicto:

Nec verò terræ ferre omnes omnia possunt; ideò Deus per naturam velut fidam humanæ necessitatis ministram sic ordinavit, ut usibus hominum per navigationes & commercia succurreretur, & societatis humanæ vinculum conservaretur. Tullius 1. Offic. *Servanda est in societate communitas omnium rerum, quas ad communem hominum usum natura genuit.* Idem ibid. *Quidquid sine detrimento accomodari potest, id tribuatur vel ignoto. Ex quo sunt illa communia, Non prohibere aqua profluente, Pati ab igne ignem capere.* Hinc etiam *mare* dicitur *naturâ omnibus patere* in *l 13 D. comm. præd.* & ex *jure gentium commercia* esse instituta in *l 5. D de just. & jur.* quod ita communi consensu gentes cultiores semper observarunt; nisi justa cuipiam denegandi caussa subesset. Quo præterea fine Deus usum

maris

maris & fluminum omnibus hominibus communem fecisset tam ante quam post diluvium *Gen.* 1. v. 28. *Gen.* 9. v. 2. nisi omnibus cum effectu patere etiam in navigandi commoditate voluisset? Seneca lib. 4. de benefic. cap. 28. *Deus quædam in universum humano generi dedit, à quibus excluditur nemo. nec enim poterat fieri, ut ventus bonus viris secundus esset, contrarius malis. Commune autem bonum erat patere commercium maris, & regnum humani generis relaxari.* Hisce consentit Ius Civile, quod mare & litora maris vult esse communia ipso jure naturæ §. 1. *Inst. de rer. div. l.* 3. §. 1. *Ne quid in loco pub.* & fluminum publicorum dicitur communis usus, sicut viarum publicarum & litorum in *l.* 24. *de damn. inf. vid. & Tit. Dig. ut in flum. pub. navigare lic.* Et in jure vetatur aliquid fieri in mari, quo navigationis usus impediatur. Adversus eum qui molem in mare projecit, utile edictum competit illi cui hæc res nocitura est *l.* 2. §. 8. *D. Ne quid in loco pub.* aut si quid in mari fiat, quo statio aut iter navigiis deterius fiat *l.* 1. §. 17 *D. de flum. ne quid in flum. pub. ripave ejus fiat, quo peius navigetur, & toto hoc tit. item tit. seq. Ne quid in flum. pub.* Invitarunt insuper veteres Imperatores ac Principes, navigantes immunitatibus, collegio-

rum jure, ſucceſſionis commodo, & aliis emolumentis ad navigandi induſtriam: uti videre eſt ex *l. 5. §. 3. ſeqq. de jure imm. l. 9. §. 1. de Decur. l. 5. de mun. & hon. l. 1. quod cujuſque un. nom. l. 1. C. de hær. decur. l. 24. C. de excuſ. tut.* aliiſque legibus diverſorum Principum ac Rerumpub. Si igitur innoxius tranſitus ac navigatio per mare prohibeatur, prohibens injuriarum actione conveniri poteſt *l. 1. §. 9. ne quid in loco pub. l. 13. §. 7. de injur.* & qui alterum in eo quod eſt juris communis, abſq; juſta cauſſa impedit, ad omnis damni reſtitutionem bonorum virorum arbitrio tenetur. Si autem juris via, vel arbitrorum judicium ſpernatur, viſque fiat, injuſta vis juſtè & authoritate publica repelli poteſt. Sed de his prolixius & accuratius egerunt Grotius in toto libello de Mari libero, inprimis in cap. I. VIII. & XIII. & Vaſquius Illuſt. Quæſt. lib. I. cap. LXXXIX. aliique.

IV. Sed & navigandi jus per lacum alterius perpetuum, vel navigandi ſervitus imponi poteſt, ut per iſtum lacum perveniatur ad fundum vicinum. Atque ſi ſervitus ſit ruſtica, debetur prædio ruſtico *l. 23. §. 1. D. de ſervit. præd. ruſtic.* urbana, ſi debeatur prædio urbano. imo & perſonalis, ſi homini id jus conſtitutum ſit. *Zoeſius ad d. tit. n. 10.*

Ca-

Cap. IV.

De imperio maris.

I. Libertatem navigandi dominio maris videri restringi.

II. Unde sit illud dominium.

III. Quotuplex sit. quid & quale hîc intelligatur. Tentata conciliatio hîc dissidentium.

IV. Modus & finis imperii maris.

V. Num protectio & jurisdictio maris dominium adferat.

VI. Quousque se extendat jurisdictio in mari. delinquentes in mari cujus loci forum sortiantur.

VII. Determinationem certæ navigationis non tollere omnem navigandi libertatẽ.

VIII. Peregrini quatenus admittantur.

IX. Quid liceat in eos qui hostibus res subvehunt. Nec illud impedire jus commerciorum, cessante bello aut prohibitionis caussa.

X. *Velorum demissionem in occursu aut conspectu Regiarum navium, non semper imperium maris arguere, sed honoris argumentum esse: nec navigationis libertatem deminuere.*

I. AT præcedenti capite dictis obstare videtur imperium vel dominium

 maris,

maris, quo navigationis usus ad juris proprii vel commodi publici rationem referri, aliisque ex arbitrio vel usu reip. concedi aut sufflaminari queat.

II. Certum quidem est, primævo jure naturæ & conditione hominum, maris usum & proprietatem omnibus fuisse communem, sed Reges, Principes & Respublicæ liberæ ejus dominium vi imperii in terras & undas illis conjunctas paulatim ad se traxerunt. Ambrosius lib V. Hexaëmer. cap. XXX *Principes spatia maris sibi vendicant jure mancipii. Iste, inquit, sinus maris meus est; ille alterius. Dividunt sibi elementa potentes.* Vid. & *l. IX. D. de lege Rhod de jactu, & quæ in eam notavit nobiliss. Iurisconsultus Iac. Gothofredus cap. VII. de imperio maris.* Idem firmat vetus formula deditionis (Collatinorum) apud Livium lib. 1. in qua non solum urbes, agri, & alia; sed & *aqua* in deditionem venire dicitur Non tamen Principes aut liberi populi imperium habent in universum mare; nec navigandi libertatem jure naturæ communem tollere possunt aut temerè impedire.

III. Quæ de hac materia jam à viris clarissimis Grotio in Mari libero & in libris de jure belli & pacis, Seldeno in Mari clauso, Rivio in Historia navali, Pontano in Discussionibus Historicis, & ab aliis eruditè pro-

prolixeque sunt observata, & ingeniosè utrinque disceptata, multis hic non repetam, ne actum agam. nec illorum controversias nunc ferè quiescentes resuscitabo: præsertim cum eorum sententiæ in speciem dissidentes, si rectè accipientur, commodè conciliari posse videantur. Si nimirum discrimen inter *imperium maris universale*, & *particulare ejusq; modum* rite attendatur. Dominium maris universum & summum nulli hominum, sed soli Domino dominorum competere, liquet *ex Psal.VIII.v.*9.*Ps. LXXII.v.*8.*Psal.LXXXIX.v.*10.*Zach.IX. v.*10. quod Deus etiam insignibus miraculis V. & N. Testamenti satis manifestum fecit. Et nonne quotidiani instar miraculi est, (quamvis aqua cum terra unum constituat globum, & Deus naturam per media regat) divinique imperii in universum mare fructus, ac beneficium erga mortales prorsus eximium, quod vastum illum oceanum intra terminos suos Deus coërcet, ne terram impetu suo, violento æstu, ac exundatione, ut interdum minari videtur, (nec absque damno accolarum maris, si suis hoc delictis meriti sint) obruat ac submergat? de quo *Hiob. cap.* 38. *v.* 10. 11. *Ier.* 5, 22. quod fluctibus & ventis, quoties ipsi placet, quietem & silentium verbo aut nutu imperat. quod tot homines in tot

maritimis & tam periculosis itineribus servat. Cæterum quod Procopius lib. 1. de ædific. orbem in manu statuæ Imperatoris positum fuisse tradit, *ὅτι γῆ τε αὐτῷ καὶ θάλασσα δεδούλωται πᾶσα*, *quia terra ipsi & omne mare servierit*, hoc ad orbem Romanum, qualis tunc erat, latitudine quadam oeconomica, per synechdochen integri referendum esse, rectè notavit Iac. Gothofredus V. CL. cap. VIII. ad l. Deprecatio leg. Rhod. de jactu. Ita Maro de Romanis 1. AEneid.

Qui mare, qui terras omni ditione
tenerent.

Sed mare particulare, ut vocant, vel singulare imperio Regis, Principis aut Reipub. subesse potest, quatenus est in ejus ditione; ita tamen ut usus navigationis & innoxius per id mare transitus etiam aliis ejus jurisdictioni non subjectis jure gentium & humanitatis lege pateat. Hoc discrimen ipsi authores modò laudati, si penitius inspicias, agnoscunt, utut in aliis nonnullis dissentiant. Illud paucis signare placet. Seldenus lib. 1. Mar. claus. cap. VI. *Quidquid*, inquit, *adquirunt homines, restat semper Deo O. M ut naturæ universalis parenti, dominium illud supremum tam hominum quam rerum prorsus omnium: quod nemo sanus negaverit. Sed de dominio humano con-*

controverſia eſt; eo ſcilicet, quod uſumfructum & proprietatem qualemcunque, integro ſemper Numinis, quod nequit minui, dominio complectitur. Et cap. XX. *Humanitatis quidem officia exigunt, ut hoſpitio excipiantur peregrini, etiam ut innoxius non negetur tranſitus.* quem tamen negat imperio maris privato derogare. eundem à territorii dominis temperari ſolere ait pro commodi pub. ratione. Vid. & cap. XXIII. & paſſim alibi. Simile quid Rivius lib. III. Hiſtor. Naval. med. cap. XXXVIII. *Mare* (alicujus territorio ſubjectum) *amicis, hoſpitibus, fœderatis, ſociis denique noſtris patere; hoſtibus verò aut alienis non item, niſi noſtra id voluntate & permiſſione fiat.* Ab hac ſententia non prorſus abit Grotius, ut ipſe Seldenus fatetur lib. 1. Mar. clauſ. cap. XXVI. pag. 218. 219. *In libris*, inquit, *de jure belli & pacis* (lib. 2. c. 2. §. 2. & 3.) *Grotius poſita quidem originis privati dominii ratione in eo quod eſt, loca privatim aſſignata univerſorum commodis non ſufficere, propter Maris magnitudinem & abundantiam inexhauſtam, quæ ſufficiat omnibus, in proprium id jus abire non poſſe concludit. Alia item adjicit de interminata Maris natura; de quibus utriſque ſatis eſt dictum ſuperius. Sed tandem receptis populorum ſe moribus dedit, & de Maris proprietate ſeu dominio privato, ut re extra contro-*

versiam interdum concedenda, non semel loquitur. nimirum d. cap. §.13. & cap.3. §.7. 8. lib.2. quæ apud ipsum in dicto libro, qui in omnium fere manibus est, inspici possunt. Idem Grotius in d. cap.3. §.12. ait: *Illud certum est etiam qui mare occupaverit, navigationem impedire non posse inermem & innoxiam, quando nec per terram talis transitus prohiberi potest, qui & minus solet esse necessarius & magis noxius* Et §.13. *Vt autem solum imperium in maris partem sine alia proprietate occupetur, facilius potuit procedere: neque arbitror jus gentium obstare.* Idem in cap. V. Mar. Lib. p m.44. *Si quid earum rerum per naturam occupari possit, id eatenus occupantis fiat, quatenus ea occupatione usus ille promiscuus non laditur.* Et pag. 63. ibid. *Omnes qui mare volunt imperio alicujus subjici posse, id ei attribuunt, qui proximos portus & circumjacentia littora in ditione habet.* Et mox: *Deinde verò etiam qui Mari imperaret, nihil tamen posset ex usu communi deminuere, sicut populus Romanus arcere neminem potuit, quo minus in littore imperii Romani cuncta faceret, quæ jure gentium permittebantur.* Pontani denique libr. II. Discussionum Historicarum cap. II. hæc sunt verba: *Mare, si ejus vastitatem videamus, esse numinis ac Dei omnipotentis, ex Psalmo 115. constat. Nam de*

de partibus singulis, deque maribus particularibus nemo negaverit, alicujus esse ea dominii posse. Ibid. *quod sub finem ejusdem capitis subjicitur, Mare non minus ac Tellurem dominii privati capax esse, lubenter concedimus, si de mari singulari id capiatur, nequaquam si de universali.* Cætera brevitatis caussa prætereo, quæ apud ipsum legi possunt.

IV. Si verò nostrum non est inter illos
tantas componere lites,
audiant Reginam Angliæ Elisabetham arbitram, quæ sic per Senatum respondit Hispanico in Anglia Legato, apud Camdenum, ad annum 1580. *Rei alienæ donationem & imaginariam proprietatem, & præscriptionem, quam obtendat Rex Hispaniæ, nihil obstare, quo minus cæteri Principes commercia in Indicis regionibus exerceant, & colonias ubi Hispani non incolunt, jure gentium nequaquam violato, deducant; nec non oceanum illum vastum liberè navigent: cum maris & aëris usus omnibus sit communis. Nec jus in oceanum populo aut privato cuipiam posit competere, cum nec naturæ, nec usus pub. ratio occupationem permittat.* Item ad annum 1602. *Principes non habere ejusmodi in mare dominium, ut navigantibus ejusdem usum non minus quam aeris prohibeant.* Item: *Principes non habere jurisdictionem nisi*

nisi in mari territoriis suis propius adjacente; idque ut navigationes sint tutæ à piratis & hostibus. Hic modus & finis istius imperii singularis in mare simul indicatur: ut nimirum hoc imperium ita usurpetur, ut tamen navigantibus justus maris usus integer relinquatur: & ut mare purgetur à prædonibus & hostibus. Hunc finem etiam spectavit Strabo lib. XIV. Geogr. ubi de imperio maritimo Rhodi loquitur: *ἐθαλασσοκράτησε πολὺν χρόνον, ad longum tempus imperium maris habuit*, statim addit: *καὶ τὰ λῃστήρια καθεῖλε, & piraticam sustulit.* Idem Diodorus Sicul. lib. XX. adfirmat: *Rhodios in commodum Græcorum aliorumque transeuntium mare prædonibus purgasse.* Augusti inscriptio Ancyræ reperta:

MARE. PACAVI. A. PRAEDONIBVS.

V. Occasione hujus non abs re disquiritur, Num protectio maris ejusque purgatio à piratis, & animadversio in eos confestim det dominium maris? quod non temerè existimandum. Quamvis enim facile demus, eos qui imperium particulare maris habent, navibus præsidiariis in illo dispositis posse & debere mare tueri, prædonibus purgare, atque eos, ut decet, plectere: tutamque transeuntibus navigationem præstare: (conf. *l. un. C. de classic.*) quo nomine

mine etiam vectigal pendi non iniquum est; hoc tamen non est reciprocum, ut, qui mare aut flumen protegit, piratas tollit, statim habeat maris aut fluminis dominium. quippe protectio non dat dominium *c. recepimus in fin. ext. de privil. Gail. 2. obs.* 54,. Et piratæ tanquam communes generis humani hostes, etiam à privatis capi supplicioque tradi possunt. qua de re fusius inf. in peculiari capite de Piratis. Accedit, quod protectio & jurisdictio, quæ etiam temporaria esse potest, à proprietate maris distinguenda est. Potest item hostis classe potentior, & victor, imperium maris tenere; sed idem fortuna vertente amittere, vel pace facta priori domino restituere. quod obvia passim exempla docent. Dominium autem ex sua natura perpetuum est. Sed & classes præsidio navigantium disponere atque piratas punire, non ex proprio, sed communi jure descendit, quod etiam aliæ liberæ gentes habere possunt. Sic Hollandi aliquando purgarunt mare prædonibus, cujus rei signum scopæ malo imposito præferebant. non tamen inde sibi proprietatem maris vindicarunt. Illud interim largiendum est, inter gentes vicinas ita convenire posse, ut capti in maris hac vel illa parte, hujus aut illius reipub. judicio sistantur, atque ad commoditatem di-

stin-

ſtinguendæ jurisdictionis fines deſcribātur: quod ipſos quidem hanc ſibi legem dicentes non alios obligat: neque locum alicujus proprium facit, ſed jus in perſonas contrahentium conſtituit. *Grot.cap.V. Maris lib.*

VI. Iurisdictionem autem habens in territorio vel diſtrictu mari cohærenti, habere exiſtimatur in mari jurisdictionem uſque ad duorum dierum iter, ut Dd. volunt. *Vid. Hieron.de monte Brixiano in Tract. de Finib reg.cap.7.n* 12.13. Bodinus *lib* 1. *de Rep. c.ult.* jure quodammodo Principum omnium maris accolarum communi receptum eſſe teſtatur, ut ſexaginta miliaribus à litore Princeps legem ad littus accedentibus dicere poſſit. in cujus rei fidem citat Baldum *in rub. de rer. div.col.* 2. *& in l cum proponas de naut. fœn.* Per ſexaginta autem miliaria procul dubio ex mente Baldi Italica miliaria intelligit. Atque ita judicatum in cauſa Ducis Allobrogum, ibid. notat. Licet non deſint, qui Principibus ſuis jus ac jurisdictionem in mari longius metari velint. Communiter tamen delictum in mari perpetratum in illa civitate vel repub. puniri ſolet, ad cujus jurisdictionem mare ſpectat, cujusque portui locus ille maris propinquior eſt. *Zuar de uſu mar. conſil* 1. *n.* 3. Sed ſi crimen in mari inter duas urbes æqualiter diſtantes commiſſum ſit, ejus cognitio

gnitio ad utramque per concursum jurisdictionis pertinebit: quia delictum commissum est in confinio, quod est commune utriusque civitatis. Si verò eadem pars maris ad plures pertineat, illi omnes poterunt cognoscere; ita tamen ut sit præventioni locus. Prævenire autem dicitur, qui delinquentem cepit in mari, licet alius judex prius eum citarit. Ita statuit Hieronymus de monte Brix. *d.loc. n.*9.10.11. *& cap.*25. *n.* 8.

VII. Præterea pactis quibusdam certi termini navigationis definiri possunt à victore, vel ab illo qui mari dominatur: quod exemplis & moribus gentium probant *Grotius libr. 2. de jur. bell. e. p. cap.* 3. §.15. *Pontanus Discuss. Histor. lib.* 1.*c.* 21. illa tamen definitio imperium maris non absolutum reddit; ita ut aliorum populorum, ad quos illa pacta nihil pertinent, libertatem navigandi planè tollat, aut eos obliget. *Grot. d. loc.*

VIII. Sed nec domini in suas terras ad quosvis mercatores & peregrinos suscipiendos inviti jure gentium cogi possunt; sed id facient bona cum gratia, vel ex indultu, commerciorum fœdere, vel communi humanitatis lege. modò peregrini ad licitos portus accedant, ibique quod debent vectigal solvant, nec se indignos humana con-

consuetudine & justis amicisque commerciis reddant; nec vetita aut illicita inferant; aut ob justum metum detineantur. *Selden. lib.* 1. *Mar. clauf. cap.* 21. *Riv. lib.* 3. *Nav. hist. med. c.* 38.

IX. Incidit hîc illa nobilis quæstio, Num liceat vigore imperii in mare, durante bello prohibere certarum mercium subvectionem hosti subministrandã ab illis qui neutrarum sunt partium, vel ab aliis? Quamvis pro varietate temporum & status hoc à nonnullis populis non eodem modo semper observatum sit, tamen quid communiter & plerarumque gentium jure hîc obtineat, scire satis erit. Hoc autem in confesso est, si libera transeundi facultas per alieni territorii mare negata sit illis qui merces hostibus advehebant, eam non tam intuitu dominii maris, quam ne hostem commeatu contra publicum interdictum juvarent, denegatam esse. Hoc ipse Seldenus, qui etiam ex hac caussa dominium maris assertum it, inficias ire nequit. quippe lib. II. Mar. clauf. cap. XX. scribit, quibusdam Principibus & Rebuspub. ab Elisabetha petentibus, ut flagrante inter eam & Hispanum bello, liber ipsis esset per mare Anglicanum transitus cum annonâ in Hispaniam eam licentiam esse negatam, *non solum dominii maris causa, sed inprimis ne hostibus commea-*

meatus adferrentur. Ibid. refert, cum naves Hanſeaticorum frumento onuſtæ à claſſiariis Anglicanis in ipſis Vliſſiponis faucibus, extra territorium Angliæ marinum captæ eſſent, quæ per mare Scoticum & occiduum in Luſitaniam tendebant, clamitaſſe inde Hanſeaticos, jura gentium, commerciorum, fœderum violata eſſe; *navibus ab Angla ita eo ſolùm nomine, quod ad hoſtem commeatus deferrent, captis* in territorio, cujus ſe dominam ne obtendebat quidem Angla. Plura, ſi lubet, vide apud Seldenum dicto capite, & Pontanum lib. 1. Diſcuſſ. Hiſtor. cap. XIII. Si verò imperii maritimi jus hic forte quis obtendat, tamen frequentius ex dicta cauſſa, quam jure imperii maritimi, edictis publicis prohibitam eſſe & prohiberi conſtat earum rerum, quibus hoſtis vires juvarentur, non verò ita aliarum innoxiarum mercium, transvectionem; idque quodam naturæ gentium aut belli jure. Velut Proteſtantes reſponderunt Luſitanis, cum eorum XXV. naves ſpoliaſſent, quæ in portu hærentes deſtinaverant frumentum Hiſpano tunc hoſti ſubvehere. *Iure belli licere tales ſpoliare naves: quippe rem edictis & conſtitutionibus regiis prohibitam eſſe*, apud Thuanum Hiſtor. lib. LXIV. Quamvis autem non ſemper ab extraneis hujusmodi edictorum ratio habea-

tur,

tur, ſed interdum diſtinguant tempora, cauſſas, loca; tamen hoc facere eos ſuo periculo par eſt, præſertim ſi præmoniti ſint, ut ſibi ſuoque damno caveant. Hic locum habet illud Amalaſuenthæ ad Iuſtinianum: *In hoſtium eſſe partibus, qui bello neceſſaria hoſti adminiſtrat*, apud Procop. 1. Goth. Nec eſt quod quis commercandi libertatem neutrarum partium titulo excuſet. Sic enim ſuum quæret commodum, ne aliis hoc ſit fraudi & incommodo. Cum Vrbes Hanſeaticæ anno MDLXXXIX graves inſtituerent querelas ad Reginam Angliæ, de interceptis ab Anglis ſexaginta navibus in Hiſpaniam cum frumento & apparatu nautico tendentibus, quaſi privilegia antiqua violata eſſent, reſpondit Regina: *ſe præmonuiſſe, ne apparatum bellicum ad hoſtes regni Angliæ ſubveherent, ſubvehentes licitè intercepiſſe, nec aliter potuiſſe, niſi perniciem ſibi & ſuo populo ſponte attrahere maluiſſet. Privilegia quæ ſunt leges privatæ, contra publicam ſalutem, quæ Lex ſuprema, non aſſerenda. Imo illo privilegio Regis Edvvardi primi Hanſeaticis indulto, diſertè caveri, ne merces in terras manifeſtorum & notoriorum hoſtium regni Angliæ devehèrent. &c. Neutralitatis jure ita utendum eſſe, ut dum alterum juvemus, alterum non lædamus.* Et apud Alb. Gentilem de jur.

jur. bell lib. 2. c. 22. Regina Elisabetha Hansiaticis civitatibus conquerentibus, naves suas à classe spoliatas Anglica contra fœdus, quo cavetur, ut illæ civitates tutò possent esse amicæ etiam hostibus Angliæ, & cum iis habere commercia, respondit: *Non esse hoc colere cum utrisque amicitiam, si alteros lædas, juves alteros: at imò hoc esse auxiliari hostibus, & cum hostibus adversum altos facere.* Idem est Ambrosii effatum III. de Offic. c. IX. *Si non potest alteri subveniri, nisi alter lædatur, commodius est neutrum juvari, quam gravari alterum.* De illo tamen Hanseaticorum facto vid. quoque Thuan. Hist. lib. XCVI. p. m. 470. 471. Si verò subditi foveant hostis vires commeatu, aut aliis mercibus illicitis, non solum pœnæ publicationis & confiscationis advectorum, sed etiam capitis se obnoxios faciunt; ut est in jure R. *l. 11. ff. de publican. l. 2. C. quæ res exp. l. un. C. de littor. & itin. custod.* Cum si evidentissima sit hostis nostri in nos injustitia, & exteri eum in bello iniquissimo confirment, non tantum civiliter de damno, sed & criminaliter teneri ut is qui judici imminenti reum manifestum eximit; & in eos statui posse quod delicto convenit, ita ut intra eum modum etiam spoliari possint, censet Grotius *de jure bell. c. p. 3, 1, 5.* Sed si alterius hostis noster

noster sit amicus aut confœderatus, vel cujus causam justiorem esse sciamus, nonne sine offensione fœderis pro eo niti, & plura amicitiæ officia ipsi præstare licet? Quamvis conjunctio & necessitudo arctior hoc suadere videatur; tamen & hîc Reges ac Principes contra quos subsidia hosti mittuntur, magis quid sibi suoque regno, quam quid hosti ejusque amicis expediat, curare eaque intercipere solent. ut in oratione sua Regina Angliæ Legato Poloniæ, qui nomine sui Regis expostulabat jus gentium esse violatum in commerciis cum Hispano affine suo prohibitis, respondit apud Camdenum ad annum 1597. *Quod jus gentium toties in oratione usurpas, scire debes, exorto inter Reges bello licere uni parti auxilia vel subsidia ad alteram missa intercipere, & providere ne damni quidquam inde sibi existat. Hoc nos dicimus naturæ ac gentium juri esse consentaneum, & non à nobis solum, sed etiam à Poloniæ Sueciæque Regibus factitatum in bellis, quæ cum Muscovitis gesserunt.* Verum ne nimis excurram, de his consulatur Grotius *d. lib. III. de Iure bell. e. p. cap. 1. n. 5. & ib. in Notis fusè, & lib. III. cap. XVII. n. 3.* Hoc tantum breviter addam: quod bello durante ita, ut dictum est, prohibetur, suspendit tantum ad tempus & quidem in certo loco, non tollit com-

commerciorum libertatem, quæ tota redit cessante bello. Alb. Gentilis lib. 1. de jur. belli. cap. XXI. *Tolerent id mali ad tempus. Id nec est impediri commercium, ut neque quum nisi ad loca aliqua impeditur.* Num verò, si privati mercatores advehant hosti commeatum aut pulverem tormentarium, id luet Respublica? de hac quæstione plura dicentur in lib. III. cap. 4. §. 6.

X. Quamvis mos vetus sit in occursu Regiarum navium vela demittere, de cujus antiquitate Lipsius lib. 1. Elect. c. XXIII. & tormentorum explosione, secundum loci consuetudinem naves tales obvias salutare, tamen haud semper & per se in recognitionem dominii maris, sed honoris caussa plerumque fit, etiam illis in locis, ubi vel non alterutri vel neutri maris est dominium. Cujus rei singulare notavit exemplum Sleidanus lib. XXII. histor. *De navibus interceptis, edito scripto Cæsariani ferunt, cum nihil minus quam bellum Cæsar exspectaret, ac suis ut essent pacati mandasset, Gallicum ducem Polinum in has incidisse, & quasi Reginam Scotiæ veherent, nunciasse illis, ut honoris caussa pro more antiquo atque recepto ponerent antennas, vela demitterent, eamque tormentorum tonitru salutarent. id cum fecissent, inermes fuisse per fraudem circum-*

vento,

ventos & abductos. quid circa hanc rem anno MDCXLVI. contigerit in occursu navis Sueticæ prætori e Regii tunc in Galliam Legati, Illustriss Comitis Magni de la Gardie, & Britannicæ, adhuc in recenti est memoria. Si de hac velorum demissione inter Reges conveniri non satis possit, sub certo pacti modo definiri solet quod etiam factum est in pactis pacis Regum Suediæ & Daniæ anno MDCXLV. artic V. XIV. XV. Nec tamen illa velorum demissio navigandi libertatem jure gentium receptam minuit.

Cap. V.

De Angariis vel præstationibus navium.

I. Angarias navium non præjudicare libertati navigandi & commercandi.
II. Unde dicantur Angariæ.
III. Quæ sint angariæ navium.
IV. Quo jure imponantur.
V. Ab illis neminem immunem esse.
VI. Caussa hujus oneris.
VII. Pœna dolosè hîc agentis, recusantis aut retardantis.
VIII. Fide & securitate publica munitos esse angarias navium præstantes.

IX. Num

IX. Num ex damno talibus navibus dato Princeps loci teneatur.

I. QVamvis Angariæ navium sint onus aliquod, quo servire naves tenentur, tamen & hoc non præjudicat libertati naturali commerciorum ac navigationis: cum solùm sit temporarium, & publicæ necessitatis, ut postea ostendetur; qua cessante cessat.

II. Est autem Angariarum vox Persica, ut Herodotus lib. VIII. Hesychius & Suidas, & ex illis Brissonius lib. I. de Regio Persarum principatu p.m. 147. notant. quæ vox, ex quo Persarum potentia Orientem invasit, ad Hebræos transiit, ut observat Grotius in cap. V. Matthæi, & ab illis ad Græcos. Eadem occurrit Matth. c. 5. v. 21. cap. 27. v. 31. & alibi. *Allusio vocis Græcæ* ἄγχω *& Latinæ ango apprimè congruit*, inquit Tabor in erudito Commentario Iuris metatorii p. 2. c. 3. n. 4. Congruere quoque videtur Suedicum ånger/ & Germ. änger/ angst. Sed hæc aliorum curiositati relinquo. Aliàs ἀγγαρεία veteribus Græcis ipsa fuit δουλεία, servitium vel opera quæ ab invito præstatur; recentioribus, transitus & evectio per viam publicam, ut observat Cl. Salmasius in lib. de Fœnore trapezit. pag. 276. In pari sensu Iurisconsulti vocem *an-*

gariarum & *angariari naves* in *l.4.§ 1. D.de privil. veteran. l. 7. Cod. de Fabricens.* acceperunt. quod etiam *servire naves* quidam dicebant. Inscriptio veteris lapidis apud Gruterum pag. DCXLII. licet alia in re:

SUB. L. ARRUNTIO.
STELLA. NAVIS HA-
RENARIA. QVÆ. SER-
VIT. IN. ÆMILIANIS.

Sic nostri Suedi præstationem navium Tiena/ servire appellant, Germani & Belgæ pressen/ quasi *premere* aut *exprimere*. Sed de appellationibus satis.

III. Angariæ navium sunt præstationes earum in transvehendo comitatu Regio vel liberæ Reip. aut militari instrumento, commeatu, armis, equis, exercitu, tempore expeditionis.

IV. Has angarias imponere possunt navibus illi Principes & Respublicæ, quæ jura majestatis habent. Inter Regalia enim referuntur quoque *navium præstationes* in in c un. quæ sint Regalia lib.2. Feud. tit. 56. Vnde ut aliorum regnorum ac rerumpubita & Suediæ moribus ad dictum onus adstringuntur naves: quo fine illis signum unius vel trium Coronarum, quod est

Regni

Regni insigne, inscribi solet: quo obligantur ad serviendum coronæ in dicto casu.

V. Ab hoc onere nullius navis immunis est. ideò nec diversorum nominum titulo, nec prærogativa personæ, nec privilegio dignitatis aut beneficii hic se quisquam tueri, vel ab hoc onere excusare potest. *privil. Nobil. Sued. art.* 18. 19. *privil. Holm.* 25. *l.*4. §. 1. *D. de privil. veteran. l.* 18. §. 24. *D. de mun. & hon. l.* 10. 11. *C. de SS. Eccl. l.* 1. 2. *C. de nav. non excus. l.un. C.de naut. Tyb. tit. Cod. de Navicular. s. n. p. s. t.* Ne ipsorum quidem peregrinorum naves hic immunitatem habent *l.ult.* §. 22. *D. de mun. & hon. Sixtin. de Regal. lib.* 2. *c.* 13. *n.* 22. sed pro congrua mercede servire tenentur; nihil remorante, etiamsi mercatori sub certa pœna promiserint aliò merces devehere. qua de re plenius *inf. lib.* 3. *cap.* 5. §. 7.

VI. Caussa hujus oneris est necessitas & utilitas publica in expeditione Principali aut liberæ reipub. Omnes enim in commune, si necessitas exegerit, convenit utilitatibus pub. obedire *l. Multi C. de nav. non excus.* Et adversus jus pub. cessant omnia privilegia *Tabor d. loc. n.* 9.

VII. Si quid in fraudem hujus juris attentatum fuerit, publicatione navis plectitur *l.* 10. *C. de SS. Eccl. l.* 1. *C. de nav. non*

exc. Si verò naucleri negligentiâ remorentur obsequium aut alii impediant transvectionem, detineri possunt cùm navibus donec pareant, aut ex merito luant, secundum pœnam *l. ult. C. de Fabricens.* expressam, aut arbitrariam in diversis locis. Si quis recta navigatione contemta, litora devia sectatus, annonam pub. aut alia quæ deportanda suscepit, averterit & vendiderit, jure R. ultimo supplicio afficitur *l.* 3.4. *C. quæ res venire l.* 7. *C.de Navicular.* Eidem pœnæ obnoxios esse emtores talium rerum quidam volunt, alii verò, pœna extraordinariâ affici. *Peck. & Vinn. in d. l.* 7. *pag.* 381, 382. 383.

VIII. Qui angarias navium præstant, aut species annonarias reip. transferunt, fide publica & omni securitate venientes ac remeantes frui, nec concussiones aut aliquod genus incommodi perpeti debent; decem librarum auri multa his jure R. proposita, qui eos inquietare tentaverint *l.* 3. *Cod. de Navicul.*

IX. Si naves in præstatione angariarum diripiantur à prædonibus vel hostibus, aut deteriores reddantur, num à Principe, cui istæ angariæ debentur, hoc damnum erit resarciendum? Non videtur: quod subditi non censeantur naves suas locasse Principi, sed obligationi ab ipsa lege sibi impositæ

satis-

ſatisfeciſſe. *Peck. in tit. Cod. de nav. non excuſ. p.m.* 389, præterquam quòd nemo ordinariè ex alieno facto obligetur, ſed ſuum cuique factum noceat *l.* 155. *D. de reg. jur.* Imò etiamſi locatio exterarum navium facta ſit, tamen conductorem teneri negant: cum damnum prædonum vel hoſtium incurſu datum caſibus fortuitis annumeretur, nec à conductore præſtetur, quia abſque culpa ejus accidit *l.* 23. *de R. I.* Excipiendum tamen volunt, ſi onus non nautam ſed univerſitatem reſpiciat; tunc æquum eſt per eam ſuccurri *Peck. d. loc.* aut ſi Princeps ex ſingulari favore damnum ipſi refundere velit: aut niſi Princeps ipſe vel per ſuos damnum intulerit, quia proprium factum intervenit, ad ſatisfactionem tenetur. *Sixtin. de Regal.* 2, 13, 77 *& ſeqq. latè.* Qui verò per ſe in tales naucleros prædas egerunt, ordinaria raptorum aut piratarum pœna deprehenſi plectuntur *l. 6. Cod. de Navicular.*

CAP. VI.
De jure Fluminum.

I. Flumina publica & privata. Flumina pub. navigabilia inter Regalia referri, nec ſimpliciter poſſe illorum, qui ſuperiorem recognoſcunt, fieri.

II. Vſum fluminum jure gentium communem

esse, non obstante alterius dominio aut jurisdictione.

III. Fluvialia incrementa quibus cedant. num etiam vasallo. De inundatione ibid.

IV. Num molendinum in flumine pub. ædificare liceat; num in privato, post alium.

V. Tutorem non posse alienare molendina pupilli absque decreto judicis.

VI. Vi fluminis in alienum fundum delata quomodo vindicanda sint.

VII. Num damnum vi fluminis ex ruina ædium, aut in coloni fundo datum in æstimationem veniat.

VIII. Si via aut fines vi fluminis confusi sint, quid juris.

IX. Littorum usum communem esse. quatenus in illis ædificare liceat.

X. In littore inventa num fiant occupantis.

XI. Usum riparum esse publicum. quantum in illis facere liceat.

XII. Ripatica quatenus ad Regalia referantur.

I. SUperest, ut post maris jus de jure Fluminum & quæ eis adhærent, tanquam cognata materia breviter agamus. Flumina vel sunt publica vel privata. Publica sunt perennia, vel quæ semper fluunt *l.* 1. §. 2. 3. *l.* 3. *D. de flum.* etiam si aliqua æstate exaruerint *d. l.* 1. §. 2. & quæ sunt communis usus. Privata, quæ sunt torrentia, & quæ solùm hyeme

hyeme fluunt, suntque privati usus. quo sensu Marcianus IC. dixit: Flumina *penè* omnia & portus publica sunt *l.* 4. §. 1. *D. de divis. rer.* Flumina pub. navigabilia vel navigationi apta, inter Regalia hodie referuntur *c. un. quæ sint Regalia.* nec sunt eorum qui superiorem recognoscunt, nisi ex peculiari concessione & investitura Superioris, vel consuetudine & præscriptione immemoriali, quæ vim legis habet, illis accesserint. *Sixtin. de Regal.* 2, 3, 31. *Mev. in Ius Lub.* 3, 4, 6. §. 13. 14. *seq.* Generali verò Regalium facta mentione flumina concessa non censentur, nisi disertè & speciatim eorum mentio fiat *Sixtin. d. loc. n.* 22. salvis tamen supremo magistratui reservatis, quæ à Majestate divelli nequeunt. inter quæ est jus vectigalis, quod in flumine exigi nequit, nisi à suprema potestate Ordinumque consensu specialiter concessum sit, *Mev. d. loc. n.* 17. 18. Flumen tamen qua tale proprium est ejus intra cujus territorium fluit, vel ejus cujus in ditione est populus. *Grot. de jur. bell. & pac.* 2, 2, 12.

II. Licet autem Princeps vel liber populus dominium & jurisdictionem habeat in flumine publico quod intra ejus fines fluit, & fructus vectigalium, piscationum & aliorum redituum inde percipiat, omneque impedimentum tollat; usum tamen

fluminis & transitum, qui prosit transeuntibus & non noceat dominii authoribus, denegare nequit: quippe qui jure humanæ societatis patere solet. *Augustin. ad c. 20. Num. l. un. §. 1. D. ut in flum. pub. navig. lic. Grot. de jur. bell. e. p. 2, 2, 13.* Seneca lib. 4. de benefic. cap. 5. *Flumina illa prætitura commerciis viam, vasto & navigabili cursu vadentia.* Inde Flumen *publicum* esse dicitur activè & passive. *Activè* ratione imperii in flumen, quod Principi aut libero populo competit. *Passivè*, ratione liberi usus, quod navigantibus in eo concessum est, modò sine aliorum injuria, & fluminis detrimento fiat. *Graef. Iur. pub. 26, 1.*

III. Naturaliter insula in flumine nata & alveus exsiccatus aut derelictus ejus est cujus est flumen, sive patrimonii publici sive privatorum. Idem de alluvionibus statuendum, ut sint Principis aut populi, si flumen sit publicum. Princeps tamen aut liber populus proxima prædia possidentibus concedere potest, si agri eorum non alium finem ex ea parte quam naturalem, id est flumen ipsum habeant. Si Princeps vasallo cum definito in flumen imperio certi territorii agros dederit, salvo eo quod privatis competit, hîc vasallus idem jus in flumine habebit, quod Principis aut populi fuit. Cui verò flumen ipsum datum est, insu-

insulas sive limo aggestas, sive factas ex alveo, quem amnis circumluit, suas facit. Si neutrum horum in investitura sit expressum, mos regionis, aut longa præscriptio hîc locum habebit. Si non imperium in flumine, sed ager in feudum datus sit, alluvio feudo comprehensa censebitur in agro arcifinio, pro ejus qualitate. Ager autem arcifinius dicitur, qui fines hostibus arcendis idoneos ac naturales habet, quales sunt flumina & montes. *Grot. lib. 2. de jure bell. e. p. cap.* 8. §. 8. 9. 11. 12. 15. Inundatio verò naturaliter agri dominium non tollit, si sit temporaria: quia substantiam agri non mutat. Si verò sit perpetua & gravissima inundatio quæ mutata re contingat, præsumitur animus derelinquendi; nisi circumstantiæ boni viri arbitrio æstimandæ aliud suadeant. *Idab. n.* 10. *Lyklama lib. VII. Membr. ecl.* 47. *conf. quæ notavi in Synops. jur. Diss.* 5. §. 37. 38. *seqq* Si flumen cursum mutaverit, an simul imperii terminus mutetur; & quæ flumen adjecit, an eis cedant quibus adjecta sunt, de hac quæstione fusè differentes vide *Grotium lib. 2. de jur. b. e. p. cap.* 3. §. 16. 17. 18. *& Heigium lib. 2. quæst. jur. cap.* 40. ut & de tota alluvionis ac insularum materia Aymum, Gryphiandrum & alios.

IV. Trita quidem est quæstio, Num mo-

lendinum in flumine publico absque Magistratus concessione ædificare liceat; attamen, quia de jure fluminum hîc sermo est, ex occasione eam paucis discutiemus. Constans autem est Iurisconsultorum assertio, tale quid non licere: ne per id usus fluminis impediatur aut deterior reddatur *toto tit. Dig. ne quid in flum. pub.* Verum in locis & aquis privatis hoc licet: cum hîc quisque jure suo utatur *l. 24. §. 12. de damn. inf.* Si non fiat in fraudem alterius, nec commodum naturale aquæ cum ejus injuria intercipiatur *l. 6. 7. Cod. de servit. & aq. l. 17. D. de serv. præd. rust. & in jure Sued. c. 33. 34. Bygn. LL. privil. Nobil. art. 28.* Num autem in privato flumine liceat exstruere molendinum, si ante quis in ejusdem fluvii alveo ædificarit, & vectigal ejus hoc modo fortè deminuatur? majoris est disquisitionis. Schneidewinus *ad tit. Inst. de R. D. §. Flumina* hanc esse communem Dd. sententiam observat, hoc alicui licere, si faciat, sibi ut prosit; etiamsi alteri noceat, per *l. 24. §. ult. l. 25. D. de damn. inf.* Sed nonne hoc repugnat naturali æquitati? Sic enim sibi quisque prodesse debet, ne alii noceat *l. 1. §. 11. D. de aq. & aq. pl. & dictis loc. jur. Suetic.* Verùm ad hoc reponunt, si non faciat in pravam æmulationem alterius, nec principaliter ut alii

no-

noceat, ſed ſuam conditionem meliorem reddat, admitti poſſe. Et quamvis commodum naturale aquæ non poſſit alteri auferri, tamen commodum concurſus molentium, quod eſt meræ facultatis & voluntatis eorum, auferri poſſe putant. Bona enim fortunæ omnibus patere ajunt. *Coppen. Obſ. Pract. LXVIII. n.* 15. Limita tamen, niſi tale jus ex privilegio vel conſuetudine jam ſit præſcriptum. *Carpzov. Iurispr. for.* 2, 4, 9, 11. *Sixtin. de Regal. libr.* 2. *cap.* 3. *n.* 65 *& ſeqq.*

V. Occaſione priorum illud quoque hic addemus, quamvis molendina vel alia bona pupilli, quæ aquarum periculis obnoxia ſunt, tutorem abſque decreto judicis vendere poſſe quidam velint; rectius tamen ſtatuitur, illud tutorem non poſſe. *arg. l.* 13. *ff. de reb. eor. Forſter. de ſucceſſion.* 7, 21, 34. *& arg. c.* 10. *de jure præd. LL. Sued. civit.* ne fortè ſit fraudi puſillo.

VI. Res alienæ vi fluminis in agrum alicujus delatæ condici quidem poſſunt *l.* 4. §. 2. *D. de reb. cred.* non tamen aliter tolli, quam ſi de præterito & futuro damno caveatur *l.* 5. §. 4. *D. ad exhib. l.* 9. §. 3. *de damn. inf. l.* 8. *de inc. r n.* Si [illegible] pa hominis concurrat, ex leg[illegible] damno poteſt agi *arg. l.* 29. §. 2 *ad leg. Aquil. Schotan. Exam.*

lendinum in flumine publico absque Magistratus concessione ædificare liceat; attamen, quia de jure fluminum hîc sermo est, ex occasione eam paucis discutiemus. Constans autem est Iurisconsultorum assertio, tale quid non licere: ne per id usus fluminis impediatur aut deterior reddatur *toto tit. Dig. ne quid in flum. pub.* Verum in locis & aquis privatis hoc licet: cum hîc quisque jure suo utatur *l.* 24. §. 12. *de damn. inf.* Si non fiat in fraudem alterius, nec commodum naturale aquæ cum ejus injuria intercipiatur *l.* 6. 7. *Cod. de servit. & aq. l.* 17. *D. de serv. præd. rust. & in jure Sued. c.* 33. 34. *Bygn. LL. privil. Nobil. art.* 28. Num autem in privato flumine liceat exstruere molendinum, si ante quis in ejusdem fluvii alveo ædificarit, & vectigal ejus hoc modo fortè deminuatur? majoris est disquisitionis. Schneidevvinus *ad tit. Inst. de R. D.* §. *Flumina* hanc esse communem Dd. sententiam observat, hoc alicui licere, si faciat, sibi ut prosit; etiamsi alteri noceat, per *l.* 24. §. *ult. l.* 25. *D. de damn. inf.* Sed nonne hoc repugnat naturali æquitati? Sic enim sibi quisque prodesse debet, ne alii noceat *l.* 1. §. 11. *D. de aq. & aq. pl. & dictis loc. jur. Suetic.* Verùm ad hoc reponunt, si non faciat in pravam æmulationem alterius, nec principaliter ut alii

no-

noceat, sed suam conditionem meliorem reddat, admitti posse. Et quamvis commodum naturale aquæ non possit alteri auferri, tamen commodum concursus molentium, quod est meræ facultatis & voluntatis eorum, auferri posse putant. Bona enim fortunæ omnibus patere ajunt. *Coppen. Obs. Pract. LXVIII. n.* 15. Limita tamen, nisi tale jus ex privilegio vel consuetudine jam sit præscriptum. *Carpzov. Jurispr. for.* 2, 4, 9, 11. *Sixtin. de Regal. libr.* 2. *cap.* 3. *n.* 65 *& seqq.*

V. Occasione priorum illud quoque hic addemus, quamvis molendina vel alia bona pupilli, quæ aquarum periculis obnoxia sunt, tutorem absque decreto judicis vendere posse quidam velint; rectius tamen statuitur, illud tutorem non posse. *arg. l.* 13. *ff. de reb. eor. Forster. de succession.* 7, 21, 34. *& arg. c.* 10. *de jure præd. LL. Sued. civit.* ne fortè sit fraudi pusillo.

VI. Res alienæ vi fluminis in agrum alicujus delatæ condici quidem possunt *l.* 4. §. 2. *D. de reb. cred.* non tamen aliter tolli, quam si de præterito & futuro damno caveatur *l.* 5. §. 4. *D. ad exhib. l.* 9. §. 3. *de damn. inf. l.* 8. *de inc. r n.* Si autem culpa hominis concurrat, ex lege Aquilia de damno potest agi *arg. l.* 29. §. 2. *& seqq. D. ad leg. Aquil. Schotan. Exam. Jur. p. m.* 397.

lendinum in flumine publico absque Magistratus concessione ædificare liceat; attamen, quia de jure fluminum hîc sermo est, ex occasione eam paucis discutiemus. Constans autem est Iurisconsultorum assertio, tale quid non licere: ne per id usus fluminis impediatur aut deterior reddatur *toto tit. Dig. ne quid in flum. pub.* Verum in locis & aquis privatis hoc licet: cum hîc quisque jure suo utatur *l.* 24. §. 12. *de damn. inf.* Si non fiat in fraudem alterius, nec commodum naturale aquæ cum ejus injuria intercipiatur l. 6. 7. *Cod. de servit. & aq. l.* 17. *D. de serv. præd. rust. & in jure Sued.c.* 33.34. *Bygn. LL. privil. Nobil. art.* 28. Num autem in privato flumine liceat exstruere molendinum, si ante quis in ejusdem fluvii alveo ædificarit, & vectigal ejus hoc modo fortè deminuatur? majoris est disquisitionis. Schneidevvinus *ad tit. Inst. de R. D.* §. *Flumina* hanc esse communem Dd. sententiam observat, hoc alicui licere, si faciat, sibi ut prosit; etiamsi alteri noceat, per *l.* 24. §. *ult. l.* 25. *D. de damn. inf.* Sed nonne hoc repugnat naturali æquitati? Sic enim sibi quisque prodesse debet, ne alii noceat *l.* 1. §. 11. *D. de aq. & aq. pl. & dictis loc. jur. Suetic.* Verùm ad hoc reponunt, si non faciat in pravam æmulationem alterius, nec principaliter ut alii

no-

noceat, sed suam conditionem meliorem reddat, admitti posse. Et quamvis commodum naturale aquæ non possit alteri auferri, tamen commodum concursus molentium, quod est meræ facultatis & voluntatis eorum, auferri posse putant. Bona enim fortunæ omnibus patere ajunt. *Coppen. Obs. Pract. LXVIII. n.* 15. Limita tamen, nisi tale jus ex privilegio vel consuetudine jam sit præscriptum. *Carpzov. Jurispr. for.* 2, 4, 9, 11. *Sixtin. de Regal. libr.* 2. *cap.* 3. *n.* 65 *& seqq.*

V. Occasione priorum illud quoque hîc addemus, quamvis molendina vel alia bona pupilli, quæ aquarum periculis obnoxia sunt, tutorem absque decreto judicis vendere posse quidam velint; rectius tamen statuitur, illud tutorem non posse. *arg. l.* 13. *ff. de reb. eor. Forster. de succession.* 7, 21, 34. *& arg. c.* 10. *de jure præd. LL. Sued. civit.* ne fortè sit fraudi pusillo.

VI. Res alienæ vi fluminis in agrum alicujus delatæ condici quidem possunt *l.* 4. §. 2. *D. de reb. cred.* non tamen aliter tolli, quam si de præterito & futuro damno caveatur *l.* 5. §. 4. *D. ad exhib. l.* 9. §. 3. *de damn. inf. l.* 8. *de inc. r. n.* Si autem culpa hominis concurrat, ex lege Aquilia de damno potest agi *arg. l.* 29. §. 2. *& seqq. D. ad leg. Aquil. Schotan. Exam. Jur. p. m.* 397.

lendinum in flumine publico absque Magistratus concessione ædificare liceat; attamen, quia de jure fluminum hîc sermo est, ex occasione eam paucis discutiemus. Constans autem est Iurisconsultorum assertio, tale quid non licere: ne per id usus fluminis impediatur aut deterior reddatur *toto tit. Dig. ne quid in flum. pub.* Verum in locis & aquis privatis hoc licet: cum hîc quisque jure suo utatur *l.24.§.12.de damn. inf.* Si non fiat in fraudem alterius, nec commodum naturale aquæ cum ejus injuria intercipiatur *l.6.7. Cod. de servit. & aq. l.17. D. de serv. præd. rust. & in jure Sued.c.33.34. Bygn. LL. privil. Nobil. art.* 28. Num autem in privato flumine liceat exstruere molendinum, si ante quis in ejusdem fluvii alveo ædificarit, & vectigal ejus hoc modo fortè deminuatur? majoris est disquisitionis. Schneidevvinus *ad tit. Inst. de R. D. §. Flumina* hanc esse communem Dd. sententiam observat, hoc alicui licere, si faciat, sibi ut prosit; etiamsi alteri noceat, per *l. 24. §. ult. l.25. D. de damn. inf.* Sed nonne hoc repugnat naturali æquitati? Sic enim sibi quisque prodesse debet, ne alii noceat *l. 1. §. 11. D. de aq. & aq. pl. & dictis loc. jur. Suetic.* Verùm ad hoc reponunt, si non faciat in pravam æmulationem alterius, nec principaliter ut alii

no-

noceat, sed suam conditionem meliorem reddat, admitti posse. Et quamvis commodum naturale aquæ non possit alteri auferri, tamen commodum concursus molentium, quod est meræ facultatis & voluntatis eorum, auferri posse putant. Bona enim fortunæ omnibus patere ajunt. *Coppen. Obs. Pract. LXVIII. n.* 15. Limita tamen, nisi tale jus ex privilegio vel consuetudine jam sit præscriptum. *CarpZov. Iurispr. for.* 2, 4, 9, 11. *Sixtin. de Regal. libr.* 2. *cap.* 3. *n.* 65 *& seqq.*

V. Occasione priorum illud quoque hic addemus, quamvis molendina vel alia bona pupilli, quæ aquarum periculis obnoxia sunt, tutorem absque decreto judicis vendere posse quidam velint; rectius tamen statuitur, illud tutorem non posse. *arg. l.* 13. *ff. de reb. eor. Forster. de succesion.* 7, 21, 34. *& arg. c.* 10. *de jure præd. LL. Sued. civit.* ne fortè sit fraudi pusillo.

VI. Res alienæ vi fluminis in agrum alicujus delatæ condici quidem possunt *l.* 4. §. 2. *D. de reb. cred.* non tamen aliter tolli, quam si de præterito & futuro damno caveatur *l.* 5. §. 4. *D. ad exhib. l.* 9. §. 3. *de damn. inf. l.* 8. *de inc. r. n.* Si autem culpa hominis concurrat, ex lege Aquilia de damno potest agi *arg. l.* 29. §. 2. *& seqq. D. ad leg. Aquil. Schotan. Exam. Iur. p. m.* 397.

lendinum in flumine publico absque Magistratus concessione ædificare liceat; attamen, quia de jure fluminum hîc sermo est, ex occasione eam paucis discutiemus. Constans autem est Iurisconsultorum assertio, tale quid non licere: ne per id usus fluminis impediatur aut deterior reddatur *toto tit. Dig. ne quid in flum. pub.* Verum in locis & aquis privatis hoc licet: cum hîc quisque jure suo utatur *l.* 24. §. 12. *de damn. inf.* Si non fiat in fraudem alterius, nec commodum naturale aquæ cum ejus injuria intercipiatur l. 6. 7. *Cod. de servit. & aq. l.* 17. *D. de serv. præd. rust. & in jure Sued.c.* 33. 34. *Bygn. LL. privil. Nobil. art.* 28. Num autem in privato flumine liceat exstruere molendinum, si ante quis in ejusdem fluvii alveo ædificarit, & vectigal ejus hoc modo fortè deminuatur? majoris est disquisitionis. Schneidevvinus *ad tit. Inst. de R. D. §. Flumina* hanc esse communem Dd. sententiam observat, hoc alicui licere, si faciat, sibi ut prosit; etiamsi alteri noceat, per *l.* 24. §. *ult. l.* 25. *D. de damn. inf.* Sed nonne hoc repugnat naturali æquitati? Sic enim sibi quisque prodesse debet, ne alii noceat *l.* 1. §. 11. *D. de aq. & aq. pl. & dictis loc. jur. Suetic.* Verùm ad hoc reponunt, si non faciat in pravam æmulationem alterius, nec principaliter ut alii

no-

noceat, sed suam conditionem meliorem reddat, admitti posse. Et quamvis commodum naturale aquæ non possit alteri auferri, tamen commodum concursus molentium, quod est meræ facultatis & voluntatis eorum, auferri posse putant. Bona enim fortunæ omnibus patere ajunt. *Coppen. Obs. Pract. LXVIII. n.* 15. Limita tamen, nisi tale jus ex privilegio vel consuetudine jam sit præscriptum. *Carpzov. Jurispr. for.* 2, 4, 9, 11. *Sixtin. de Regal. libr.* 2. *cap.* 3. *n.* 65 *& seqq.*

V. Occasione priorum illud quoque hîc addemus, quamvis molendina vel alia bona pupilli, quæ aquarum periculis obnoxia sunt, tutorem absque decreto judicis vendere posse quidam velint; rectius tamen statuitur, illud tutorem non posse. *arg. l.* 13. *ff. de reb. eor. Forster. de succesion.* 7, 21, 34. *& arg. c.* 10. *de jure præd. LL. Sued. civit.* ne fortè sit fraudi pusillo.

VI. Res alienæ vi fluminis in agrum alicujus delatæ condici quidem possunt *l.* 4. §. 2. *D. de reb. cred.* non tamen aliter tolli, quam si de præterito & futuro damno caveatur *l.* 5. §. 4. *D. ad exhib. l.* 9. §. 3. *de damn. inf. l.* 8. *de inc. r. n.* Si autem culpa hominis concurrat, ex lege Aquilia de damno potest agi *arg. l.* 29. §. 2. *& seqq. D. ad leg. Aquil. Schotan. Exam. Jur. p. m.* 397.

VII. Damnum vicino ex ruina ædium vi fluminis aut maris datum, velut fatale, non præstatur. Quod enim ædificium tam firmum est, ut fluminis, maris aut tempestatis vim sustinere possit? *l.* 24. §. 4. *D. de damn. inf.* aliud verò dicendum, si ædificii vitio id acciderit *d. l.* Sed & ob damnum coloni fundo per incursum fluminis dato remissio pensionis fit *l.* 15. §. 2. *D. loc. cond.* quia hoc quoque per vim majorem accidit.

VIII. Si via publica (quæ etiam flumine interveniente constitui potest, si aut vado transiri possit, aut pontem habeat *l.* 38. *D. de serv. præd. rust.*) fluminis impetu sit amissa, vicinus proximus viam præstare debet *l.* 14. §. 1. *D. quemadm. serv. amitt.* sed impensâ publicâ, ut Glossæ volunt; licet hoc non semper observetur. Quod autem viam pub. negant intercedere alluvioni, rationem naturalem nullam habet; nisi ager privatus sit, qui viam debeat. *Grot. d. libr.* 2, 8, 17. Si verò irruptione fluminis fines agri confusi sint, & dominus agri usurparit loca, in quibus jus non habet, magistratus loci alieno eum abstinere, & domino suum restitui, terminosque per mensorem declarari jubebit *l.* 8. *D. fin. reg.*

IX. Velut maris, ita littorum usus publicus est, per quæ ad mare fit accessus; li-

cet

ret fortè sint in imperio populi aut Principis *l.* 3. *D. ne quid in loco pub. Grot. de jure bell. & pac.* 2, 3. 9. Liberum est ergo ibi exonerare merces, explicare & siccare retia §. 5. *Inst. de rer. div. l.* 5. 6. *D. eod. l.* 14 *D. de adq. rer. dom.* Et quod in littore quis ædificat, licet in suo non ædificet, jure tamen gentium suum facit. Si quis igitur velit ibi ædificantē prohibere, nullo jure prohibet, neq; opus novum nuntiare nisi ex una causa potest, si forte damni infecti velit sibi caveri *l.* 1. §. 18. *D. de novi op nunc.* In eo præsertim littore jure gentium ædificare licet, quod in nullius populi dominium pervenit *arg. d. l.* 14. *D. de adq. rer. dom.* Vt autem in littore publico vel quod populi est, & in parte maris littori vicina extruere liceat permanens ædificium, id à Magistratu loci impetrare oportet *l.* 50. *de adq. rer. dom.* Nullo verò jure quis prohiberi potest casam in littore ponere, in quam se recipiat §. 5. *Inst. de R. D.* aliaque, quæ non prohibita sunt, facere; nisi cum alterius damno conjuncta sint, aut usum publicum impediant, aut deteriorem stationem & navigationem faciant: quod non debent *l.* 2. *l.* 4. *D. ne quid in loco pub. l.* 1. § 12. 15. 19. 21. *D. de flum. art.* 28. *privil. Nobil. Suet.* Hinc cautè legati AEneæ ad Latinum VII. AEneid.

Littusque rogamus
INNOCVVM.

X. In

X. In littore inventa, velut lapilli & gemmæ, jure naturali quidem inventoris fiunt: quia sunt communia, ut littus, & nullius, & in medio posita omnibus. §. 18. *Inst. de rer. div. l.* 3. *D.eod. l.* 1. §. 1. *de adq: vel. amit. poss.* Attamen illud hodie vix in usu est: dum hoc quoque jus vi imperii in litora eorum ditioni subjecta à Principibus restringitur. nisi ubi consuetudo benignius cum inventoribus agit, nec omnia fisco tribuit. *Heig. ad d.* §. 10. *Inst. Schultz in Synops. Inst. tit. de R. D. lit. r.* Collectio tamen succini & gemmarum in littore certo modo interdicta subditis non efficit totius juris gentium eversionem, nec abrogat omnem fluminum aut littorum usum. *Heig. lib.* 2. *quæst. jur. cap.* 40. *n.* 148.

XI. Vsus riparum etiam jure gentium publicus est, ut fluminis, ad quod patet aditus per ripam. Vnde naves ad eas appellere, funes arboribus ibi natis religare, onus aliquod in his reponere, retia siccare, pecus per ripam ad flumen appellere licet. §. 4. *Inst. de R. D. l.* 5. *D. eod. l.* 1. §. *ult. D. ut in flum. pub. n.* Qui verò in ripâ ædificat, suum non facit *l.* 15. *D. de adq rer. dom.* quia in alieno fundo ædificat; quum riparum proprietas sit eorum, quorum prædiis hærent *d.* §. 4. *Inst. & l.* 5. *D. de R. D.* Munire quidem ripam aut reficere littus licet

ad-

adversus rapidi amnis impetum; ita tamen, ut hoc navigationi non sit impedimento aut fraudi *l.un.* § 2. *D. de rip. mun. l.* 2. §. 8. *ne quid in loco pub. toto tit. D de flum. & tit. Ne quid in flum. pub. l.* 1. *C. de alluv.* §. 1. & 7. *Inst. de interd.*

XII. Ripatica quoque inter Regalia referri constat ex *c. un. Quæ sine Regal.* contemplatione juris, proventuum & commodorum ex ripis. de quibus prolixè *Sixtin. de Regal.* 2, 5, 8. *& seqq. & Graef Iur. pub. cap.* 36. *n.* 11.

Cap. VII.

De Naufragio.

I. An jure littoris res naufragæ ad dominum litoris pertineant.

II. Naufragium ex casu fortuito est fatale, & extra culpam.

III. Quomodo culpa naucleri naufragium accidat.

IV. Quomodo culpa vectorum in navi. ubi & de commodato.

V. Quomodo culpa ductoris.

VI. Ejecta navi & naufraga bona non confessim nostra esse desinere, nec usucapi posse.

VII. Negatur, omni jure gentium ad littoris domi-

dominum pertinere bona naufraga vel ejecta.

VIII. Gentium aliquot enumeratio, quæ bona naufraga Fisco applicuerunt.

IX. Probatur illud injustè factum esse & fieri. nec inde juris dominium stabiliri, aut justo titulo defendi posse.

X. Derelicta tamen bona naufraga ex majori parte jure Fisco inferri.

XI. An possessor teneatur Principi ex missa annona, quæ naufragio periit.

XII. De hominibus naufragio pereuntibus.

XIII. De his succedendi modo & probatione.

XIV. Num, si navis legata naufragio perierit, inde fructus legatario debeantur.

XV. De deposito naufragii caussa.

XVI. De pœna rapti aut suppressi naufragii.

XVII. Naufragorum calamitati quomodo subveniendum.

I. UT materiam de jure littorum pertexamus, in disceptationem porrò vocandum erit, num rectè statuant, qui jure littoris aut regali res naufragas ad dominum qui littori imperat, pertinere volunt. Sed hoc ab humanitate alienum esse mox ostendemus, si de caussis naufragii quædam præmiserimus; & quatenus inde authores obligentur.

II. Nau-

II. Naufragium vel casu fortuito & vi ma ore, vel culpa nautarum, vectorum aut ductoris accidere potest. Si casu fortuito, nemo inde tenetur *l.3.§.1. D.Naut. caup. st. l.1.§.4. D. de oll. & act.l.26.§.6. D.mand.* quia vis major providentiam & industriam humanam superat, nisi culpa casum præcesserit.

III. Si nauclerus ex convento aut debito navem armamentis bene instructam non habuerit: si non constituto tempore, aut si alieno tempore navigarit, vel neglexerit commodè navigandi tempus *l.16.§.1.l.36.§.1. D. de rei vendic.* si minus idoneis hominibus navem commiserit *d.l.16.§.1.* si per intuta loca sciens navigaverit: si per imperitiam vel incuriam navem vadis aut scopulis illiserit; nisi lumine piscatorum deceptus in vada inciderit, portum esse credens *l. 10. D. de inc. ruin. naufr.* si navem plus justo onerarit *l. un. C. ne quid on. pub. i. & ibi Gothofr.* & quocunque modo occasionem naufragio culpâ suâ dederit, inde tenetur, *vid. cap. 9. §. 1. LL. Suetic. de jure nautic. & cap. 14. eod.* Qui enim occasionem præstat, damnum fecisse videtur *c. 10. 11. leg. Nautic. Rhodior. l.30.§ 3. D. ad leg. Aquil. Benev. Stracchap. 3. de Naut. 1. vid. & inf. lib. III. cap. 8. §. 8. & seqq.*

IV. Qui in navi vehuntur & domini mer-

mercium quoque ſunt in culpa, ſi vel ſoli vel unà cum nauclero in horum quæ jam dicta ſunt quippiam conſenſerint. Aut ſi ſecum peregrè vel per mare portarint, & naufragio amiſerint ea, quorum uſus illis domi conceſſus erat, eorum æſtimationem præſtabunt: quia hîc culpa utentium caſum præceſſit §. 2. *Inſt. quib. mod.re contrah. oblig. l.*1. §.4. *D.de obl. & act.* Aliàs in commodato naufragium, velut damnum fatale, non præſtatur *l.*18. *D. commod.* niſi, cum poſſet res commodatas ſalvas facere, ſuas prætulerit *l.* 5. §. 4. *D.eod.* Sed hac de re plura *inf. lib.*3. *c.*2. §.6. & 7.

V. Si ductor navis ſe obligarit ad navim abſq; omni damno in portū deducendam, ille verò navem impegerit vado aut latenti ſaxo, inde tenebitur *art.* 38. *jur. maritim. VVisbyenſ.Iure Sued.*etiam ad pœnam capitis hoc factum aliquando extendi poteſt, pro gravitate damni dati,atque ſi dolo hoc fecerit *c.* 14. *de jure naut.* Ipſe tamen nauclerus non erit extra culpam, ſi ſciverit ductorem minus eſſe idoneum, & nihilominus navem ducendam ei commiſerit. *l.utiq;* §.*culpa D.de rei vindic.*Ex procellæ tamen periculo ductor non tenetur *d. c.* 14. quia hic eſt caſus fortuitus, ab eo non præſtandus *l.* 23. *de R.I.* niſi ad vim majorem aut tempeſtatis periculum ſe expreſsè aut genera-

neraliter obligarit. *arg. l. 9. §. 2. D. loc. cond. l. 78. §. 3. D. de contr. emt.*

VI. In ipso naufragio vel naufragii metu levandæ navis gratia ejecta, non statim nostra esse desinunt: quia non sunt in derelicto sed in deperdito *l. 44. D. de adq rer. dom l. 13. l. 21. §. 1. D. de adq vel amitt. poss.* nec enim eo animo ejiciuntur, quasi quis ea habere nolit, sed quo magis cum ipsa navi maris periculum effugiat §. 48. *Inst. de rer. div. l. 9. §. 8. D. de adq. rer. dom. Arist. 3. Eth. 1. vid. & inf. lib. 2. cap. 7. §. 5 de jur. marit.* atque si suspicatus fuerit, in quem locum ejecta sint, postea requirat. velut qui onere pressus, in viam rem abjicit, ut mox reversurus eandem auferat *l. 8. D. ad leg. Rhod. de jactu.* Itaque res naufragæ aut ejectæ non possunt usucapi *l. 21. §. 1. 2. D. de adq. vel amitt. poss. l. 7. D. pro derelicto*; nisi derelinquendi animo expulsæ vel jactæ sint, quod sciat jaciens perituras *l. 43. §. 11. D. de furt.* Conjectura etiam de animo derelinquendi capi potest, ut notat Zasius *ad l. 21. de adq. vel amitt. possess.* si quis merces compositas in sacculum religet, & expositas in mare projiciat. quod tamen magis ex eventu rerum derelictarum quam proposito deperdendi judicandum erit: quum in ejiciente res navis levandæ causa semper præsumatur animus retinendi, quamdiu su-

superest spes recuperandi. *conferatur Zoesius in Pandect. ad leg. Rhod. de jactu n.* 10. 11. 12.

VII. Quod autem apud Bodinum lib 1. de Repub. c. ult. Legato Cæsaris coram Henrico 2. Francorum Rege conquerenti, duas naves ad littus ejectas, & ab Iordane Vrsino captas esse easque restitui postulanti respondit Annas Mommorancius magister equitum: Ea quæ ad littus fuissent ejecta, *gentium omnium jure* ad Principes qui littoribus imperant pertinere, in eo magis argumento quam vero servivit. Verum quidem est, aliquot gentium instituto sic observatum fuisse, non autem ab omnibus, *ut mox* §. 8. *&* *inf.* §. 10. *probabitur.*

VIII. Nonnulli quidem eruditi ex *l.* 9. *D. ad leg. Rhod. de jactu* colligunt, publicanos apud Rhodios olim legem seu morem bona naufraga fisco applicandi habuisse; eosdem in partem illorum venisse pro custodia vel cura eorum; qua de re fusius *inf. h. cap.* §. 10. Quidam etiam huc referunt illud Syriani Rhetoris: Νόμος τὰ ναυφράγια τῶν τελωνῶν εἶναι; & illud Curii Fortunatiani: *Naufragia ad publicanos pertinere.* Hunc morem, ut bona naufraga à publicanis aut fisco vendicarentur, etiam viguisse apud Gallos, Anglos, Neapolitanos, Siculos & alios nonnullos, notant Bodinus

nus lib. 1. de rep. c. ult. Selden. lib. 1. Mar. clauf. c. 25. & alii.

IX. Cæterum, ut bona miferorum naufragorum in Fifcum trahantur, licet à nonnullis gentibus more receptum fuerit, ab ipfa tamen humanitate & æquitate naturali abhorret. Nonne enim inhumanum & iniquum eft, calamitofos abfque fuo facto re fua privari: & fifcum ex alieno difpendio fuum quærere compendium? unde qui cum humanitate aliquod commercium habent, hunc morem ut planè barbarum atque injuftum paffim damnant. *vid. Grot. de jure belli & pac.* 2,7,1. Imò contra Chriftianam prorfus charitatem eft, cujus afflicta fortuna noftrâ ope effet erigenda, eum ulterius deprimere & ad incitas redigere. *vide Amefium apud Dunth. in cafib. confc.* 1049. Sed quidquid hîc inhumanum injuftumque habetur, de privatis proprio inftinctu abfque authoritate pub. res naufragas rapientibus accipiendum effe Principum adulatores aiunt, non de ipfis Principibus ac liberis Rebuspub. quibus bona naufragio ejecta & in littus eorum expulfa, quafi ipfa natura attribuente, in finum ipforum & fifcum cadant. id quoque effe partem dominii maris: id jure portus & littoris Fifco deberi. Verùm non eft, quod hinc maris dominium ftabilire velint:

cum

cum sit injustus adquirendi titulus, occupare quod aliorum est, non sponte, sed necessitate ejectum. Seldenus lib. 1. Mar. claus. c. 18 p m. 148. *Divisio illa rerum è pelago extractarum, simpliciter considerata, non magis asserit dominium ullum in ipso mari, quam præda cujuscunque maritimæ ab hostibus erepta decima.* Aut si quis dominium in littus vel mare sibi arroget, portusque isthic habeat, non tamen majorem habet facultatem res naufragas capiendi & sibi retinendi, quam quilibet alius. Dominium enim littoris, portus, aut maris nulli dat jus alicui suum absque justa caussa auferendi. *Non concupiscere alienum*, & *suum cuique tribuere* est generalis lex Dei & naturæ, quæ omnes obligat. Si verò bona naufraga in littus ejiciantur, hoc est singulare Dei & naturæ Deo famulantis beneficium, non permittentium ea spolium maris aut aliorum fieri, sed repetentibus dominis ut solatium amissorum adversæque fortunæ cedere. Bodinus lib. 1. de Repub. c. ult. *Barbarum,* inquit, *& antiquis inusitatum est, ut cujus opes ac fortunæ naufragio miserè perierint, & quem nostris opibus sublevare debeamus, ejus reliquias quas ad littus ejectas bona fide restitui oportebat, turpiter diripi patiamur. Sic tamen vivitur, ut qui portus habent* (loquitur de quorundam populorum, non

omnium,

omnium, moribus) *eam crudelitatem tum in cives tum peregrinos exsequantur. Ius quaeris? error jus facit. at si non peccatur errore, sed scientia, scelus est, quod erroris specie praetenditur.* Grotius hic memoria lapsus videtur, quando in Notis ad lib. 2. de jure bell. e. p. c. 7. §. 1. ait: *Quid in mentem venit Bodino, ut talia defenderet?* Non defendit hæc Bodinus, ut videmus, sed acriter carpit. Nec est, quod patroni hujus moris se tueantur illo Iuvenalis:

Res fisci est, quodcunque natat;

hoc enim habet authores Palphurium & Armillatum, delatores & assentatores Domitiani; velut postea in cap. de jure piscandi fusius probabo. Quanto justius Impp. Hadrianus & Antoninu decernunt, licere unicuique naufragium suum impune colligere *l. 7. l. ult. D. de inc. ruin. naufr.* Et Antoninus in l. 2. C. de Naufrag *Si quando*, inquit, *naufragio navis expulsa fuerit ad littus, vel si quando aliquam terram attigerit, ad dominos pertineat; Fiscus meus sese non interponat.* QVOD ENIM IVS HABET FISCVS IN ALIENA CALAMITATE, VT DE RE TAM LVCTVOSA COMPENDIVM SECTETVR? Ex hoc æquitatis fundamento Rex Poloniæ Sigismundus anno MDXCVIII. decidit, ut res ex naufragio re-

receptæ domino illarum restituerentur, ut notat *Lipsky Obs. Pract. t.2. c.44. n.2.* & Gail lib. 1. Obs. Pract. c. 18. n.6. testatur, mandata sine clausula contra consuetudines de bonis naufragis juræ littoris Fisco addicendis in Camera Imperiali non semel decreta fuisse.

X. Derelicta tamen bona naufraga, quorum certo tempore non apparet dominus, pro majori parte Fisco inferre, minorem partem inventori pro cura & custodia eorum assignare, æquitati & juri gentium consentaneum videtur. Ius Suedorum hac de re, in *c.36. de Furt. LL. prov. & c.14. eod. LL. municip.* ita constituit: Inventor rei naufragæ in littus ejectæ publicè significabit rem inventam, cujus dominus si intra annum & diem compareat, & rem suam legitimis indiciis probet, duas partes recipiet dominus, unam retinebit inventor, (sed dimidium inventæ rei in fundo maris, *c. 15. d. LL.*) Possunt etiam quidam privilegio legi eximi, ut suum recipiant pro æqua asservationis mercede. quod olim hic Lubecensibus & Stralsundensibus indultum est; & Suedis apud eosdem. Si intra annum & diem non advenerit ad suum vendicandum, duas partes capiet Fiscus Regius, tertiam inventor. quod ab æquitatis normâ non videtur alienum.

num. Qui enim in tempore indicat rem inventam, eo ipso testatum facit, se lucrandi aut retinendi animum non habere, nec in aliena calamitate compendium affectare, sed vero domino suum bona fide restituturum, qui si intra præscriptum tempus, quo commodè potuit, se non sistat & suum repetat, pro derelicto habere præsumitur *arg. l.43. §.5.11. D. de furt. l.1. 2. D. pro derelicto*: & sic tanquam bonum vacans quod possessorem non habet, aut qui jus suum omisit, Fisco cedit; portioque attribuitur inventori, ut industriæ & curæ merces. Quod jus etiam aliarum gentium moribus receptum est. Speciatim de bonis naufragis ita constitutum est in jure Iutico *lib.3. c.61.63.* Scanico *lib.8. c.3.* in jure maritimo Danico *art.49.73.* in jure Norvegico *c. 26. de jure mercandi.* In pactis pacis inter Magnum Regem Suediæ & VValdemarum Regem Daniæ anno Christi MCCCXLIII. *In aliquo regnorum nostrorum seu dominiis passi naufragia res amissas liberè, absque impeditione quorumlibet, recolligant & recuperent, quamdiu non pro derelicto habuerint res amissas.* Simile quid in jure Prussico lib.4. tit.19. art.5. §.4. In Edicto Belgarum anno 1447. publicato: in pacto inter Henricum VII. Regem Angliæ & Philippum Archiducem Austriæ anno 1495.

inito. Quamvis etiam eruditi quidam velint, ut sup. §.8. tangebatur, lege Rhodiorum simpliciter bona naufraga Fisco fuisse addicta, idque colligant ex *l.* Α'ξίωσις *D. ad leg. Rhod. de jactu*, tamen olim in lege Rhodia constitutum fuisse verisimilius est, ut domino intra præfixum à lege tempus non apparente, præter partes Fisco debitas, partem sibi sumerent pro naufragorum bonorum cura & custodia publicani. Ita quidem Grotius in Florum sparsione ad Ius Iustiniani legem Rhodiam explicat: *Solebant*, inquit, *publicani bona quorum non apparebat dominus, in custodiam suam sumere, & pro ea custodia partem sibi aliquam vindicare. Ea pars quæ esset, definitum erat lege Rhodia navali, quæ pro jure gentium in illo mari vigebat: sicut apud Galliam leges Oleronis: apud omnes Thransrhenanos populos leges Wisbyenses*. Iac. Gothofredus in erudito Commentario ad l. Deprecatio IX. leg. Rhod. de Iactu cap. XI. hac de re ita judicat: Potuisse lege Rhodia insulanis aut maritimis civitatibus id competere, ut in partem aliquam naufragii venirent, vel ob sumtus in faces ignesque flagrantes pro securitate navigantium, vel ob operam in colligendis & asservandis naufragiis impensam, vel loco portorii aut vectigalis pro mari à latronibus purgato: ut jam non esset prædæ

spe-

species ex mente Eudæmonis, sed remuneratio quædam impensarum & operæ, adeoque mos seu lex maris ex instituto Rhodiorum. Sed ne modum excederet, Antoninum temperari voluisse secundum Imperatorum constitutiones. Idem Gothofredus quomodo dicta Lex nona ad leg. Rhod. de jactu sit emendanda & legenda, c. 7. laudati Commentarii ostendit. Ejusdem legis emendationem aggressi sunt alii viri doctrina eximii Grotius, Petitus, Seldenus & nuper Salmasius: quorum observationes compendio contraxit Cl. Vinnius ad dictam Legem pag. 276. & quæ emendationes menti legis ipsi convenientiores videbantur, observavit, uti apud ipsum legere est. Ei quoque non fit verisimile, lege Rhodia naufragia omnia statim & sine dilatione fisco vindicata fuisse, quo nihil possit excogitari crudelius. cum contra lex Rhodia, ut Legum nauticarum vetustissima, tantopere commendetur ob æquitatem à Strabone & aliis authoribus.

XI. Si subditi vel alii certam quantitatem mercium aut annonæ Principi mittere jussi sint, missæque naufragio absque possessorum culpa perierint, ad alia horum vice mittenda minimè obligantur *l. 4. C de Naufrag. & ibi Peck.* quia semel munere suo functi sunt, & de naufragio casu facto

non tenentur ; nisi culpa eorum intervenerit. Ita judicatum à supremo Senatu Mechliniensi, tum & Brabantino, testatur Christinæus *decis.* 66. *n.*2. *& Vinn. ad d.l. pag.* 401.

XII. Si quis funem anchorarium data præciderit opera, quo alligata erat navis, quæ vi maris aut fluctuum abrepta in naufragii malum inciderit, & aliquis hominum naufragio perierit, damni dati & capitis pœnæ obnoxius erit author, *secundum jus Sueticum cap.* 5. *&* 9. *de jure nautic.* quia causam mortis præbuit. *l.* 15. *D. ad leg. Corn. de Sicar.*

XIII. Si conjuges & liberi naufragio, casu quodam fatali perierint, & incertum sit, quis eorum prior extinctus sit, viri hæredes viro, uxoris uxori succedent in bona *c.* 6. *Iur. Suet. de hæred.* Masculi tamen, ut fortiores, diutius vixisse præsumuntur. Conf. *l.* 9 *l.* 16, 17. 18 *l* 22. 23. *de reb. dub. l.* 17. §. 7. *ad Sc. Treb. l.* 26. *de pact. dotal. Carpzov. Iur. for.* 3, 17, 10. *Finkeltaus Obs. Pract.* 52.

XIV. Quod naufragio perit, hæredi non legatorio perit, si modò legatarius culpâ careat *l.* 30. *ad leg. Falcid.* Si tamen hæres certum corpus legatario dare obligatus sit, nec fecerit, quo minus ibi, ubi id esset, traderet, si id postea sine culpa hæredis

casu

casu quondam perierit, deterior fit legatarii conditio *l.* 26. §. 1. *de legat.* 1. Si verò navis ususfructus alicui legatus sit, quæ postea naufragio deperdita sit, nihilominus præteriti temporis fructus à die legati debebuntur legatario *arg. l.* 12. §. 1. *D. de usufr. & arg. l.* 62. *D. de rei vindic.* Sed si sub conditione *si navis salva redierit*, ususfructus legatus sit, existente conditione existet, deficiente conditione deficiet legatum *arg. l.* 21. *D. de usu & usufr.*

XV. In deposito naufragii causa, quod interpretes depositum miserabile & necessarium appellant, si fides violata sit, actio in duplum datur contra illum apud quem res deposita est aut hæredem ejus *l.* 1. §. 1. *D. depositi* §. 17. 23. *Inst. de Act.* Sed hac de re plura lib. 3 c. 2.

XVI. Procurrere ad prædam ex naufragio rapiendam, Petronio crudelitas dicitur in Satyric. *in l.* 3. *D. de Fer. atrox injuria* appellatur. in *l.* 44. *de adq. rer. dom.* & in *l.* 43. *de furt.* non solum *rapinæ* & *furti*, sed in *l.* 7. *D. de inc. ruin. naufr.* expressè *latrocinii species* habetur. Hinc etiam pœnam furti vel quadrupli *in jure R. d. l.* 44. *D. de adq. r. d. l.* 1. 3. *D. de inc. ruin. nauf. Nov. Leon.* 64. *& in LL. VVisigothor.* 7, 2, 18. vel bonorum publicationem *l.* 18. *Cod. de furt.* aliamve pœnam extraordinariam aut graviorem

pro personarum & rerum conditione meretur *l.3 4.7. D. de inc.r.n.l.* 1.§.1.2.*ad leg. Iul. de vi priv.* imò ultimum supplicium *l.* 3. §. 4. *de Sicar.* & nonnullorum populorum statutis pœnam suspendii. Hic autem non solùm edictorum severitate, sed etiam seria exsecutione opus est. qua de re memoria dignum exstat factum & Constitutio Andronici Comneni Imp. (apud Nicetam Choniatem lib. 11. Annal.) ad quem quum querelæ de impunita naufragorum direptione delatæ essent, & aulæ proceres hoc malum pro deplorato haberent, quod vetustate corroboratum medicinam respueret, ille respondit: *Nihil est quin ab Imperatoribus emendari queat: nec ullum peccatum est, quod vires eorum superet. Superiores autem Imperatores aut rem stultè sunt aggressi, aut se dolere injuriis simularunt: non enim inutilibus literis, sed ense coercere hoc malum debuissent: quod, pravos mores non corrigendo, confirmarunt.* Et cum dicto severam pœnam in naufragorum spoliatores statuit, addito etiam supplicii fulmine in negligentes exsecutionem ejus.

XVII. Pium autem & humanum est, verè naufragorum, qui res suas amiserunt, & qui non culpa sua in hanc calamitatem inciderunt, nec eam mentiuntur, rationem habere *arg. l.* 37. §. 1. *D. de neg. gest.* eorumq;

sub-

sublevare fortunas vel ex publico, ut fecit Theodericus rex Gothorum, *apud Cassiodorum Var. Ep.* 4, 7. & remissione vectigalis *Graef. Iur. pub.* 30, 11. vel dilatione moratoria debiti, *de qua Carpzov. Iur. for.* 4, 30. 46. vel ex communi sodalitatum arca, qualis olim apud Græcos erat. *Casaub. in Charact. Ethic. Theophrasti p. m.* 199. *seqq. Grot. in Luc. c.* 6. *p. m.* 683. & hodie in bene constitutis Rebuspub. esse solet. Si verò major quædam summa ab amicis corrogata eis suppeditetur. vel debiti remissio à creditoribus fiat, æquum est ipsos restituere, cum ad meliorem fortunam redierint; nisi animó donandi, nec repetendi facta sit. *l.* 53. *D. de reg. jur.*

Cap. VIII.

De Jure Portus, Portorii & Vectigalis.

I. Portus descriptio.
II. Ad portus instaurationem conferenda opera communes.
III. Portum esse publicum, & inter Regalia referri.
IV. Finis, usus & privilegia portus.
V. Inquisitio navium. Literæ conductus maritimi.

ritimi. Designatio mercium. Principalis prælationis jus.

VI. Portorium. Vectigal quis illud instituere & quomodo possit.

VII. Pœna commissi. Eâ quoque hæredes teneri.

VIII. Quæ naves sint immunes.

IX. Errore viæ, vi aut tempestate in alienum portum acti, tutum ibi receptum & egressum jure gentium habent.

X. Nisi sint hostes aut piratæ; quos ibi certo modo persequi licet etiam alieni territorii hominibus.

I. POst Fluminum & Littorum jura nunc Ius Portus illis conjuncti se offert. Portus est conclusus locus, quo importantur merces & exportantur, *l. 59. de verb. sign.* Aliàs statio, quod ibi tuto naves stare possint *l. 1. §. 13. D. de flum.*

II. Ad portus instaurationem, quia publicæ utilitatis gratia fit, omnes subditi loci conferre operas debent *l. 7. C. de oper. pub.*

III. Portus intuitu fluminis quo ambitur, & vectigalis quod ex navium statione penditur, est publicus,& hodie Regalibus accensetur. *§. 2. Inst. de rer div. l. 4. §. 1. D. eod. c. un. quæ sint Regal.*

IV. Portus, quà publicus, non solùm mer-

mercibus exonerandis inservit, sed ut naves ibi tutum receptaculum habeant, & jure debito ac securitate fruantur naviganites, quatenus innocuum iter & stationem quærunt. Hinc Portus & Navalia privilegio pacis publicæ gaudent *arg. l. 1. §. stationem D. de flum. cap. 2. jur. Nautic. Sued. c. 1. §. 1. de viol. jur. Reg. c. 14. de homic. vol.* Et prohiberi nemo libero ingressu aut egressu portus jure gentium potest; nisi quem istius loci dominus pro hoste habeat, aut metuat ut hostium partibus studentem. Megarensium querela quondam justa visa fuit, quod contra jus gentium & libertatem Græciæ portu Atheniensium excluderentur. *Diodor. Sicul. lib. 12. Plutarch. in Pericl. Cun. in causa postliminii p. 262.* Nihil etiam in littore aut ponte portui proximo fiet, quo portus aut stationis usus impediatur *l. 1. D. de flum. arg. c. 19. de jure naut. Sued.* Quæcunque naves ex quolibet portu dimissæ, nullam concussionem vel damnum sustinebunt *l. un. Cod. de lit. & itin. custod.*

V. Hoc tamen juri portus debetur, & Principis loci jurisdictioni, ut præfectus portus inquirat, quæ navis & unde venerit, quid vehat. *d. l. un. Cunæus in caus. postl. p. 279.* Hoc est consentaneum ei juri, quod portubus & rei maritimæ passim apud alias nationes impositum est. Sic AEnea cum

classe sua in Evandri portum delato, Pallas apud Maronem 8. AEneid.

Quò tenditis? inquit:
Qui genus? unde domo? pacemne huc fertis an arma?

Vt magister navis à sui loci magistratu literis commeatus ex more hodierno maritimo aut passus maritimi, ut vocant, epistolaque assertoria, vulgò *certificationem* appellant, instructus sit: vel inventario ac designatione mercium omnium navi impositarum in instrumento contractus nautici rite confecta (Gall. *lettres de charte partie*) ac professione speciali, quæ ex visitatione & excussione navis recta deprehendatur, & solutione justi vectigalis impleatur. Caussa est, ne magister navis aliud pro alio, aut sub alieno titulo profiteatur: ne quid illicitum invehat evehatve: ne quid occultet & suppprimat: ne quid alienum, quod vectigal debet, suo, quod forte immune est, admisceat: atq; ut evitetur longa detentio, pœna publicationis bonorum aut commissi. quod pactis & juri diversorum populorum atque specialibus Vectigalis ordinationibus congruum est. Naves tamen immunes, & tam mercium ratione quam proprio jure ac privilegio exemtæ, non necesse habent istam mercium professionem apud publicanos, inquisitionem &

visi-

visitationem subire, quam aliæ naves vectigali oneratæ subeunt. *Peck. in tit. Cod. de Navicular. & Vinn. ib. pag.* 378. nisi quod quorundam populorum pactis generalem certificationem publicano ostendunt. quomodo hoc cautum sit legibus pacis inter Regna Suediæ & Daniæ *vid. art.* 5, 6. *& seqq. Pacific. Sueo-Dan.* Nonnullis quoque populorum institutis jus prælationis Princeps loci in mercibus invectis vi Regalium in portum habet, ut, quod ipsi placet ex mercibus, pro justo pretio emat eligatque præ aliis. velut in jure Sued. *c.* 1. *de jur. naut. c.* 33. *de jur. merc.* cautum est. Huc respexit Chytræus in Chron. Saxon. part. 2. p. m. 211. ubi de Gustavo I. & Lubec. agit: *Naves ac merces invectas ac evehendas primum Regis ministris inspiciendas praebere; ac si quid Regi ex mercibus emere aut retinere libeat, jus προτιμήσεως ipsi concedere cogit.* Idem veteri jure Noveg. *c.* 9. *de jur. merc.* constitutũ fuit.

VI. A portu dicitur Portorium, pecunia quæ Fisco vel Reipub penditur ex mercibus aut venalitiis quæ huic oneri subjacent. *Cujac. ad tit. Cod. de Vectig. & comm.* Vectigal autem appellatur à vectura, vel invectione & evectione mercium, quod solvi debet non solùm pro nudo transitu, sed etiam pro fide & securitate pub. & onere tuendæ navigationis adversus vim & pira-

 tas,

tas, & juvandæ per ignes nocturnos ac brevium signa, pro expositione & venditione mercium? *Prem. init. Tract. de Securit. promiss. & Fide pub. p. m.* 14. *Grot. de jur. bell. c. p.* 2, 3, 14. *Camden. Hist. Angl. pag.* 842. (Huc etiam referas quam vocant *palorum pecuniam*, de qua in privil. Amst. p. 28. 29. & in Statut. Dantisc. p. 1. art. 22.) Vectigal autem instituere est summi imperii *l.* 10. *D. de publican. l.* 2. 3. *C. Vectig. nov.* 1. aut quibus hoc concedit suprema potestas; aut quibus tempore memoriam hominum excedente adquisitum est. Hoc non privatæ, sed publicæ, non alienæ sed suæ potestatis ac moderationis pro status pub. conditione Principes esse volunt. Camdenus p. 3. Hist. Elisab. pag. 351. *Principes vectigalia quæ semel intenderunt, vix unquam relaxant; qui hujusmodi Regalia (ut vocant) ad cujusque regni jus & libertatem spectare, nec externæ moderatoni subjacere judicant.* Extra necessitatem tamen & utilitatem pub. non augeri, respectumque ad merces habere, leges pacti & modum causæ non excedere fas est. *l.* 7, 8, 13. *C. de Vectig Grot. de jur. bell. & pac.* 2, 2, 14. *Sixtin. de Regal.* 2, 6, 45. & 47. *seqq.* Sed nec illicitè ac per vim extorqueri debet *l.* 6. §. 5. *D. de publican. & vect.*

VII. Si quis non professus fuerit omnes mer-

merces, pro quibus vectigal debetur, in commissum cadunt aut Fisco cedunt occultatæ vel *inscriptæ*, ut veteres loquebantur, id est non scriptæ. Lucillius lib XXVII. Satyr. apud Nonium: *Facit idem quod illi qui inscriptum è portu exportant clanculum, ne portorium dent.* Item si vetitæ merces advehantur, vel cum illis ad hostile solum navigetur, eædem in commissum cadunt *l. 2. Cod. quæ res exp. non deb.* Pœna verò commissi etiam hæredes defraudantis tenet, si modò vivo eo qui deliquit, quæstio mota sit, & sententia declaratoria subsecuta, qua declaretur illud crimen fuisse commissum *l.* 8. *l.* 14. *l.* 16. §. 13. *de publican. Sixtin. d. loc. n.* 171.

VIII. Naves tamen à vectigali immunes hîc excipiuntur. quæ immunitas mutuis inter vicinos aut confœderatos pactis institui, vel pro rerum & temporum ratione tolli potest. *Vid. art.* 1, 2. *seqq. & art.* 18. *Pacific Sueo-Danic. de anno MDCXLV.* Sed & errore viæ, vi tempestatis, metu piratarum aut aliorum hostium probabili, aut reparationis caussa naves ex necessitate in portum actæ vel relatæ, pro non soluto vectigali, commisso non vindicantur *l.* 15. *l.* 16. §. 8. *D. de publican.* nisi quod quarundam gentium instituto pecuniæ aliquid pro tuta statione præstari solet, quam vulgò

Vocant

vocant *pecuniam ancherariam. vid. art.* 12. *Pacific. SueoDan.* Merces quoque quas semel in isto portu exonerare cæperunt, ibidem vendere quorundam populorum moribus necesse habent.

IX. Aliàs jactatæ naves mari & expulsæ errore itineris, vi aut tempestate in alienum portum, velut ad alienum præsidium confugientes, ibi ex communi gentium jure fidam stationem habere liberèque recedere solent. Hoc jus gentium intuetur Virgilius IV. Georg.

Deprensis olim statio tutissima nautis.

Et Latinus apud eundem VII. AEneid. sic invitat socios AEneæ:

Sive errore viæ, seu tempestatibus acti
(Qualia multa mari nautæ patiuntur in alto)
Fluminis intrastis ripas, portuque sedetis,
Ne fugite hospitium.

In fœdere pacis & commerciorum inter Henr. VII. Reg. Angl. & Philippum Ducem Burgund. etiam hoc pactum est percussum, ut naves vi aut tempestate in alterius portum depulsæ tutum ibi receptum, liberumque inde egressum haberent *c.* 21. *dicti fœd.* Libertatem sanè commerciorum & navigationis tollit, & ingentia naturæ munera in injuriam vertit, qui publicam securitatem in portu denegat his, quos illuc longæ navigationis languor, aut tempestatum

vis

vis ex alto appulit. Cum hos in alienam fidem confugere, & ei ſe ac ſua committere neceſſitas extrema & miſerabilis caſus adigit, prope eſt ut hi in eadem cauſſa eſſe videantur, qui periculi vitandi cauſa, hoc eſt naufragii, ruinæ, tumultus gratia res ſuas apud aliquem deponunt; uti Cunæus *in cauſa poſtliminii p. m. 262, 263*. eruditè diſſerit. *vid. & inf. lib. 2. c. 4. n. 6. & ſeqq.*

X. Si verò ſint hoſtiles vel piraticæ naves, aut pro iis habeantur, illis acceſſum denegari nihil eſt mirum. unde ſocii AEneæ pelago jactati, tutumq; acceſſum à Didone petentes ajunt apud Maronem 1. AEn.

Non nos aut ferro Libycos populare penates
Venimus, aut raptas ad littora vertere prædas.

Quaſſatam ventis liceat ſubducere claſſem,
Et ſilvis aptare trabes, & ſtringere remos.

Lesbios unicè laudat Pompejus, quod uxori, ſibique licet jam à Cæſare victo & profugo liberum tamen acceſſum & receſſum dederint, apud Lucanum lib. VII. v. 144. & ſeqq. cum hoc voto:

Da ſimiles Lesbo populos, qui Marte ſubactũ,
Non intrare ſuos infeſto Cæſare portus,
Non exire vetent.

Quin & hoſtilium navium continuam perſecutionem & in eas excurſionem in alieno freto vel portu excuſandam putant, ſi per-

periculum sit in mora. Fit enim hoc vim hostis nobis imminentem à finibus nostris propulsandi, non alieni aut vicini territorii fines violandi animo. Et jus ac necessitas defensionis nullum limitem seu terminum agnoscere, omnique injuria carere videtur. *Besold.de jur. territ.c.* 3. *n.* 4. Sic Trumpius classis Holl. præfectus anno MDCXXXIX. feliciter occurrit classi hostili Hispanorum in portu Duinensi Britannorum, licet illis contradicentibus & prohibentibus; quod potest quisque in suo territorio.

Cap. IX.

De jure piscandi.

I. Ius piscandi omnibus commune esse primævo jure naturæ, gentium & divino.

II. Quod postea inter Regalia relatum, unà cum fructibus ejus.

III. Iure Regalium & legibus piscationum non posse tolli omnem piscandi libertatem.

IV. Libertatem piscandi in alieno mari aut freto exteris quoque certo modo concedi posse ab illo qui imperium in illud habet.

V. Ius piscandi subditis & privatis quatenus competat.

VI. Quatenus hæredibus competat.

VII. Per piscationem non impediendum esse navigationis usum.

I. SEd & hoc Portus beneficium est, ut jus piscandi in eo sit commune; nec in portu solùm, sed etiam in fluminibus publicis & mari: quia portus & flumina publica sunt, mare autem commune est. idque primævo jure naturæ, & gentium §.2. *Inst. de rer. div. l.5. § 1. D. eod.* quod in jure divino fundatum est *Gen.1. v.28. Gen.9. v.2.*

II. Verum hoc non simpliciter est naturale, sed in mari nullius ditioni subjecto; atque si in certis locis non aliter lege aut moribus cautum sit: quos observari debere jus ipsum naturæ dictat. Lex enim civilis etsi nihil potest contra jus naturæ permittere aut prohibere, potest tamen libertatem naturalem circumscribere, & vetare quod naturaliter licebat. *Grot. de jur. bell. & pac. lib.2. cap.2. §.5. & cap.3. §.8.9. seqq. & cap.8. §.5.* Et Cujacius lib.4. Obs. c.2. ait: *Mores ubique jus gentium passim subegerunt, adeò ut ne in flumine quidem publico piscari liceat.* Ex quo enim Principes imperium in aquas ipsorum territorio subjectas sibi vendicant, promiscuæ piscandi libertati fibulam quandam lege sua imposuerunt. Inde factum est, ut piscationes in mari aut flu-

flumine pub. tandem inter Regalia referrentur *c. un. Quæ sint Regal.* quæ longâ consuetudine ex tacita civium conventione firmata sunt: ita ut hodie non amplius de jure quærendo, sed quæsito tuendo disceptetur. *Graef Iur. pub c.40. n.3.* Hinc lacus piscatorii in censum domini deferri dicuntur in *l.4.§.6. D. de censib.* Et jus piscandi cum Feudo à superioribus conferri *Sixtin. de Regal.2,18,30.* vel aliis ex venia concedi *c.29.§.1. de jur. ædif. L L. prov. Suet.* aut alio justo titulo in alium transferri vel piscatio publicè locari pro certis reditibus aut exactionibus Fisco inferendis potest. exceptis tamē quæ hamo capiuntur. Hamorum enim usus in quacunque civitate receptus, in aquis publicis ab omni exactione liber est. *Graef. d. loc. n.3.* Sic jure Regalium Suetiæ Reges habent suas decimas ex piscationibus publicis, aut alios proventus ex locatione vel concessione piscationum in mari aut fluminibus publicis hujus regni, suosque peculiares tractus aut ductus piscationum, quos *Alveos Regios* aut *Venas Regias* sua lingua vocant. *vid. Recess. Holm. de anno 1643. art. ult.* Sic Regibus Lusitaniæ præter alios maritimos reditus cedunt quoque balænæ ejectæ. *Georg. de Cabedo decis. Lusit. par.2. dec.48.*

III. Eodem jure Regalium Princeps

certum piſcandi modum præſcribere ſubditis ſuis ex uſu publico & conſenſu poteſt. Ad conſervationem enim eorum quæ juris quidem gentium ſunt, abſque gentium tamen læſione reipub. bono conducunt, Princeps leges propoſito ſuo convenientes ferre poteſt, uti in halecum captura Ordines Hollandiæ fecerunt, *notante Graefio dicto cap. n.*4. & alii Principes ac Reſpublicæ in aliorum piſcium captura poſſunt. Iſtæ tamen leges omnem piſcandi libertatem ſubditis penitus adimere, omniaque fiſco vendicare non poſſunt, certè non debent. quod Domitianus & miniſtri ejus tentabant. quo nomine Iuvenalis eos urbano ſale tangit ſat. IV. ubi de rhombo in mari Hadriaco capto, & à piſcatore Principi deſtinato loquitur:

Quis enim proponere talem
Aut emere auderet? cum plena & littora multo
Delatore forent: diſperſi protinus algæ
Inquiſitores agerent cum remige nudo,
Non dubitaturi fugitivum dicere piſcem,
Depaſtumque diu vivaria Cæſaris, inde
Elapſum, veterem ad dominum debere reverti,
Si quid Palphurio, ſi credimus Armillato,
Quidquid conſpicuum eſt pulcrumque ex æquore toto,

Res

Res fisci est ubicunque natat. donabitur ergo,
Ne pereat.

Vide colorem ac ingenium calumniæ, quæ fingit rhombum Imperatoris vivario aut piscinæ inclusum, in dominio ejus fuisse, ideoque inde elapsum occupantis fieri non posse, sed domino suo restituendum esse, ubicunque deprehensus recognoscatur. Palfurius autem & Armillatus speciosiori palpo omnia Principis fisco attribuunt, quæcunque alicujus pretii in mari reperiuntur. Huc referas illud Ambrosii, quo invehitur in tales Principes Hexaemer. lib. V. cap. XXX. *Piscium jura sicut vernaculorum conditione sibi servitii subjecta commemorant.* Sint priores in mari finibus suis circumscripto aut flumine pub. piscandi partes Principi, sint ipsi magni inde fructus, & sua Regalia. non tamen omnia in Fiscum trahere potest. hoc enim ipsius naturæ beneficio prorsus repugnaret, quæ non Principis solùm sed cæterorum quoque hominum caussà pisces comparavit (vid. *l.* 28. §. 1. *D. de usur.*) igitur illis quoque partem eorum lubens concedet, quæ natura non invidet aut denegat ceteris hominibus. Seneca lib. IV. de benefic. cap. V. *Animalia omnis generis, alia in sicco solidoque, alia in humido innascentia, alia per sublime dimissa: ut omnis rerum natura pars tributum*

butum aliquod nobis conferret. Hujus naturalis tributi partem bonus Princeps, incolumi suo jure & piscationum fructu, cæteris haud invitus permittere solet. Seneca lib. VII. de benefic. cap. V. *Sub optimo Rege omnia Rex imperio possidet, singuli dominio.* quæ nimirum justo dominio adquiri possunt. Et cap. VI. *Cæsar omnia habet: fiscus ejus privata tantum ac sua. & universa in imperio ejus sunt, in patrimonio propria.* Absque tamen venia pub. præfectique portus Regii directione piscatio in publico non est permissa, *jure portus Suedico Caroli octavi, art. 14. & 25.*

IV. Quin si exteris ex pacto, vel precario, aut iudulgentia Principis, aut pro certo vectigali piscatura, in freto aut mari ejus ditioni subjecto, velut pastio in agro compascuo ad certum ac determinatum modum concedi potest, atque constituto tempore renovari solet; quidni idem concedatur indigenis? Exteris autem dicto modo concedi posse, statuit Leo Imp. Novel. 56. in fin. *Sicut terrenis locis præter voluntatem domini ex alieno fructus percipere nemini conceditur; sed si quis fructus ex alieno colligit, eos vel benignitate domini percipiat, vel pro loci usu vectigal solvat necesse est. Sic etiam maritimis oris observari præcipimus.* Idem testantur hujus facti exempla. Seldenus

nus lib. 2. Mar. clauf. cap 20. pag. 437. *Ex fœderibus cum vicinis Principibus initis toties ejusmodi libertas ita utrinque fuit indulta, ut constante fœdere, velut ager compascuus tam federato utenti quam Anglo domino mare deserviret.* Sic Hollandis jus piscandi haleces in mari Britannico concessum esse constat ex fœdere pacis ac mutui commercii, quod initum est Londini anno MCCCCLIX. inter Henricum VII. Regem Angliæ, & Philippum Archiducem Austriæ, Ducem Burgund. Hollandiæ Comitem; & integrum exstat in Apologia Boxhornii pro Navigat. Holland. inprimis cap. 14. Iisdem, ut & Anglis aliquando in Scania, Norvegia idem à Regibus Daniæ ac Norveg. indultum esse, ex Annalibus constat. *vid. Pontan. lib. 1. Discuss. Histor. c. 21.* Quod autem Grotius lib. V. Mar. lib. p. m. 53. vult *exteris jus piscandi ubique immune esse debere, ne servitus imponatur mari, quod servire non potest* (*l. 13. comm. præd.*) hoc quidem ita esse oporteret, si nudum jus naturæ & gentium ubique sequeremur; & lege vel pacto non aliud constitueretur ab eo, qui imperium in suæ terræ undas sibi arrogat, quâ ratione motus Grotius postea diversum sentit in lib II. de jur. belli & pac. cap. II. §. V. *De feris, inquit, piscibus, avibus illud notandum est, qui imperium habet in terras &*
aquas

aquas, ejus lege posse impediri aliquos, ne feras, pisces, aves capere, & capiendo acquirere eis liceat: atque hac lege teneri etiam exteros. Ratio est, quia ad gubernationem populi moraliter necessarium est, ut qui ei vel ad tempus se admiscent, quod fit intrando territorium, ii conformes se reddant ejus populi institutis. Nec obstat, quod sæpe in jure Romano legimus, jure naturæ aut gentium liberum esse, talia animalia venari, (aut capere) *hoc enim verum est quamdiu lex civilis nulla intercedit, sicut lex Romana res multas relinquebat in illo primævo statu, de quibus aliæ gentes aliud constituerunt.* In fœdere Regum Galliæ & Angliæ pactum initum, piscaturam utriusque subditos liberè exercere posse toto mari, quod hinc portu Scardeburgensi & Southamtoniensi, illinc Flandriæ extremo & Sequanæ fluvii ostio terminetur. Tempus item ab autumno intra Ianuarias, quæ sequerentur, Kalendas coerceri. Ecce limites tum loci, tum temporis piscaturæ positi, uti notat Seldenus in Mari clauso, dicto sup. loco. Modum ergo Principes hic suis & exteris vel ex conventione, vel vi imperii in suum fretum præscribere queunt.

V. In fluvio autem alicujus privato proprioque ipsi solum domino, non aliis absq; furti crimine piscari licet: is enim ad

privatum non publicum aut communem usum ac dominium pertinet *l.* 13. *in fin.* *l.* 14. *D. de injur* c. 25. *Iuris Suet* Byggn. B. c. 29. Tius. B. 9. Sl. nisi specialiter tale quid alii concessum sit à domino; aut nisi usus amnis pluribus vicinis pro portione adjacentium prædiorum communis sit. Vid. *Oetinger lib.* 1. *de jure & controv. limit. c.* 12. *n.* 29 *& d c.* 25. Byzn. *c.* 16. 17. Widerbo *Vl.* 14. *HL.* Quamvis verò pisces passim vagantes ludentesque in stagnis, videantur in naturali sua libertate versari, atque sic occupanti cedere; quod etiam volebat Nerva IC. & solos pisces inclusos piscinæ à nobis possideri dicebat in *l.* 3. §. 14. *D. de adquir. vel amitt. possess.* attamen nostro seculo rectius contraria opinio prævaluit, ut pisces etiam stagnis inclusi à nobis possideantur & in dominio nostro sint. quippe pisces non minus stagno privato includuntur, quam piscina: nec alio hæc differunt, quam quod altera angustior, altera laxior custodia est. *Grot. de jur. bell. c. p. lib.* 2. *c.* 8. §. 2. Quid? quod termini piscationis limitibus distingui possunt, ut in jure Suetic. c. 6. Byggn. B. Vid. *Oetinger. lib.* 2. *cap.* 3. *de jure & controvers. limit.* ubi verò nulli sunt limites, per vices aut pro rata piscari moris est, si sit usus amnis pluribus communis qui prope ripam prædia possident. *arg. l.* 31. §. *uno ff. de*

ff. de neg. gest. & per superiora, init. h.§. Nec adeò ad rem facit, quod pisces non dicantur esse fundi, secundum juris subtilitatem *l. 15. D. de act. emt.* fundi enim proprie esse dicitur, quod terræ affixum est, & terra se tenet *l. 17. eod.* satis est quod in piscina & stagno nostro sunt, ejusque tanquam accessio & fructus. Vnde piscatio etiam ad fructuarium pertinet *l. 9. §. 5. D. de usufr.* nisi inundatio longior eam impediverit: quod tamen alluvio decedens restituere potest. *l. 23. quib. mod. usufr. am.* Sed & quasi possessionem juris piscandi in diverticulo maris aut fluminis publici sibi privatus longi temporis usu (inprimis qui memoriam hominum excedit) adquirere potest, & alium eodem jure uti prohibere. *l. 7. D. de divers. temp. præscr. l. 45. D. de usurpat.* nisi desinens uti, ante legitimum præscriptionis tempus jus suum amiserit. Si verò maris proprium jus, id est exigua maris portio in privatum fundum, ad exemplum villæ Luculli aliorumque, admissa sit (ut explicat Grot. d. lib. 2, 3, 10.) vel diverticulum maris ad aliquem pertineat, & ille animum possidendi non interrupto plurium annorum usu testatus sit, & tamen prohibeatur jus suum usurpare, interdictum uti possidetis ei competere Paulus dixit: quia ad privatam non publicam

causam hæc res pertinet, & de jure fruendi agitur *l.* 14. *D. de injur.* quod juri naturæ convenire Grotius dicto loco confirmat. Extra diverticulum verò maris idem juris non erit, ne communis usus impediatur. Ante ædes igitur meas aut prætorium ad mare situm ut piscari aliquem prohibeam, usurpatum quidem est, tametsi nullo jure; adeo ut Vlpianus, si quis prohibeatur, injuriarum agi posse dicat *l.* 13. §. 7. *D. de injur. Grot. Mar. lib. c.* 5. *p. m.* 48. In lacu tamen qui mei dominii est, utique piscari aliquem prohibere possum. *in fin. l.* 13. *de injur.* nihil remorante, quod pisces dum in lacu sunt, in naturali sua laxitate versari videantur. *Cujac. lib.* 4. *obs. c.* 2. lacus enim meus est, ergo & proventus fructusque ejus. *per sup. notata.* Si quis duorum maritimorum fundorum dominus unum vendat, alterum retineat, eique hanc legem vel conditionem det, ne ab emtore contra eum in certo maris loco certarum specierum piscatio exerceatur; quamvis mari quod natura omnibus patet, servitus privata lege imponi nequeat; quia tamen bona fides legem contractus servari exposcit, persona possidentis & in ejus locum succedentis per hanc venditionis legem obligatur. *l. venditor fundi D. comm. præd.* idque naturali æquitati consentaneum est. quod

etiam

etiam in territorio & lege populorum posse locum habere, notat *Grotius cap. 5. Mar. lib.*

VI. Pisces custodiæ causa piscinæ immissos rebus hæreditariis annumerari, & ad possessoris defuncti hæredes pertinere, extra dubium est, per *l. 15. ff. de act. emt. & l. 3. §. 14 ff. de adq. possess.* Sed si pisces multiplicationis causa in stagnum sint conjecti, cedere hæredibus defuncti possessoris aut vasalli eo tempore, quo stagnum mox est piscabile, Pragmatici notant: fructus enim de proximo recolligendos pro recollectis haberi. *Carpzov. Iur. for.* 3, 32, 26. At si tempus mortis magis est propinquum tempori immissionis piscium in stagnum quam piscationi, tunc pisces unà cum fundo ad novum possessorem pertinent. *Idem d. loc. def.* 27.

VII. Cuicunque verò vel in mari aut flumine publico, vel eorum diverticulo piscari fas & jus est, ita piscabitur, ne per id usus navigationis impediatur. *l. 1. & toto tit. D. Ne quid in flum. pub.* Theodericus Rex Gothorum apud Cassiodorum lib. V. Var. Ep. XX. *Comperimus quosdam sepibus cursum fluminis, quantum ad navigandi studium pertineat, incidisse. quod volumus modis omnibus amputare. nec tale aliquid permittatis quenquam ultra præsumere, sed invio-*

lati alvei tractus navium relinquatur excursibus. Scimus enim retibus non sepibus esse piscandum.

CAP. X.

De Jure Stapulæ.

I. An jus Stapulæ stringat liberum commerciorum & navigationis usum.
II. Stapulæ & Geranii etymon.
III. Quid sit jus Stapulæ.
IV. Vnde ortum ducat. quis ejus finis.
V. Distinguendum à Nundinis. pendet à jure emporii.
VI. VII. VIII. IX. X. Quibus modis adquiratur & usurpetur.
XI. Negociationum libertati non posse præjudicare in universum, & mercibus non expreßis Stapulæ jus.
XII. Excipitur casus neceßitatis & annonæ caritatis.
XIII. Obligati ad exponendas certo loco merces, novas elusiones non quærent.

I. SEd nonne Ius Stapulæ liberum navigationis & commerciorum cursum sistere aut ei præjudicare videtur, dum certo loco merces sistit ac moratur? Hoc disquirere

rere operæ est. Sed ordine progrediemur, dum hoc argumentum excuti dignum tractamus: deque ejus origine & naturâ paulò accuratius agemus.

II. Stapula non à *stabulando*, ut nonnulli volunt, dicta est, quasi certis locis merces stabulentur, sed à voce mercatoribus nostratibus usitata Stapel appellatur, quod velut in gradus erectionem & coacervationem rerum, inprimis mercium signat. Inde alia cognata nomina deducta sunt, ut *Stapa*, quod veteribus Saxonibus forum fuit, & *Staplum* pro tribunali. Cl. Salmasius cap V. Observat. ad Ius Atticum & Rom. *Αγορὰν παρέχειν dicuntur, qui omnia quorum vita indiget ad victum suppeditant. Stapam vulgò dicimus ex antiquo Saxonico* Stapen/*quod forum Latinè expositum in vetustissimo Lexico Latino Saxonico olim videre memini apud Marquardum Freherum Heidelbergæ. Inde* facere stapam, *vulgò dicimus, quod Græcis erat ἀγορὰν παρέχειν, Latinè commeatum præbere.* Itaque Stapa est à Stapel quod in foro in acervum essent erectæ & cumulatæ hujusmodi res quæ ad annonam vel commeatum spectabant. Et *Staplum* Regis pro tribunali accipitur in Legibus Ripuariorum tit. 33. §. 1. tit. 65. §. 5. tit. 75. ita dictum à Germ. Stap vel Staffel *gradu*, quod ad illud tribunal, sug-

gestu quodam erectum, gradibus adscenderetur. inde Svedicum quoque Klockstapul/ turris, vel locus campanis destinatus, deductum, & Stapulstäder / civitates quæ jure stapulæ gaudent. *Stapulæ jus* alio quoque nomine *jus Geranii* nuncupatur. quid hîc esset Geranium, primò dubitavi. Sed ubi penitius vocem excussi, notionem ejus deprehendisse visus sum. Vt enim Stapel est vetus vox Gotho-Teutonica, ita hanc quoque esse puto, dictam vulgò Krane/ quæ signat Saxonibus & Belgis *gruem*, ut & machinam illam tractoriam, quam aliàs rotam aut *tympanum versatile* mechanici vocant, quo circumacto in exoneratione navis sustolluntur & in terram demittuntur vasta onera & graves ac ponderosæ merces. quod à Vitruvio lib. X. de Architectura cap. IV. & à Philandro in Notis ad dictum locum Vitruvii ita describitur: *Tympanum quod Græci etiam γέρανον appellant, est rotæ ambitus magni genus, cujus circumactæ, calcantibus hominibus affixas pro gradibus regulas, axis fune obvolvitur, atque ita onera extolluntur, aut sublata deprimuntur.* Ejusdem meminit Lucretius lib. IV.

Multaque per trochleas, & tympana pondere magno
Commovet, atque levi sustollit machina nisu.

Huic

Huic machinæ tractoriæ *gruis* nomen inditum est à formæ quadam similitudine, quod *axem* quasi *rostrum gruis* protendit. rostrum verò gruis Græcis est γερανιον, inde *geranium* Lat. Est ergo *jus Geranii* per metonymiam idem quod jus *exonerationis*, quæ inter cetera fit etiam illâ machinâ tractoriâ. Huc referas illud Lehmanni in Chronico Spir. lib. 4 c. 22. p. m. 363. Die ander eygenschafft oder gerechtigkeit der Staffel ist von alters gewesen/ vnd noch/ nemlich Kauffhaus/ Krane / Schiffer vnd Kärcher / desgleichen/ Kauffhaus Obhern / Kranenmeister &c. Hoc jus *Geranii*, vel *exonerationis* Germani aliàs vocant Niderlage.

III. Ius Stapulæ est potestas sistendi in suo foro restringendique merces, speciali emporii beneficio certis civitatibus competens. Boxhornius in Theatro Hollandiæ, ubi de Dordrechto loquitur, ita describit: *Est Stapulæ jus quo potestas conceditur aliunde invectis mercibus quasi manum injiciendi, ab instituto cursu retrahendi, ac denique ita sistendi, ut non prius, quam publico foro divenditæ ibi fuerint, alio transferantur.*

IV. Est hoc jus vetus, cum crescente mercatura introductum, priscisque Græcis dudum usurpatum, ut inf. h.cap.§.IX. indicabo. Inprimis in illis locis institutum, ubi commoditate situs, maris & fluminis pub.

beneficio jus emporii exerceri potuit. Facit jus Stapulæ ad urbium & commerciorum incrementum, ad copiam annonæ & mercium, ad subsidia reipub. opesque parandas. Scopus ejus præcipuus est utilitas reip. aut peculiarium civitatum: ne exteri promiscua rerum necessariarum coemtione indigenarum commerciis incommodent; sed ut ipsi hujus rei quæstum ad se & ad suum forum transferant.

V. Non tamen jus Stapulæ cum Nundinis, quæ statis temporibus celebrantur, est confundendum: cum multæ civitates jus mercatus generalis ac nundinarum habeant, quæ tamen jus Stapulæ non habent; nisi & hoc peculiariter sibi concessum probare possint. unde in definitione juris Stapulæ dixi, *speciali emporii beneficio* competere. Pendet enim jus Stapulæ à jure emporii. Et qui jus emporii, id est jus de exponendis mercibus habet, transeuntes merces ad suum portum & forum trahere potest. Chytræus Saxon. Hist. p. 1. ad annum MDXI. *Vladislaus emporii veteris jura tunc Vratislaviæ innovavit, ne quis Polonus aut Germanus negociandi caussa Vratislaviam præteriret, sed utraque gens Vratislaviæ merces suas deponere ac vendere cogeretur.*

VI. Illud autem jus emporii non privata authoritate, nec aliquo prætextu juris aut

aut onerum præstationis in mari, sed certis & legitimis modis adquiri potest & debet: nimirum ex privilegiis superioris qui jura majestatis habet; vel ex præscriptione memoriam hominum excedente, vel ex lege pactisque liberarum civitatum aut rerumpub.

VII. Rex aut Princeps qui nullum superiorem agnoscit (etiamsi forte alterius majestatem comiter observet) Stapulæ jus haud dubiè concedere potest: cum habeat authoritatem condendæ legis, aut contra eam ex usu pub. dispensandi. *l. ult. Cod. de Legib. Besold. in Thesaur. Pract. in* v. Stapfelgerechtigkeit. Si tamen privilegium ex falsa relatione ac importunitate petentis vel obreptitiè in fraudem alterius à Principe impetratum sit, impetranti non prodesse, nec aliis obesse æquius est. *l. 3. C. qui legit. p. s. i. i. h. l. 5. C. si contra jus vel ut. p. Edict. Theuderici Regis Gothor. c* 129. Et quamvis Principis sit æstimare, quem modum sui beneficii esse velit *l.* 191 *de reg. jur.* non tamen præsumitur alteri jus quæsitum privilegio velle auferre: ne ex beneficio fiat injuria *l. 6. Cod. unde vi. Elb. Leonin. consil. 67. n* 3. Moris enim non est, beneficia ad alienam injuriam porrigi *l. 4. Cod. de emanc. lib.*

VIII. Insuper antiqua consuetudine &

usu, vel longa præscriptione juris emporii stapulæque possessionem vel quasi firmari constat. Eam tamen continuam, nec interruptam esse oportet: nec ut ei per contrariam observationem vel usum, protestationem & interpellationem legitimam sit contraventum *arg. l. 1. 2. Cod. de præscr. long. temp. Aretin. consil.* 11. *n.* 4. Cumprimis hîc locum habet præscriptio memoriam hominum excedens, quæ vim privilegii & instar legis habet. *arg. l. 2. D. de aq. & aq. pl. Klock de Contribut. cap.* 1. *n.* 272.

IX. Sed & liberæ Respublicæ ac Civitates, quæ jus imperii habent, de certis mercibus non aliò quam in suum emporium importandis pacisci possunt, aut legem condere. Talem Atheniensium legem refert Demosthenes in orat. contra Phormionem, *quæ extremum illi supplicium minitatur, qui Athenis habitans aliò quopiam frumentum vexerit, quam in Atticum mercatum.* εἴ τις οἰκῶν Ἀθήνησιν, ἄλλοσέ που σιτηγήσειεν, ἢ εἰς τὸ Ἀττικὸν ἐμπόριον.

X. Ab illis verò, quibus licet, hoc jus ita usurpabitur, ut ultra licitum non extendatur, & ut in certis ac specialibus constituatur mercibus, & ad certa restringatur loca: ne una respub. civitas aut provincia monopolium orbis, aut plurium urbium & provinciarum (contra *l. un. Cod. de monopol.*)

nopol.) exercere velle videatur: neu quod toti corpori debetur, partis alicujus ex privato arbitrio fiat. id enim directè pugnaret contra pub. utilitatem & communem societatem: quod ne quidem permissu Imratoris licet. *d. l. un. C. de monopol. l.6. Cod. si contra jus vel util. p.* (monopolii tamen limitationem vid. apud Grotium de jur. b.e.p.2, 12.16.) Tum & pro mercibus destinato loco exponendis æquum, non nimium exigatur portorium. Pro iisdem in vendendo & emendo justum exigatur & solvatur pretium, non quantum illicita conventione pactum sit *d. l. un.* quæ est injuria, reparatione digna. *Grot. d loc.* Sed & invehentes, bonæ notæ merces adferant: quæ in nonnullis locis ab inspectoribus recognosci, & improbæ rejici solent. *Lehman d. Chr. Spir. Limnæus lib.2. Iur. pub. c.9. n.32.*

XI. Licet ergo negociatio & navigatio libera sit in mari & fluminibus publicis navigabilibus, hoc tamen salvo jure Stapulæ intelligi volunt. *vid. Leonin. d. consil. Lindem. in Exeges. de jure protimis. th.26.* Et quamvis nemo cogi possit, ut hoc vel illo loco exponat merces suas *Mynsing. cons.19. n.3.* & contra cogentem mandata sine clausula, ut vocant, decerni obtinerique possint *Sixtin. de Regal. lib 2. c.3. n.40.41.*

extra territorium enim ſuum jus dicenti impune non paretur *l.* 20. *D. de juriſdict. l.* 1. §. 1. *D. quod quiſque jur.* & quod juris gentium ac publicè utile eſt, privatorum pactis mutari nequit *l.* 38. *D. de pact.* attamen Princeps vi imperii in ſuas terras & portus cogere poteſt etiam peregrinos in ipſius terris mercantes, ne ad quoſvis & vetitos, ſed licitos portus naves ſuas appellant ibique negocientur. *vid. Ordinat. Guſtavi Magni de Mercat. art.* 1. *& diplomata de civit. Stapul.* Et quibus civitatibus hoc privilegium conceſſum eſt, ne quis eas prætervehatur aut præternaviget cum certis mercibus, ſed ibi merces ſuas venum exponat, illæ jus & facultatem reſtringendi merces ad ſuum portum, etiam invitis dominis mercium, habent. *Beſold. in Theſaur. Pract. d loc. Mev. in Jur. Lub. lib* 3. *tit.* 6. *art.* 7. *n.* 7 8. 9. 10. Quod quamvis durum eſſe & libertati commerciorum præjudicare, alienoque juri derogare videatur; aliud tamen ſentiendum erit, ſi civitas hoc ſpeciale beneficium à Principe rite impetrarit *l* 2. §. *ſi quis à Principe D. ne quid in loco pub. Fab. in Reg. Jur.* 191. *p. m.* 755. Peregrini quoque in aliquo loco verſantes, negociantes & contrahentes, tanquam ſubditi temporarii, legibus & juri iſtius loci ſubjiciuntur. *Grot. de jure b. e. p.* 2, 11, 5.

Illa

Illa tamen peculiaria jura & beneficia libertati navigandi in totum , aut mercium, privilegio non expressarum, arbitrariæ evectioni frenum injicere nequeunt. nisi extrema necessitas aliud in singulari casu facere compellat.

XII. Necessitas enim exemta legi in gravi annonæ penuria non solùm prohibere potest evectionem frumenti domestici , sed etiam , si hoc non suppetat aut sufficiat, Magistratus in mari navigantes adigere potest , ut in civitates annonæ penuriâ laborantes advehant frumentum ibique pro justo pretio vendant ; etiamsi ejus in privilegio de jure Stapulæ mentio facta non sit *l.1.2. Cod. ut nem. lic. in emt spec. se exc* Ita Byzantini in pari casu naves frumentarias Atticorum ad se diverti & frumentum venum exponere compulerunt, ut notat Aristoteles 2. *Oeconom. vid. & c.31. Iur. Suet. de proces. cur.* Cessante tamen necessitate hoc onus relaxandum est, cum non sit perpetuum, sed stante solùm necessitate duret. Aliàs negociatores & naviculari domestici , qui annonæ ultrò serviunt, immunitate quadam gaudent in l.L. R. *l.5 §.3.4. 5.6. D. de jure immun.* nec detineri ullo modo , nec exactionem ullam pati debent. *l.1. Cod. de Navicular. & in eam Peck. & Vinn.*

XIII. Qui

XIII. Qui verò ad jus Stapulæ adſtringuntur, illis non integrum eſt, ad hoc declinandum novas vias aut eluſiones quærere: ne per indirectum ſequantur, quod directò vetitum eſt. *Nicol. Everard jun. conſil. 9. n. 82.* Qui plura de hac materia deſiderant, conferre poſſunt, quæ de controverſiis Iuris Stapulæ in Albi inter Reges Daniæ, Duces Holſatiæ & Hamburgenſes non ſemel agitatis Thuanus & Chytræus in ſuis Hiſtoriis poſteritati tradiderunt; ut & Acta iſtarum controverſiarum utrinque publicè edita. Item Vbbonem Emmium in deſcriptione Groningæ pag. 45. 46. ſeqq. ubi de Groningenſium & agricolarum controverſia Iuris Stapulæ prolixè agit; & alios qui hanc materiam ex profeſſo tractant. etſi mihi paucos videre contigit.

DE

Joh. Loccenii De Jure Maritimo et Navali.

LIBER SECVNDVS.

Caput I. De Navigationis Securitate.

I. Continuatio propositi ordinis.
II. De maris & navigationis incommodis & periculis.
III. Istorum incommodorum metu non esse fugiendam navigationem: cum etiam terrestre iter habeat sua incommoda & pericula.
IV. Periculorum maritimorum remedia, divina & humana.
V. Divina quæ.
VI. Humana triplicia.
VII. Ratione maris, fluminum & portus.
VIII. Ratione domini mercium & vectorum.
IX. Ratione magistri navis & nautarum.
X. Alia quædam specialia remedia & munimenta adversus hostes & prædones maris, procellæ & naufragii periculum, in sequentia capita remittuntur.

I. Post-

I. POstquam navi fabricatæ & instructæ maris viam quasi aperuimus, & jure navigari ostendimus, nunc quibus modis etiam tuta navigatio præstari possit, exponemus.

II. Quamvis autem magna sint maris & navigationis commoda, magna tamen quoque pericula, incommoda & mala circumstant navigantes, metuenda ex procellis, syrtibus, cæcis & latentibus scopulis, hostibus, piratis, aliisque adversis: quæ à Plinio libr. II. Nat. Hist. cap. XLVI. & procem. lib. XIV. & alibi, Propertio lib. II. eleg. VI. & aliis luculenter descripta sunt.

III. Veruntamen ob adversa non aversanda est navigatio: quum ne quidem in terrâ desint mala, quæ bona comitantur; ob quæ tamen bona non fugimus. Agricola quidam fertur aliquando ex nauta quæsivisse, ubi parens ejus & avus mortem oppetiissent; respondit nauta: vel in navi, vel in mari. Agricola, Cur ergo, inquit, tu navem & mare non reformidas & vitas? Nauta reponens, interrogavit rusticum, ubi ejus majores obiissent, respondit rusticus: Domi & in lecto; cur ergo, inquit nauta, domum & lectum non horres ac refugis? Sic enim se res habet, tam terra, quam mari curæ, pericula ac metus se

socios

ſocios addunt vel invitis. Pulcrè Flaccus lib. II. Od. XIII.

Quid quisque vitet, nunquam homini ſatis
Cautum eſt in horas. navita Boſphorum
Pœnus perhorreſcit, neque ultra
Cæca timet aliunde fata.

Idem lib. II. Od. XVI.

Scandit æratas vitioſa naves
Cura, nec turmas equitum relinquit
Ocyor cervis, & agente nimbos
Ocyor Euro.

Idem repetit lib. III. Od I. Nonne in terra iter facientes ſæpe quaſi terreſtre quoque naufragium faciunt? dum gravi tempeſtate ſuborta in locis ſolis ac ſterilibus, aut infidis arenis in æſtate, aut acri hieme, & in viis ſuperatu difficilibus ipſis nivibus obruuntur. Nonne quod in mari piratæ, hoc in terrâ latrones faciunt? præterquam quod bonorum jacturam modò in bello, modò incendio, modò alio caſu facimus. Petronius Satyrico: *Non ſola mortalibus maria hanc fidem præſtant. Illum bellantem arma decipiunt: illum diis vota reddentem penatum ſuorum ruina ſepelit: ille vehiculo lapſus properantem ſpiritum excuſſit. cibus avidum ſtrangulavit, abſtinentem frugalitas. Si bene calculum ponas, ubique naufragium eſt.* Verè ergo Heſiodus lib. I. oper. & dier.

πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα.

Plena

Plena est terra malis, & plenum est æquor iisdem.

IV. Vt tamen ista navigationis incommoda vel evitentur, vel minus infesta ac periculosa sint, adversus ea certis se præsidiis munire licet: quæ possunt esse divina & humana.

IV. Præsidia divina, & quidem potissima, sunt Dei providentia & cura, ubique tam in mari quam terra præsens. Quum adquisitio rerum ex commodis maris vel navigatio inter benedictionis divinæ partes referarur *Gen.* 49. *v.* 13. *Deut.* 33. *v.* 19. *vid. & sup. lib.* 1. *c.* 1. & navis *benedictum lignum* appelletur *Sap.* 14. *v.* 7. non est dubitandum, quin si navigationem rectè instituentes se Deo commendent, Deus illos tanquam in via sua ambulantes servaturus sit. *vid. Psal.* 107. *v.* 23. *& seqq. v.* 28, 29. *Sap.* 14. *v.* 3, 4, 5, 6. Aut si illis in mari pereundum sit, seria delictorum pœnitudine ducti, & Christi merito nixi, Deo animas suas commendent: atque sic in vocatione sua beatè decedent. Si autem fluctibus obruto non contingat sepultura, non adeò interest, periturum corpus terra an fluctus consumant;

Cælo tegitur, qui non habet urnam.

Etiamsi verò fiat esca piscium corpus, nihilominus æquè particeps erit resurrectionis

nis mortuorum & cœlestis gloriæ in Christo Servatore decedens, atque alterius corpus in terrâ putrescens, vermiumque cibus. de quo divina testimonia omni exceptione majora habemus: *Servat omnia ossa ejus; unum ex illis non frangitur.* Psal. 34. v. 21. Et Apocal. 20. v. 13. *Reddidit mare mortuos, quos habebat.*

VI. Post divina præsidia sunt humana, quæ hominum ingenio atque industria parari possunt; vel contemplatione maris, fluminum, & portuum; vel domini mercium & vectorum; vel magistri navis & nautarum iutuitu consideranda.

VII. Contemplatione maris, fluminum & portus præsidia humana ita se pensitanda obferunt: Vt impedimenta maris & fluminnm tollantur, & omne id prohibeatur, quo deterior navigatio reddi possit. de quo in *tit. Dig. de Flum. & Ne quid in flum. pub.* Vt flumina, ubi commodè fieri potest, purgentur, retentur & profundiora reddantur, illorum jussu & authoritate, quorum ea de re potestas est. Ne saburra navium in mare aut flumen exoneretur, in fraudem & detrimentum profundi, sed aliò avehatur. quod etiam *jure naut. Hanseatic. art.* 39. cautum est. Vt non solum phari, speculæ & ignes nocturni, ad indicandum portum tutumque accessum, aliaque brevium

vium ſigna excitentur, ſed etiam vaſa grandia ad fundum lapidibus & catenis defixa, & ſupra undas eminentia certis intervallis diſponantur: unde profunditas maris exploretur, pulvini, ſyrtes ac vada evitentur; & ad iſtorum vaſorum metas curſus innoxius dirigatur. E re quoque eſt, prohiberi naves iſtis vaſibus alligari, ne loco transmoveantur. Iſte autem modus vaſa in flumine prominentia habendi (quod in transcurſu notandum) non ſemper arguit dominium in mari aut flumine publico: cum etiam ab illis qui dominium tale ſibi non vendicant, uſurpari ſoleat in ſecuritatem navigationis, & libertatem commerciorum illis in tali loco conceſſam. Ne navibus periculum ſit à balenis, ubicunque illis mare eſt infeſtum, remedium fertur navigantibus, caſtoreum dilutum aqua & in mare effuſum. Hoc tanquam aconito petitus grex balenarum, totus repente disſipatur & in profundum fertur; uti teſtatur Zieglerus in Schondiæ deſcriptione p. m. 485. Magiſtratus & præſides provinciæ præcaveant, ne piſcatores noctu lumine oſtenſo fallant navigantes, quaſi in portum aliquem delaturi, eoque modo in periculum naves & qui in eo ſunt deducant *l.* 10. *D. de inc. ruin. naufr.* Vtile quoque eſt, ut qui præcedunt & vela laxant, ignem in ſummâ

navi

navi habeant, ad evitandum incursionis periculum; & navis prætoria, quoties opus est, plura luminum insignia præferat. qua de re in Cap. seq. Vt fragmenta navium aut alia signa isthic, ubi perierunt naves, intacta relinquantur: quibus exitiosa navigantibus loca significentur; quod Regis Arabiæ edicto olim cautum memorat Diodorus Siculus lib. III. Biblioth. Hist. Si non adsit portus naturalis aut satis commodus, ita arte exstruendus est, ut expeditum ac tutum præstet navigantibus accessum. quo nomine laudatur Trajanus Imp. in Arcu ipsius honori Anconæ in portu erecto, uti est in Inscriptionibus Gruteri CCXLVII.6. his verbis:

IMP. CÆSARI. DIVI. NERVÆ. F. NERVÆ. TRAJANO. OPTIMO. AUG. GERM. DACICO. PONT. MAX. TR. POT. XVII. IMP. VIII. COS. VI. PP. PROVIDENTISSIMO. PRINCIPI. SENATUS. P. Q. R. QUOD. ACCESSUM. ITALIÆ. HOC. ETIAM ADDITO. EX. PECUNIA. SUA. PORTU. TUTIO-

TIOREM. NAVIGATIONEM. REDDIDERIT.

Portus etiam ita exſtruendus eſt, ut naves in eo ad anchoras ſtantes tueatur ab tempeſtatibus: ne ſit

Statio male fida carinis;

neve fiat, quod Propertius ait 2, 28.

Cum ſæpe in portu fracta carina natet.

Modum verò exſtruendi tutum portum accuratè deſcribit Vitruvius lib.V. de Architectura cap.XII. Aggeres contra vim aquarum exſtruantur, littora & ripæ muniantur: ut iſthic commeantibus hominibus & adjacentibus oppidis ac urbibus periculum abſit. cujus operis famâ in veteri lapide laudantur M. Aurelius Antoninus, & M. Aurelius Alexander *Inſcript. Grut.CLXIII. Conſ. tit. D. de rip. mun. & tit. Cod. de alluv.* In portubus & oſtiis fluminum diſponantur ſtationes & excubiæ: ut hoſtium aut piratarum ingreſſus aut exitus prohibeatur; aliave navium pericula & inſidiæ avertantur. Ita Dido apud Maronem 1. Æn. laboravit

fines cuſtode tueri;

& apud Lucanum lib. IX. Ptolomæus rex Ægypti in ſuis littoribus ſpeculatores conſtituit. Lucanus d. lib. v. 472.

Iam

Iam rapido speculator eques per littora cursu,
Hospitis adventu pavidam compleverat aulam.

Solent etiam apud nonnullas gentes navalia & stationes, in quibus classes, & vires nauticæ adservantur, curiosis populi & peregrinorum oculis, ut olim apud Rhodios (teste Strabone) occlusæ esse: ne res ad hostem aliosque, qui eas ignorare debent, temerè dimanent.

VIII. Dominus mercium operam dabit, ut fidum ac peritum navis magistrum, navemque probè fabricatam & armatam eligat, cui merces suas committat. Ex monito Hesiodi exiguas naves laudet, sed magnas oneret; non solùm lucri caussa, sed ut merces magis in tuto sint. Non tamen omnem suam substantiam navi imponet, sed plura domi relinquet. Nec omnes merces aut pecuniam uni navi credere sapientis est, sed per plures naves dividere præstat: ut, si una pereat, reliquæ in salvo sint, secundum illud in Gnomologia Gruteri:

Tua omnia uni nunquam navi credito.

Quod desumtum ex illo Comici in Adelph. a.2. sc.2. *Potius quam venias in periculum servesne an perdas, totum dividuum face.* Vectores cum Antisthene, quantum possunt, ea sibi viatica parent, quæ cum naufragio

simul

ſimul enatent. Si ignorantes in piratica nave vehendi ſint, in tempore, ſi poſſint, inde clam diſcedant; aut ſi hoc non poſſint, ſatius eſt ipſos aurum, quod penes ſe habent, quam vitam perdere. Ariſtippus cum aliquando navigaret, accepiſſetque navem, in qua erat, piraticam eſſe, depromtum aurum numerabat, dein quaſi imprudenti & invito lapſum è manibus jactavit in mare; ingemuitque graviter. ſic evaſit vitæ periculum. poſtea dixit: *Præſtat hoc ab Ariſtippo perdi, quam Ariſtippum propter illud.* Vectores nec per ſe nec per res ſuas impedimento ſint aut remoræ laborantibus nautis, præſertim ubi imminet periculum. quieti ſilentium nautis ſine certamine ad miniſteria exequenda præſtent; ut Scipio ſuos milites apud Livium monebat. *vid. quoque art.* 18. *Iur. marit. Caroli* 9.

IX. Magiſter navis, cui totius navis cura præcipuè mandata eſt, præ ceteris adhibere diligentiam & ſollicitudinem tenetur rebus quibus præeſt. inde enim dicitur magiſter *l.* 57. *D. de V. S.* Tam ſedulam curam navis & mercium in ea gerat oportet, quam diligens ſolet paterfamilias rerum ſuarum. Idem peritos rei nauticæ, fideles & induſtrios miniſtros conducat; eos bene regat & curet. Ipſe vigilans & ſobrius navem ingrediatur, caveatque ne per ſuorum impru-

prudentiam, fraudes & incuriam, aut per suam temulentiam & negligentiam occasio cuicunque periculo præbeatur. Ex avaritiâ navem non nimis oneret, ne onere ipso deprimatur. Quidque suo & commodo loco reponat; ut, ubi opus fuerit, in promptu sit; nec incommodet navi. Hesiodus lib. 2. op. & dier.

φόρτον δ' εὖ πάντα τίθεσθαι.

Bene onus quodcunque locato.

Columella lib. XII. de re rust. cap. 2. *Ubi tempestas incessit, & est rite disposita navis, suo quidque ordine locatum armamentum sine trepidatione minister promit, cum est à gubernatore postulatum.* Foros navis puros & liberos ab impedimentis habeant nautæ: ne hæc obstent laborantibus. Ne longius differant navigationem. commodo & minus periculoso tempore navigent: quale est æstivum, cujus beneficio ventorum acerbitas mitigatur. Tempore verò hyemis navigatio sæpe periculosa, semper incerta est, ut dicitur in *l. 6. Cod. de offic. rect. prov.* Germanicus Cæsar in Phænom.

Hiems portu fugienda peritis.

Confer Hesiodum 2. op. & dier. inprimis Vegetium rei milit. lib. 5. cap. 9. de commodo & incommodo navigationis tempore. Si socii itineris Apostoli Pauli, hîc ejus consilium sequuti essent, in tantum

maris discrimen non venissent *Act. cap.* 27. Ignota maris aut fluminis majoris loca, vel aggestione arenæ vel latentibus saxis infesta, ne quis temerè naviget absque ductore & fundi exploratore. *vid. Polyb. lib.* 4. *Hist. p. m.* 309. Præsagia tempestatum fideliter observet, ut malum, quod minantur, in tempore, quantum potest, præcaveat ac prævertat. Synesius de insomn. *ἀϛέκμαρτα πλεῖ. Inconsideratè navigat, nulla signa observans.* Serenitati cœli & tranquillitati maris ne nimis fidat: eodem die, quo luserunt naves, sorberi possunt. Lucretius lib. 2.

Infidi maris insidias viresque dolumque
Vt vitare velint; neve ullo tempore credant,
Subdola cum ridet placidi pellacia ponti.

Ad pixidem nauticam, tabulas hydrographicas & brevium signa cursum rite dirigant gubernatores, aliaque sedulò faciant nautæ, ad quæ ex fide officii obligantur: ut post Dei opem, navem salvam in portu sistant. Naufragio autem imminente, miseris vectoribus scaphâ excipiendis cito succurrant: ut prius periculo subducant homines, deinde bona, quæ pòssunt. quo nomine ipsis peculiare industriæ præmium debetur.

X. Alia specialia subsidia, ac munimenta adversus hostes & prædones maris, tempestatum

pestatum & naufragii periculum sunt Societas navalis bellica, piratarum persecutio, jus postliminii, assecuratio, ut vocant aliaque hujusmodi. quæ cum diffusiorem contineant materiam, in sequentibus Capitibus ordine tractabuntur.

CAP. II.

De Societate navali bellica, vel Admiralitate, ut aliàs vocant.

I. Societas navalis, vulgò Admiralitas. hujus etymon.
II. Antiquitas, & causæ Societatis navalis.
III. Conductio navium Admiralitatis ad usum belli, vel defensionem adversus hostem.
IV. Collegium Ammiralitatis.
V. Ad quid obligentur socii classis.
VI. De ordine inter navigandum, & pugna navali strictim.
VII. De detrimento & commodo communi pro rata.

I. SOcietas navalis vel bellica vel pacata est. Bellica est, coitio plurium navium armatarum ad vim piratarum & hostium propulsandam, si occurrat. Græcis

dicitur σύμπλοια, vel ὁμόπλοια, quod conjunctim una classe navigetur. Hodie vulgò dicitur *Admiralitas* ab *Admiralio* vel Thalassiarcha aut maris præfecto, qui præest Collegio Ammiralitatis vel Societatis navalis. *Admiralii* verò vel *Amiralii* nomen ab Aarabico *emir*, seu *amira*, quod *dominum* vel *præfectum* signat, deducendum putant. *vid. Voss. de vit. serm.* 2, 2.

II. Est antiqua hujusmodi Societas navalis, non heri aut hodie primum inventa. Siquidem jam sua ætate Salomo rex Hebræorum Societatem quandam classicam cum Hiramo Rege Tyriorum inivit. Et dictio illa Græca ὁμόπλοια indicio est, jam olim apud Græcos in usu fuisse. nec apud illos solum sed etiam Romanos. cujus rei locupletem testem Tullium habemus, qui lib. XVI. ep.I. ad Atticum ita scribit: *Dymæos agro pulsos, mare infestum habere nil mirum.* loqui eum de Dymæis piratis patet. Mox subjungit modum occurrendi illis: *In* ὁμοπλοίᾳ *Bruti videatur aliquid præsidii esse.* Idem epist. 4. d. lib. *Hæc navigatio habet quasdam suspiciones periculi: itaque uti constituebam* ὁμοπλοίᾳ. Ex his simul liquet, quænam caussæ olim fuerint & adhuc sint hujusmodi Societatis navalis, nimirum ut adversus piratas, hostes aut alios invasores naves negociatorum tuetur illisque secu-

ritatem

ritatem viæ præstet; vel etiam rempub aut portus defendat. idcircò tot armare naves solent, quot opus esse vident vel magistratus loci, vel privati mercatores, authoritate tamen vel permissu magistratus. inde hæc *Societas bellica* nuncupatur *Grot. de jur. bell.e.p.* 2, 12, 4. à qua differt Societas navalis pacata, de qua inf. §. VII. & lib. III. cap. VI.

III. Aliquando naves à Collegio Ammiralitatis conducere solent extranei bellum navale gerentes, & sibi adjungere ad firmandum vires, ac defensionem adversus hostes; & quidem suis sumtibus ac conventa mercede, quam jura permittunt *arg. l.9.§.1. D. quod met. caus.*

IV. Collegium verò Ammiralitatis, quale etiam in hoc Regno luculenter constitutum est, authoritate publicâ tractat negotia, quæ ad classis publicæ exstructionem, armaturam & expeditionem spectant; una cum Navalium & portuum munitione & conservatione. Habet idem suum forum ac tribunal peculiare, quo res ad justitiam & disciplinam navalem facientes devolvuntur.

V. A collegio Societatis navalis emissi navium socii obligantur vel patriæ suæ, vel communi caussæ ad fidam & stabilem conjunctionem, auxilium & defensionem tam

munitarum quam non munitarum navium, sive hoste, sive pirata, aut alio fatali casu ac periculo ingruente; idque ex fide juramenti & conscientiæ suæ. Separantes se à Societate classis bellicæ ante tempus, aut in ipso rerum discrimine, vel arbitrariam, vel corporalem pœnam pro delicti conditione, ex vigore disciplinæ militaris subire solent.

VI. Quomodo verò ordines inter navigandum à prætoria & proprætoria navi, reliquaque classe sint observandi, qua ratione peculiari vexilli erectione aut velorum adductione, aut tormenti explosione, aut nocturno insigni plurium luminum, quando imminet hostis, vel ignota classis, vel tempestas oritur aut nebula, signum ad præcavendum periculum dari debeat, & quæ alia huc spectant, hæc certis articulis exprimi solent, quales etiam in Archivo Admiralitatis hujus regni adservantur. *vide quoque edicta Ordinum Holland. anno* 1644. *edita, quæ sua lingua* Placcaten *vocant tom.* 1. *pag.* 323. *& seqq. &* 429. 430. Item quomodo in pugna navali acies instruenda sit, venti commodum hosti intercipiendum aut inutile reddendum, hostiles naves adoriendæ, aut insidiis circumveniendæ, præda cautè agenda, aliaque hujusmodi ad artem aut disciplinam militiæ navalis spectantia,

ſtantia, aliis ex profeſſo hæc tractantibus, ipſique experientiæ relinquo.

VII. Quamvis in ſocietate navium pacata vel negociatoria, ubi confertur pecunia cum pecunia, lucrum & damnum ſit commune, tamen hoc non ita obſervatur in ſocietate navali bellica, ſed legibus & pactis differt. In ſocietate navali adverſus piratas utilitas communis eſt ipſa defenſio, interdum & præda pro rata. Moris etiam eſt æſtimari naves & merces in illis, atque ex his ſummam confici: ut damna quæ eveniunt, & vulneratorum impendia ferantur à dominis navium & mercium, pro parte quam habent ſinguli in ea ſumma. quod juri naturæ conſentaneum eſt. *Grot. de jur. bell. e. p. 2, 12, 25. arg. LL. Wiſigothor. lib. V. tit. 5, c. 5. Ordinat. de Admiral. in conſtit. & privil. Amſterod. p. 450. Edicta Ordin. Holl. tom. 1. pag. 323.*

Cap. III.

De Piratis.

I. Piratas eſſe publicos hoſtes, quatenus à privatis invadi posſint, aut aliis ſuperiorem agnoſcentibus.

II. Perſecutio piratarum in alieno territorio quouſque licita.

III. Capti ab illis retinent suam libertatem. Non debent esse pignori redimentibus eos à piratis. quod cum limitatione accipitur.

IV. Num Magistratus loci ex damno à piratis dato teneatur.

V. Contrahens cum prædone in quantum obligetur.

VI. Num piratis fides publica debeatur. num illis jurata fides servanda sit.

VII. Inter prædones communi dividundo judicium locum non habere. Rapta ab illis bona ubicunque reperta, vindicari posse.

IIX. Pœna piratarum, & receptatorum.

I. CVm in præcedenti Capite dictum sit, societatem navalem adversus piratas coiri, de Piratis quæ in jure occurrunt & nostri sunt instituti, in hunc locum rejicere placuit. Licet autem olim rudi seculo & inter barbaros prædari, virtutis militaris ab otiosis exercendæ materia quædam, & maris gloria sit habita, tamen scimus prædones maris ipso jure diffidatos esse, ut loquuntur, i. e. quibus feida vel bellum indictum est, *Vinn. ad Peck. de LL. Nautic. p.* 370. quia sunt publicæ fidei & juris gentium violatores, & tanquam hostes publici, ob insignem illam malitiam quam exercent in mari in deprædandis alienis

alienis navibus, & tollenda libertate navigationis & commerciorum. Vnde etiam à privatis invadi possunt & apprehendi propria authoritate. *vid. Ius Suetic. c.42. de viol. jur. Reg. LL. prov. c.24. jur. civit.* salvâ tamen Magistratui loci jurisdictione criminali, & instructione de modo persequendi piratas. Ita Cæsar privatus adhuc piratas, à quibus captus fuerat, classe tumultuaria persecutus est, ipsorumque naves partim in fugam conjecit, partim mersit; & cum Proconsul neglexisset in eos animadvertere, ipse in mare reversus eos cruci suffixit. Sed hoc eo forte referri posse putat Grotius lib.2. de jur. b. e. p. cap.20. §.8. ubi judicia nulla sunt, ut in mari. Satius tamen est navigantes instrui mandatis à publica potestate ad persequendos piratas, quoscunque in mari deprehenderint, & proximo judicio sisti: ut data occasione uti possint, non quasi ausu proprio, sed ut publicè jussi. *Grot. d. loc.* §.14. Civitatibus tamen superiorem agnoscentibus jus persequendi piratas in fluminibus publicis illas alluentibus & puniendi à suprema potestate, tuendæ liberæ navigationis & commerciorum causa, concedi posse & concessum fuisse, experientiæ fide comprobatur.

II. Piratarum, quos Magistratus per suos in suo territorio cœpit persequi, con-

tinuare persecutionem potest etiam in alieno territorio, ibique eos comprehendere: ita tamen ut ibi judicio sistantur, nec in propriam jurisdictionem, nisi cum istius loci Magistratus consensu, deducantur *l.* 1. *C. ubi quis de curiali c.* 1. §. *si judex de pac. tem. Gail lib.* 1. *de Pace pub. c.* 16. *n.* 25. *seqq. Id c.* 9. *de Arrest. imp. n.* 12. *VVehner in Pract. observ. verb.* Freybeuter.

III. A piratis capti, liberi manent, nec jure fiunt capientium servi *l.* 19. §. 2. *D. de captiv. & postl. rev.* Nec redemtus à piratis debet esse pignori redimenti eum. Liberi enim hominis obligatio non eo valet, ut jus pignoris in eo constituatur velut in his quæ quis de bonis suis obnoxia facit *l.* 6. *C. quæ res pign. ob. l.* 12. *C. de obl. & act.* In causam tamen pignoris detineri potest, donec solvat pretium; licet ista detentio eum in servitutem non detrudat *l.* 3. §. 3. *D. de hom. lib. exh. l.* 20. §. 1. *qui test. f. p. l.* 2. *C. de postl. rev.* Itaque redemtus omninò obligatur aut datum pro se pretium redemtori, si potest, statim restituere, aut idoneè pro se cavere, aut, si ita velit redemtor, laboris obsequio vicem referre; incolumi tamen ipsius libertate & jure postliminii. *l. ult. C. de postlim.* Sed & unus pro uno aut pluribus captis ea conditione mitti potest, ut pecuniam pro se & reliquis adferat, & nisi

redeat,

redeat, ut retenti pro eo ſolvant, in quem magiſtratus judicium ubicunque conveniri poterit, *dabit l. 21. D. de neg. geſt.*

IV. Num ex piratarum in mari paſſim graſſantium aut publicè in hoſtes emiſſorum facto, ob prædas in amicos, ſocios aut eos qni neutrarum ſunt partium actas, Magiſtratus loci teneatur? eſt quæſtio juris pub. aut gentium, & ventilatione digna. Certis modis eos vel extra bellum vel in bello teneri certum eſt, quidquid etiam coloris vel excuſationis hîc quidam obtendant; ſi nimirum non fecerint, quæ jure gentium debent, nec adhibuerint, quæ poſſunt, ad eos prohibendos. Cum Romani (apud Polybium lib. 2.) per Legatos de injuriis Illyriorum apud Reginam eorum Teutam expoſtulaſſent, & piraticam in Italos ab illis exercitam impoſterum prohiberi deſideraſſent, reſponſum acceperunt à Regina, *curæ ſibi fore, ne qua Romano populo publicè ab Illyriis fieret injuria; cæterum ut impediat, quo minus privatim quam poteſt quisque utilitatem è mari capiat, hoc verò Regibus nequaquam in more eſſe.* Verùm quid ex hoc Reginæ reſponſo aliud colligas, quam eam ſuis etiam extra belli neceſſitatem prædandi licentiam conceſſiſſe? & hoc morem Regium ſcilicet vocat. Si rectius ſentire voluiſſet, ſatis ſçire potuiſſet, hoc

verè Regium esse, quibuscunque possis benefacere, & non solum à suis, sed etiam peregrinis vim & injuriam prohibere, debitaqne severitate plectere. qui verò scit & prohibere potest, nec prohibet, ipse quoque in culpa est. Vnde Grotius ait de hoc facto lib. 2. de jur. b. e. p. c. 21. *Teuca Reginæ Illyriorum non accipitur excusatio, quod diceret non à se, sed à subditis piraticam exerceri: neque enim prohibebat.* vid. & Alb. Gentil. lib. 1. de jur. bell. c. 21. *Injustitiæ esse, non solum si ipse inferas injuriam, sed etiam si ab iis quibus infertur, non propulses, si possis,* Cicero 1. Offic. docet. Et 3. Off. *Sibi ut quisque malit, quod ad usum vitæ pertinet, quam alteri adquirere, concessum esse non repugnante natura. Illud verò naturam non pati, ut aliorum spoliis nostras facultates & opes augeamus. Neque verò hoc solum natura, sed & legibus populorum ita constitutum esse, ut non liceat sui commodi causa nocere alteri.* Sed & si belli maritimi necessitas incumbat, præstat delectis domesticis, aut militibus nauticis mercenariis, qui sub duce & disciplina degant, aut sociorum ope, quam colluvie pessimorum hominum piratis adversus hostes uti, qui licentiam spoliandi nacti, facile præscriptos mandati fines excedunt: ut ne quidem amicis, aut aliis, à quibus vel ipsi vel eorum patroni

nun-

nunquam læsi sunt, parcant. quod ipsa re compertum, cum quædam Vandalicæ civitates, aliis molitionibus ad liberandum custodia Margaretæ Reginæ Albertum Regem quondam Suediæ frustra adhibitis, coëgissent copias piratarum ad deprædandum in mari Suedos, Danos & Norvegos, & portus ipsis ad distrahendam prædam patefecissent, id non solum magnæ apud vicinos invidiæ; sed & maximo iisdem aliisque detrimento fuit: dum effreni ista licentia tandem in quosvis promiscuè navigantes usi sunt piratæ. adeò ut necesse esset vim illam una cum ipsis authoribus è mari Balthico junctis regnorum & maritimarum civitatum viribus profligari. Ex neglectu ergo tenentur magistratus, si, dum pro onere tuendi maris vectigal accipiunt, suas naves præsidiarias, & excursorias ad explorandam maris securitatem, ad purgandum illud à piratis in mari non habeant; aut si ipsi piratas adversus hostes emiserint, ad coercendam eorum contra socios & amicos licentiam non ea adhibeant, quæ possunt ac debent remedia: quo nomine damnati sunt olim ab Amphictyonibus Scyrii. Quæsitum aliquando ex facto est apud Belgas, cum Ordines potestatem prædarum in mari ex hoste agendarum per co- " dicillos plurimis dedissent, & eorum non- "
nulli

„ nulli res amicorum rapuissent, desertaque
„ patria mari vagarentur, ac ne revocati
„ quidem domum redirent, an rectores
„ eo nomine tenerentur: aut quod malo-
„ rum hominum usi essent opera, aut quod
„ cautionem non exegissent. Responsum
„ est, eos in nihil amplius teneri, quam ut
„ noxios, si reperiri possent, punirent aut
„ dederent: præterea in bona raptorum jus
„ reddi curarent. Nam ipsos injustæ præ-
„ dationis causam non fuisse, nec quicquam
„ de ea participasse: prohibuisse etiam le-
„ gibus, ne amicis noceretur. Cautionem
„ ut exigerent, nullo jure fuisse obligatos,
„ cum possent etiam sine codicillis omni-
„ bus subditis hostem spoliandi potestatem
„ facere; quod & factum olim esset: neque
„ talem permissionem causam esse cur da-
„ mnum datum esset sociis, cum possent
„ privati etiam sine permissu tali naves ar-
„ mare & in mare progredi. Mali verò an
„ futuri illi essent, provideri non potuis-
„ se: neque verò vitari posse, quominus
„ & malorum opera utamur, alioqui nul-
„ lum colligi posse exercitum. Neque verò
„ si quid milites aut terrestres, aut nautici
„ contra imperium amicis nocuissent, re-
„ ges teneri. quod Galliæ & Angliæ testi-
„ moniis probatum. Vt verò sine culpa sua
„ ex ministrorum facto quisquam teneatur,
non

non esse juris gentium, ex quo dijudican- " da esset hæc controversia, sed juris civilis, " nec generalis, sed adversus nautas & alios " quosdam ex rationibus peculiaribus in- " troductum. In hanc partem & his argu- " mentis à supremi auditorii judicibus contra Pomeranos quosdam pronuntiatum est; ad exmplum rerum in causa non dispari ante duo secula judicatarum. *Grot. de jur. bell. e. p.* 2, 17, 20. Sic, cum Gallicus apud Reginam Angliæ Legatus conquestus esset, Montgomerium Anglorum auxiliis contra fœdus ad Rupellam navigationem suscepisse: & Mercatores Anglos Rupellanis obsessis rem annonariam subministrasse; respondit Regina, se fidem fœdere in- " terpositam sanctè servare & servaturam. " auxiliares illos piratas esse & extorres; in- " jussu suo solvisse; signa ementira prætu- " lisse, atque ut in eos animadvertere- " tur, se peroptare; *apud Camdenum ad* " *annum* 1573. Si verò quorundam subditorum piraticam exercentium ita perpetuum sit maleficinm ac juri naturæ contrarium, ut, quod faciunt, credantur facere omninò magistratu suo improbante, & in eos judicium postulari non possit, ab his res recuperare & ultionem exposcere licebit tanquam à deditis. At alios innocentes eo nomine armis impetere, est contra

pacem.

pacem. *Grotius de jure belli & pacis* 3, 20, 32.

V. Si vecturas navium alienarum, quas prædo, tanquam putativus dominus, ut loquuntur, locavit aut exercuit, à conductore acceperit, aut eo nomine quid ei solutum sit, hoc quidem conductorem, qui cum eo bona fide contraxit, liberat; nisi sciens prædonem esse ei solverit, tunc enim ipsi domino obligatur. Si verò contrahens cum ipso domino vel ejus servo, prædoni solvat, non liberatur. *l.* 55. *D. de condict. indeb. arg. l.* 88. *D. de solut. & ad utramque legem Gothofr.* Item prædoni commodati & depositi actionem jure gentium competere statuit jus R. si dominus non appareat *l.* 64. *D. de judic. l.* 16. *commod. l.* 1. §. 39. *l.* 31. §. 1. *D. depos.*

VI. Sed dubium esse potest, num piratis jurata fides servanda sit: quia *piratæ sublatis commerciis rumpunt fœdus generis humani*, ut de illis loquitur Florus 3, 6. Et ut Tullius 3. Offic. monet; *Pirata non est ex perduellium numero definitus, sed communis hostis omnium: cum eo fides esse non debet, nec jusjurandum commune.* Si quid ergo metu expresserint, repeti potest. Verum quidem est, non eam juris communionem cum pirata esse, quæ cum hoste est. unde fide publica frui indignus est, quam ipse violat.

Ab-

Absurdum est praedones securos esse, ait lex 13. de noxal. act. Hinc etiam piratae jus legationis non habent, nisi illud fide data nanciscantur. *Grot. de jur. b. e. p.* 2, 18, 2. *Paschal. Legati c.* 12. Attamen si fidei datae juramenti quoque religio accesserit, ea non solum hominem homini, sed ipsi Deo obligat: contra quem metus exceptio non est, ut contra hominem. Promissum ergo juratum in re permissa servandum est, vel ideò, quod affirmatio religiosa est, quae nulla elusione temerari debet. Tullius d. lib. *quod affirmatè quasi Deo teste promiseris, id tenendum est.* Et in c. si vero 8. de jurejur. dicitur: *Non nos alicui dare materiam volumus veniendi contra proprium juramentum, ne autores perjurii videamur.* Anton. Fernand. in Theol. moral. p. 55. *Qui latroni* (piratae) *minitanti mortem promisit cum juramento centum* (*quod facere secundum se nullum est peccatum*) *tenetur sub juramento promissum implere.* Sed adi Grotium haec accuratè & fusè exsequentem *in de jure bell. & pac. lib.* 2. *c.* 13. §. 15. *& lib.* 2. *c.* 17. §. 19. *& lib.* 3. *c.* 19. §. 2. 3. 4. 5.

VII. Vtut praedones rapta aequaliter dividant, tamen inter eos communi dividundo judicium locum habere negatur in jure R. *l.* 7. §. 4. *D. comm. div.* nec si precario possideant, nec si clam: injusta enim

enim est possessio. precaria verò justa quidem, sed quæ non pergat ad judicii vigorem. Quin & bona piratarum naufraga impune subripere permisit Frid. Imp. *l.* 18. *C. de furt.* ubi tamen authoritatem & dispensationem superiorum intervenire satius est: ne alia pro aliis forte surripiantur. Res autem à piratis raptæ, ubicunque repertæ vindicari possunt à vero domino. *vid. cap. seq.* 4. §. 4. aut si is, qui piratis iterum eripuit, probare possit, sibi ejus rei dominium justo titulo ante adquisitum esse. Ei tamen qui suo sumtu possessionem rei alienæ adeptus est, tantum ex naturali æquitate est rependendum, quantum dominus ipse ad rem recuperandam libenter impensurus erat. Ipsa enim facti possessio, præsertim recuperatu difficilis, est aliquid æstimabile, & in hoc dominus post rem amissam censetur factus locupletior. *Grot. de jur. b. e. p.* 2, 10, 9, *&* 3, 9, 16. Quamvis hæc lege civili aut statutis populorum pactisque aliquantum varient. *Grot. d. loc.* §. 17. *& in Not.* ubi LL Hispanicas & Venetas in hanc rem ad testimonium citat. *vid. quoque Ius Lub. Lib.* 6. *t.* 4. *a.* 2. *& tit.* 5. Hujusmodi tamen leges non obstant exteris, quo minus res suas vindicent. Hoc etiam est utile institutum, ut piratis ad portum aliquem appellentibus non permittatur istic vendere bona

bona ſpoliatorum, nec aliis emere, ſed nive & bonis iſtis ſub arreſto & tuta cuſtodia poſitis, reſerventur rapta in utilitatem læſorum & aliorum quorum intereſt, illis reſtituenda, ſi ſufficientibus documentis, vel in eorum defectu jurata aſſertione probent eſſe ſua *vid. pact. commerc. inter Hen. R. Angl. & Philippum Burg. cap.* 16.

VIII. Piratæ capti & damnati, ultimo ſupplicio ſolent affici, eorumque bona publicari. quam *generalem conſuetudinem* Peckius ad l. 10. D. de inc. r. n. n. 3. vocat. Nec aliud meruerunt publicæ fidei violatores, & innocentium ſanguinis ac fortunarum prædones. Si tamen ita invaluerint, ut formidabiles ſe fecerint, rectè recipi ac defendi, pœnam quod attinet, cenſet Grotius de jur. b. e. p. 2, 21, 6. quia interſit humani generis, ut ſi aliter non poſſint, impunitatis fiducia à maleficiis devocentur. Sed aliud dicendum erit, ſi armis debellari poſſint vel ab illis, in quorum ditione graſſantur; vel cum vicinorum Principum auxilio. Nec piratæ ſolùm, ſed & receptatores eorum capitis pœna obligantur. *arg. l.* 3. *§.* 3. *D. de inc. ruin. nauf. c.* 42. *de viol. jur. reg. LL. prov. Sued.* Peſſimum enim genus hominum ſunt receptatores, ſine quibus diu nemo latere poteſt. Atque ſi apprehendere poſſint prædones iſtos, & tamen

tamen pecunia vel subreptorum parte ab illis accepta eos dimittant, meritò severiori pœna digni sunt *arg. l. 1. de recept. l. 1. C. de his qui latr. vel al. cr. r. o.* Quin & eo nomine urbes aliaque loca bello impetita & expugnata constat. Iuliroum in Pomerania, olim piratarum quoque receptaculum, VValdemarus rex Daniæ expugnavit & solo æquavit. Hamburgenses agri Hadeleriani partem Septemtrionalem, in qua Ritzebuttela arx, præfecti sedes, sita est, juxta Albis ostium, ante ducentos amplius annos, inferioris Saxoniæ Ducibus armis ea occasione extorserunt, quod piraticam factitantes isthic foverent; ut refert Vbbo Emmius lib. 2. rer. Frisic.

Cap. IV.

De jure postliminii navium.

I. Vnde Postliminium dicatur.
II. Quid illud sit.
III. Num adhuc sit in usu.
IV. Quæ naves aut res non habeant jus postliminii.
V. Quæ habeant.
VI. VII. VIII. IX. X. Navis tempestate in communis amici portum acta, num habeat jus postliminii, si eam hostis cui ademta

ademta est, postea repetitum veniat à communi amico.

XI. Num res in hostium navibus repertæ, censendæ sint hostiles, & capientium fiant. ut & res hostiles cum amicorum navibus.

I. SI verò naves nostræ ab hostibus aut piratis captæ sint, num jus postliminii habeant, è re est disquirere. Postliminium ita dictum est quasi postilimen, ἐπάνοδος. *Scalig ad Festum in Postliminium*; vel à *post* & *limine*, quod sit reditus in pristinum limen aut fines suos. Vnde eum qui ab hostibus captus est, & in fines nostros postea pervenit, postliminio reversum rectè dicimus. §. 5. *Inst. quib. mod. jus pat. pot. solv. & Grot. de jur. b.e.p. lib.*3. *c.*9. §. 1. 2. ubi de vocis origine plura.

II. Postliminium ita describit Paulus IC. in *l.* 19. *D. de capt. & post. rev.* Postliminium est jus amissæ rei recipiendæ ab extraneo, & in pristinum statum restituendæ, inter nos ac liberos populos regesque, moribus legibusque constitutnm. Nam quod bello amisimus, aut etiam citra bellum, hoc si recuperemus, dicimur postliminio recipere. Idque naturali æquitate introductum est, ut, qui per injuriam ab extraneis detinebatur, is ubi in fines suos rediisset, pristinum jus reciperet,

III. Etsi

III. Etsi de mobilibus (inter quæ etiam refertur navis *l.20.§.4.D. quod vi aut clam*) generalis est regula, ut postliminio non redeant, sed in præda sint, tamen ab hac regula olim excepta fuere quæ in bello usum habent: ut recuperandi spe homines ad ea alacriores redderentur *Grot. d. loc.* §. 14. Hujusmodi sunt naves longæ & onerariæ: non verò piscatoriæ, actuariæ & aliæ naves voluptatis caussa paratæ.*Cic. in Topic. Ael. Gallus apud Festum in Postliminium. Marcellus in l.2. D. de captiv.e.p.r.* Salmasius tamen in observat. ad Ius Attic. & Rom. pag. 740. etiam lusorias naves, sed ad belli usum paratas hoc jus habere notat. Sed scire, refert, num illud jus postliminii, quale apud veteres erat, adhuc in usu sit. Equidem Grotius dicto loco §.15. & 19. hoc jus hodie inter Christianos evanuisse notat, sublata ejus necessitate ob restitutam vim ejus cognationis quam natura inter homines esse voluit. Nisi quod locum habere possit, si res sit cum gente tam barbara, ut sine indictione belli aut justa causa omnes externos & res eorum hostiliter tractare pro jure habeat.

IV. Sed hodie naves ab hoste captæ, communi inter Christianos & Europæos populos sive jure sive consuetudine, postliminio non recipiuntur, si hostis eas non

co-

eodem die navali pugna iterum amiserit, sed per viginti quatuor horas in potestate victoris fuerint. Tunc enim verè captæ & proprii juris factæ censentur. *Grot. de jur. b. e. p. 3. 6, 3. Cunæus in causa postliminii p. m.* 266. 267. 273. 274. *Graef Iur. pub. c. 4. n. 25.* Ea quæ piratæ nobis eripuerunt, non opus habent postliminio: quia jus gentium illis non concedit, ut jus dominii mutare possint. *arg. l. 24. l. 27. D. de captiv. & post. r.* quo innixi Athenienses Halonesum quam ipsis prædones, prædonibus Philippus eripuerat, ut *redditam* à Philippo, non ut *donatam* volebant accipere. Sic emendandum apud Grotium in mea edit. de jur. b. e. p. 3, 9, 16. pro *redditas*, & *donatas*, ut facile liquet.

V. Si verò tales sint res, quæ aut se ipsas ingenio aut fuga aliave arte hosti subduxerint, aut virtute & vi militum nostrorum hostibus pulsis superatisve ereptæ iterum sint, aut ab hoste redemtæ, aut gratis dimissæ, si mox intra fines aut præsidia propria esse cæperint, aut si ad regem socium amicumve devenerint, non solum quoad personas, sed etiam ex paritate rationis, quoad res captas postliminio idoneas, statim postliminio rediisse videntur *l. 5. §. 1. l. 12. 19. §. 3. l. 26. D. de capt. & postl. rev. Cunæus in causa postlim. p. m.* 248. 249. *& seqq.*

seqq. Idem p. 256. hoc commune jus gentium esse ait.

VI. Sed quid si navis mercibus onusta hosti jure belli ademta & occupata, adversis ventis aut tempestate per plures dies nullo hoste insequente provecta, in communis amici portum devenerit, num repetens jus postliminii habebit, vel num licebit repetenti eam navem cum mercibus in territorio communis amici recipere, an verò occupantis erit & manebit? Posteriorē sententiam, quæ juri gentium & consuetudini convenientior, præ priori amplectendam arbitramur. Illam cum solidis rationibus & prolixè defenderit Cl. Cunæus in peculiari Dissertatione de causa postliminii, pro Genuensibus contra Turcas, quanta possum brevitate contraham, & quod ad præsens institutum apprime faciat, cum nonnullis à me observatis hic apponam. Rationes autem præcipuæ hæ sunt: qui vi tempestatis repulsus fines proprios attingere nequit, si cum præda ab hoste capta ad regem aut rempub. sociam aut amicum confugerit, apud eundem tutum receptum habebit. Vt enim victor intra propria præsidia tutus est, ita si amici fidem elegerit, & in ejus præsidia se & sua contulerit, etiam illic publico nomine tutus erit *arg. l.* 19. §. 3. *de capt. & postl. r.* Is verò cui res illæ jure belli

belli ademtæ ſunt, fruſtra eas in communis amici territorio repetitum venit. quod enim belli ſors occupanti dedit, in pacato loco apud communem amicum meritò ſibi ſervabit; niſi aliter pactis conventum ſit: ut quod alter bellantium ab altero captum in portum communis amici deduxerit, in eo poſtliminii jus ſit. ut factum eſt in ſecundo fœdere quod inter Romanos & Carthaginenſes ictum refert Polybius lib. 3. his verbis: *Si qui Carthaginenſium aliquos ceperint, queiscum fædere ſcripto juncti ſint Romani; qui tamen ſub Romanorum imperio non erunt; hos in populi Romani portus ne deducunto.* Carthaginienſibus & eorum amicis par jus fore, ibidem additur.

VII. Qui verò nullo hujusmodi pacti vinculo obligatus ad communis amici, cui pax cum utraque parte eſt, pórtum pervenit, ex publica cauſſa tutus eſt. Et ſerum eſt atque inutile, hoſtem tentare in alieno territorio vi ſuum alteri adimere; aut cum communi amico agere, ut ſibi reſtituat. Nihil enim hoſtile aut violentum vel ipſe molietur, vel alterum agitare intra ſuos fines contra alterum patietur, quem fide publica in portum ſuum admiſit. Dux Carthaginienſium abſtinuit manum à Scipione in Syphacis portu, apud Livium lib. 28. Nec Syphax quicquam alterutri, quod

captum ante ab altero esset, ademisse & alteri restituisse dicitur. quippe hostilem actum ab extraneo exerceri in alieno portu & quidem communis amici, pugnat contra reverentiam, quæ portui alieno debetur, & communis amicitiæ respectum. Amicum verò ab justo hoste captum alteri auferre, ut alteri adjiciat, quid aliud erit, quam effectum rerum extra territorium suum utiliter ab amico gestarum, in territorio suo rescindere & inutilem reddere: & uni nocere, ut alteri prosit? cum tamen utriusque partis amico jus utrique integrum relinquere fas sit. Et cum Princeps non solùm tanquam publicus hic fidejussor sit, ut securè tutòque in ejus territorio vivatur, sed etiam violentiæ ultor adversus quoscunque, præstetque publicam apud se securitatem omnibus, non sinet fœderatorum alteri vim fieri ab altero: multo minus ipse alterius fœderati gratia vim faciet alteri: ne inde injuriarum occasio nascatur, unde remedia nascuntur *l. meminerint Cod. unde vi.* Et cum in portu communis amici utrique hosti tuta debeat esse statio, non videtur ea esse tuta, in qua alteri adimitur, quod jure belli in mari captum possidet. *Cun. d. loc. p.* 258, 259, 260, 261. ubi hoc firmat rebus judicatis Gallorum & Hollandorum, in paribus caus-

sis

ſis, ex communi jure gentium & civili deciſis.

VIII. Sed adferuntur argumenta in contrariam ſententiam. 1. ab hoſtibus capta non prius fieri capientium, quam intra præſidia deducta ſint *l. poſtliminii* §. 1. *de captiv. Grot. de jur. bell. e. p.* 3, 6, 3. & 3, 9, 16. *Alb. Gentil. advocat. Hiſp. lib.* 1. *c.* 1. 2. 6. 7. At reſpondetur, iſtam legem *poſtliminii* loqui ſolùm de captis civibus eorumque ſervitute, ſecundum jus vetus recepta, non verò de cæteris rebus in bello captis, quæ jure gentium fiunt capientium per ſolam poſſeſſionis apprehenſionem *l.* 51. *de adq. rer. dom. l.* 1. §. 1. *de adq. vel. am. poſſ.* Nec obſtat, quod Cunæus alibi non ſolum perſonas, ſed & res captas ex paritate rationis huc refert. p. m. 249. Res enim tales intelligit, quæ poſtliminio recipi poſſint. quod non ſemel in ſuo Reſponſo de cauſâ poſtlim. adſerit, p. 248. 249 250. quidquid verò clariſſimi interpretes diſputent de prædâ prius in præſidia deducendâ, quam fiat poſſidentis, aliud tamen conſuetudine & moribus Europæorum hodie obſervatur, ut nimirum præda capientium fiat, & præſertim naves hoſtium, de quibus hic ſermo eſt, ſi à victore per diem & noctem poſſeſſæ fuerint, ut ſup. h. cap. §. IV. dictum eſt.

IX. Objicitur 2. quod exutus nave & mercibus hostis, tamen animum eas in continenti recuperandi retinuisse præsumatur: atque sic adhuc in possessione sit, si non quoad corpus, tamen affectionem *l.3. §.6.l.8.D.de adq. vel amitt.poss.* Sed ad hoc reponitur: Si quis vi & armis possessione dejectus sit, is utique eam amisit *d.l.3. §.9.* Præterea si quis statim animo recuperandæ prædæ hostem insecutus sit, & ita fugientis vestigia presserit, ut is, ubi iterum de præda jam jamque dimicandum cernit, in portum regis amici se recipiat; eo casu conflictus perdurasse, & animus possessionis in continenti recuperandæ adesse præsumitur; non verò, si quis nullo hoste insequente per dies plures prædam possederit, & intra amici portum deduxerit. *Cun.p.253.*

X. Objicitur 3. Non licere res hostiles captas per alienum territorium ducere. *Alb.Gentil.lib.1. Hisp.adv.c.6.& lib.2. de jur.belli c.22.* quia mutato territorio, mutatur potestas: & ibi locum habet postliminium *l.5.§.1.2.D.de capt. & postl. rev. vid.& Besold. de jure territ.c.3.n.4.* Attamen mutato territorio, non mutatur fides & securitas publica, cujus causa, ceteris paribus, ubique favorabilis est. Et quousque postliminium hodie sit in usu, jam sup. §. 3.4.5. dictum est. Sed utut sit, hoc tamen

eo produci non poteſt, ut ob tempeſtatis cauſam & ex alia neceſſitate quis, cum præda juſtis armis in mari capta, in portu amici ad anchoras ſtare prohibeatur. quod tamen jus gentium permittit, & ex alterna humanitate proficiſcitur, & inter innoxias utilitates eſt, quæ utenti commodæ, concedenti non moleſtæ ſunt *l.* 1. §. 11. *de aq. pluv. Cunæus d. reſp.* 277. 278. 279.

XI. Res in hoſtium navibus repertæ præſumuntur eſſe hoſtiles, donec contrarium probetur. Si verò probetur non eſſe hoſtiles, capientium non fiunt, etſi apud hoſtes inventæ: præſertim ſi domini hoſtium non ſint ſubditi, nec hoſtilis animi. Si verò hoſtis in illis rebus jus aliquod habeat quod poſſeſſioni connectatur, ut pignoris, ſervitutis, retentionis, occupantibus adquiri poſſunt. *Grot. de jur. b. e. p. lib.* 3. *c.* 6. §. 5. 6. 26. Sed nec amicorum naves in prædam veniunt ob res in illis hoſtiles; niſi ex conſenſu dominorum navis id factum ſit *arg. l. Cotem. 11. D. de publican. Zuar. de uſu mar. conſ.* 2. *n.* 6. alioqui res ipſæ ſolæ, non naves, in prædam veniunt. *Grot. in Not. ad d. loc.* §. 6.

CAP. V.

De Aversione periculi, vulgò Adsecuratione.

I. Vocum excussio.
II. Veteribus non planè ignotum fuisse hunc contractum. hodie notiorem esse.
III. Num sit licitus, & qualis.
IV. Definitio ejus.
V. Quid nomine periculi hîc veniat.
VI. VII. VIII. Forma adsecurationis.
IX. Quando incipiat & desinat Assecuratio.
X. *XI. XII. XIII. XIV XV. XVI. XVII. Quid & quantum hîc utrinque præstandum, vel non præstandum.*
XVIII. Satisfactio de periculi pretio.

I. OFferunt se reliqua præsidia adversus navigationis periculum, & quidem ordine *Aversio periculi*, ita dicta, ut non obscurum est, quod aliquis alterius periculum in mari aversum it, aut in se recipit. Aliàs nuncupatur *Sponsio*, Lusitanis *Aposta*, teste Petro Santerna Lusitano in Tractatu de Assecurat. vulgò *Adsecuratio* appellatur, & mercatoribus contractè *Asseurantie*; quod nimirum alter alterum ex convento securum reddat de periculo navis &

& mercium. veluti *securum* aliquem *facere* dicimur, cavendo pro eo quod à nobis petiit *l. 1. ff. qui satisd. cog.*

II. Hunc contractum olim vix cognitum, nunc inter receptissimos esse, notat Grotius de jur. b. e. p. 2, 12, 3. in fin. Veteribus tamen non planè ignotum fuisse constat ex illo Livii lib. XXIII. *Vt quæ in naves imposuissent, ab hostium tempestatisque vi publico periculo essent.* Simile quid lib. 25. Præcipuè ex isto Suetonii in V. Claudii c. 18. *Negotiatoribus certa lucra proposuit, suscepto in se damno, si cui quid per tẽpestates accidisset.* Inprimis apud mercatores hodie receptissimus est, & magis illorum foro quam juri R. aliive cognitus. Idcirco non ægrè feret Lector, si non solùm quæ à Iurisconsultis de hoc argumento observata, sed etiam quæ statutis florentissimorum emporiorum & praxi mercatorum recepta sunt, breviter annotem. quæ sequi ita licebit, quatenus ipsi æquitati, consuetudini regionum legibusque non refragantur. eadem pro rerum, temporum & locorum conditione justè moderari ac dispensari superiornm authoritate integrum erit.

III. Est hic contractus licitus: quia fit de re licita, & ex pacto legitimo: dum unus in se suscipit sortis periculum, quam alteri salvam præter etiam cum conditione lucri

licet minoris, pro certo pretio suscipienti in se periculum solvendo. Et hoc fit citra labem usurariam, & fraudem ullam. Etsi enim illi, cui sors salva, minus lucrum accedit, majus illi qui periculum in se recipit, tamen idem respondebit periculo, arbitrio boni viri. Et est contractus quidam separatus à mutuo, uti fusè ostendit Zoesius *in Commentario ad Digesta tit. Pro socio n.* 25. Etsi verò P. Santerna part. 1 de Assecurat. n. 7. velit transire in formam emtionis & venditionis, ob pretium quod datur ratione periculi; quia tamen non habet plenè naturam emti venditi; dum convenitur quidem de pretio, non verò pro merce aut re quadam vendenda, sed pro periculi aversione præstando, potius est contractus innominatus, aut præscriptis verbis Facio ut des; ut: *suscipio periculum, ut des pecuniam*; vel, ut alii volunt, stipulatio *Bald. in l.* 1. *col.* 4. *C. de SS. Trin. Molin. de Usur. q.* 3. *n.* 92. 98. *Grot. d loc. Tabor Partit. elem. jur.* 3, 4, 38.

IV. Sit ejus talis descriptio: quod sit Aversio periculi stipulatio vel cautio idonea de præstanda indemnitate rei vel sortis alienæ circa casus fortuitos, pro certo periculi pretio.

V. Sub nomine periculi, de quo fit cautio, comprehenditur omnis casus qui accidit

in

in mari, à tempestate, ab hostibus, prædonibus, repræsaliis ut vocant, aliisque modis usitatis & inusitatis, citra fraudem & culpam contrahentium, aut domini mercium vel navis. *Grot. introd. jur. Holl. part.* 24.

VI. Adsecuratio (liceat vulgo receptam vocem retinere) vel purè & simpliciter, vel sub certis conditionibus, ut plerumque, fit *arg. l.* 4. 5. *D. de naut. fœn.* & cum certi pro periculo pretii stipulatione. Assecuratio simpliciter facta de primâ navigatione intelligi debet. *Santerna p.* 3 *de Assec. n.* 30. *& seqq.* Sermo enim simpliciter prolatus de uno & primo actu accipiendus est *arg. l.* 89. §. 1. *D. de verb. signif.* Periculi pretium ex communi æstimatione peti solet. *Grot. de jur. bell. e. p.* 2, 12, 23. Licet autem de eo inter contrahentes ex æquo & bono vel arbitrio bonorum virorum convenire possit, tamen ex mercatorum consuetudine communiter septem pro centum, præmii assecurationis loco, pacisci moris est. *Vid. artic.* 1. *Const. de solut. præm assecur. in Privileg. Amst. p. m.* 197. *col.* 1. *& in ordinat. Anntverp. de Assecur. pag.* 445. Sed cum in Formulâ Assecurationis secundum hodiernum mercatorum stylum conceptâ, quæ exstat in dictis Privil. præcipua contineantur, quæ spectant ad substantiam hujus contractus, eam ex Belgico in Latinum ser-

monem versam hîc in gratiam lectoris apponere placuit:

Nos subscripti promittimus & obligamus nos ad avertendum periculum, vel (ut vulgò loquuntur) *assecurandum, velut assecuramus omnes & singuli tenore hujus viris NN. ad summam mercium subjectam NN. in corpus navis cum tormentis suis, instrumentis, alioque apparatu & huic adhærentibus, pertinentis ad NN. vel alium. Navi nomen est NN. capax amphorarum NN. cujus magister est NN. Illius periculum præstabimus ab hora & die, quo solverit dicta navis, & appulerit cum tormentis, munitione, instrumentis, & quæ eis annexa sunt in portum NN.* (vel ut aliæ quædã Formulæ habent: *ab hora & die, quo prædictæ merces deportatæ sunt in portum NN. vel navalia, inferendi dictæ navi caussa. & durabit isthæc assecuratio, donec dictæ merces pervenerint in portum NN. & exoneratæ atque in salvo fuerint, absque ullo detrimento & incommodo.*) *Nominatæ autem navi licebit navigare prorsum, rursum, dextrorsum, lævorsum, & ab omni latere; atque ex necessitate vel sponte ingredi tales portus, qui nauclero & nautis commodi benique videbuntur. Cavemus etiam vobis de omni periculo maris, tempestate, igni & vento, amicis, inimicis, arrestis & detentionibus à Rege, Principe, Repub. quacunque faciendis, de represaliis; de*

nequitia vel incuria naucleri & nautarum, aliisque casibus qui huic navi contingere possint, cogitatis vel incogitatis, usitatis vel inusitatis, nullis exceptis. Nos vestri loco constituimus, ad vos tutos præstandos ab omni damno & incommodo. Atque si prædictæ navi malum (quod Deus avertat) acciderit, obstringimus nos hocipso vobis vel vestris mandatariis ad omne detrimentum, quod passi estis, resarciendum, nimirum singuli pro rata summæ nominatæ, tam primus quam ultimus assecurator, idque intra proximum trimestre, ex quo, ut decet, certiores facti fuerimus de periculo & damno. In quo casu damus vobis & aliis omnibus plenam potestatem, tam ad damnum quam lucrum nostrum vobis invicem suppetias ferendi, in servanda prædicta navi eique annexis, in onerando vel exonerando, in juvando quibus opus fuerit, aut vendenda nave pretioque ejus distribuendo, si res ita postulet, absque exspectatione nostri consensus & veniæ. Solvemus etiam expensas cum caussa damni dati, sive quid servatum fuerit, sive minus & de expensis factis fidem habebimus ei, qui illas fecit, ad præstitum ab ipso juramentum absque omni contradictione. Contenti etiam sumus, ut NN. velut nobis fidem dedit, solvat nobis pretium aversi periculi vel assecurationis, post tres proximè sequentes menses, nimirum septem (vel NN.) *pro centum. Vt*

verò omnis prolixitas evitetur, æquè æstimabimus observabimusque hunc Assecurationis contractum, atque si coram Iudicibus factus esset; & tam firmum ac ratum habebimus, atque si omnes in eo clausulæ ita essent formatæ, ut sibi quisquam eas imaginari posset, in vestrum commodum & nostrum detrimentum. Omnia absque fraude & dolo &c. *In rei fidem obligamus nostras personas & facultates tam præsentes quam futuras, renunciantes, ut honestos homines decet, omnibus cavillationibus & exceptionibus, quæ huic contractui adversæ esse possint. Actum. NN.*

VII. Assecurationem in scriptum, ut solet redactam oportet exprimere nomen nautæ, navis, ubi onerata sit, quò navigare velit. Item determinare mercium qualitatem, quantitatem, numerum & mensuram, & quidem bona fide factam in navibus amicorum (non hostium) in præsentia testium, aut coram Notario & publicis personis. Non etiam sunt dissimulandæ merces, aut plures quam revera in navi sunt, fingendæ. Suscipiens enim periculum pro iis solum tenetur, quæ tempore periculi aut naufragii in navi fuerunt. Nec alienæ pro suis assecurationi offerendæ sunt, nec vetitæ & illicitæ pro licitis indicandæ; pro quibus si forte ab ignorante promissore periculi cautum sit, is cui

cau-

cautum est ad earum æstimationem agere prohibetur: quia in dolo fuit; aut si integræ & salvæ domum venerint, susceptori periculi pretium pro iis petenti non denegabitur. ille enim bona fide pactus est. *Santer.p.3.n.13.seq.43.seqq.* Tormenta & apparatum bellicum assecurare volens, vel etiam carinam, hæc omnia ante discessum à peritis æstimari curabit. quæ tamen æstimatio non præjudicabit aversori periculi, si probare possit, æstimationem ex affectu, collusione aut alia mala arte majorem æquo factam esse. *art.* 10. *Ordinat. Antverp. de Assecur.*

VIII. In hoc contractu bona fide versandum est, ut natura ultro citroque obligationis postulat. dolus commissus cum æstimatione damni arbitrariè puniri solet, vel gravius pro ratione delicti. Itaque in fraudem primi Assecuratoris vel emolumentum assecurati bona non cavebuntur uno inscio pluribus locis, aut supra constitutum. Vel si citra fraudem pluribus locis assecurata sint, prior assecuratio velut sufficiens pro omnibus bonis solum rata erit. *vid.fusius art.*14.15.*ordin.Antvverp.* Vltimus assecurator tantum in aversione periculi participabit, quantum primus, sive damnum sit sive lucrum. *art.* 23. *Assec. Amst.* Si contrahentium alter rem de qua agitur,

agitur, aut salvam quo destinabatur pervenisse aut periisse sciverit: quia propria materia hujus contractus est damnum sub ratione incerti, contractus erit nullius momenti. *Grot.* 2, 12, 23. *Elb. Leonin.consil.* 22. *n.* 7. Excipe tamen si assecuratus sibi caveri curasset in eventum boni aut mali nuntii: in quo casu assecuratio rata erit, si susceptor periculi probare nequeat, ei cui cautum est ante cautionem constitisse de damno aut jactura, & assecuratus vel is cui cautum est ab ea suspicione se juramento liberare paratus sit(*art.*6.21. *Ord. Amst.de Assecur.*) Si assecurator sit factus malæ fidei, ejus contractui renuntiari & de integro cum alio contrahi potest. Vel si, antequam factus malæ fidei, sit suspectus de non solvendo, cautionem cautionis præstare debet, ut dominus mercium servetur indemnis, ad similitudinem fidejussoris indemnitatis. *arg.l. decem.* 116. *de V. O. l.* 8. §.12. *D. de fidejuss. Santern. d.loc. n.* 55.56.

IX. Assecuratio initium habebit à tempore mercium in navalia translatarum ut imponantur navi, & durabit usque dum merces in destinato portu salvæ sint exoneratæ, nisi aliter convenerit: aut aliud lege definitum sit. Exoneratio verò non ultra quindecim dies (nisi cum periculo domini) differetur, exceptis necessariis obstaculis,

quæ probanda. *art.13 Assecur. Antverp.* Si assecuratio ab uno portu ad alium facta sit, absque mentione mercium in terram exonerandarum, inchoabitur à tempore impositarum navi mercium, & finietur tempore navis destinatum portum ingressæ: *cum ibi stetit in salvo ad anchoras per viginti quatuor horas. d art.13.* quod eo fine inter mercatores observari probabile est, quia navis in ipso quoque portu vel ostio periclitari, ut dicitur in *l.4. D.ad leg. Rhod. de jactu*, & aliquando pati potest; secundum illud Propertii lib.3. el.6

Fallit portus & ipse fidem.

nec semper verum est, quod Anacharsis percontanti, *quæ securissima navis esset*, respondit: *Ea quæ in portum venit.* Proinde ad diem & noctem pro damno in portu, donec merces in salvo sint caveri voluerunt constitutiones. Assecuratio non ad præteritum sed futurum & imminens periculum & damnum extenditur. Nam præteriti periculi susceptio ac rerum jam deperditarum promissa securitas, ex juris communis dispositione non habet vires: tum quia res, ad quam fit securitatis promissæ relatio, tempore quo fit promissio non existit, aut non est in nostro commercio: tum quia nihil continet præter aleæ ac vanæ sponsionis speciem, quæ non fundatur super aliqua justa

justa causa, sed duntaxat super inopinata & inconsulta captione alterius contrahentium: quæ tanquam reip. damnosa, & ad inconsultos contractus respiciens, à jure non probatur: maximè si pura sit, nec conditionem pro causa habeat. *Dd. in l. à Titio D. de V. O. t. in l. quibus D. de aleat. Elb. Leonin. conf.* 22. *n.* 2.3.4. Imò si conditionem adjectam habeat, tamen conditio in præteritum collata nulla est *l.* 10. §. 1. *D. de condit. Inst.* sed vel statim perimit obligationem, vel omnino non differt. §.6. *Inst. de V. O. l.* 100. *D. eod.* Attamen si in præteriti damni notitiam non pervenerit assecurans, permittitur talis assecuratio, in *Constit. Amsterod. art.* 20. *de Assecur.* non verò quæ fit in sponsionem vitæ hominum aut itineris *art.* 24.

X. Aversor periculi vel assecurator, ex conventa conditione se generaliter ad pericula maris aut navigationis obligans, de quovis casu etiam improviso tenetur; nisi culpa domini mercium aut navis intervenerit, *ut sup. dixi* §. 5. ut si non fecerit quod diligens & cautus faceret, aut quod ex pacto debet: si quid per negligentiam, imperitiam aut moram admiserit. Itaque si assecurator caverit de periculo respectu illius temporis, quo navigatio minus erat periculosa: navarchus autem vel dominus navis

vis ob frivolam causam vel per negligentiam distulerit navigationem in alienum tempus, navigationi valde incommodum: & sic obortâ procellâ merces cum navi perierint, non erit hoc periculo assecuratoris, sed domini navis, nisi aliud convenerit. Mora enim cuique sua, non alii nocere debet *Reg. Iur. Can.* 25. Item si contra pactum navarchus mutaverit destinatum iter, absque necessitate, lucri sui caussa; idque inscio aut invito periculi susceptore; aut navigarit mare infestum piratis vel hoste, idque præsciverit, sed nolente & excipiente hunc casum assecuratore: vel non diligens cursum ad eum portum de quo convenerat, navem illicitis mercibus onerarit, quæ publicatæ sunt, ad id non tenebitur assecurator *arg. l.* 3. *C. de naut. fœn.* Item si magister navis extra directum cursum proprio consilio, non compulsus tempestate jactum fecerit, non erit periculo assecurantis. quia ad pericula in ordinariâ viâ contingentia se obstrinxit, vel ad extraordinaria pericula, ex necessitate, non culpa nautæ accidentia. Hic itaque mercator regressum habebit ad nautam. *quintin. VVeitz. de contrib. p. m.* 465. *col.* 1. Ille verò dolus etiam pœnâ arbitrariâ dignus est, si is cui præstatur ab alio periculum, fraude sua effecerit, ut res in navi perirent, & ementitus sit, casu vel nau-
fragio

fragio periisse: ne ipse, sed alter qui cavit de periculo, damnum subeat. Velut olim quidam publicani apud Romanos Posthumius & L. Pomponius fecere, cum populus R. cavisset de periculo à vi tempestatis, in rebus portatis ad exercitus Rom. illi ementiti sunt facta naufragia; & ea ipsa quæ vera renunciaverant, fraude ipsorum facta erant, non casu. in veteres enim quassatasque naves paucis & parvi pretii rebus impositis, cum mersissent eas in alto, exceptis in præparatas scaphas nautis, multiplices fuisse merces ementiebantur. cujus fraudis populus severus vindex fuit, ut refert Livius lib.xxv.

XI. Aliàs ex jactu mercium tenetur assecurator vel receptor periculi, quia jactus & perditio propter casum æquiparantur *l.4. ff. ad leg. Rhod. de jactu.* Cum autem locus sit contributioni propter istum jactum, sublevabitur assecurator in tanto minus solvendo, quam dominus fuerit consecutus. *Santerna part. 4. de Assecur. n.44.*

XII. Ex casu contingente in ipsa navi culpa magistri navis, ut si merces non bene reconditæ, nec diligenter servatæ, ab humore aut muribus corruptæ fuerint, inde non assecuratorem, sed navarchum teneri volunt. Si verò merces à tempestate aut pro-

procella humidæ & corruptæ fuerint, inde tenebitur assecurator. *Quint. VVeitſ.de Contrib. p.460. in fin.*

XIII. Quod verò Santerna part. 4. de Assecur. n. 19. & seqq. statuit, damnum tertii nimirum gubernatoris culpa datum non liberare assecuratorem à præstatione periculi: quia factum tertii non impediat obligationem committi; certum quidem est ita jure fieri, si se generaliter ad omnes casus etiam culpa nautæ datos obligarit. Aliàs non nisi de casib.fortuitis tenetur;nec de culpa gubernatoris; sed ipse nauclerus, si (ut in præsenti casu) non idoneo gubernatori navem commiserit *l.* 16. *D. de rei vindic. conf. art.*27. *Assec. Amst.*

XIV. Si in una & eadem navigatione merces transferantur ex una navi in aliam, & novissima deperdatur cum mercibus, num promissor vel assecurator tenebitur de tali periculi eventu. Hîc inspicienda est forma assecurationis, an in ea mentio sit facta novissimæ navis, an minus.Si mentio facta sit, utique ex lege conventionis tenetur, modo absque dolo & culpa alterius iste casus acciderit. Si mentio non facta sit,non tenetur. Si tamen merces in scapham trajectæ fuerint navis onustæ levandæ causa, quia intrare flumen vel portum non poterat, ut magna navigia portibus se gravatim

tim insinuant, uti Petronius in Satyr. loquitur; eaque scapha submersa sit, iste casus perinde æstimabitur, atque si in ipsa navi accidisset. *l. navis ad leg. Rhod. de jact.* (præsertim si promissor caverit de damno, usque dum navis appulerit ad portum) secus, si hoc alia de caussa contigerit. *Santerna p.3. n.36.37.38.39.*

XV. Si damnum non excedat unum pro centum, assecurator non tenebitur ad præstationem damni, *ut est in Statuto Amster. de Assecur. art.26.*

XVI. Si quis curavit sibi assecurari vel caveri de bonis, quæ postea ipsi missa non sunt, aut minus mercium navi impositum quam cautum est, aut exercitores ob certam causam mutent consilium expediundæ navis ac itineris; atque hoc significetur intra quatuor menses à data Assecuratione; repetere licet ab Assecuratore pretium aversi periculi; dato ipsi pro molestia dimidio de centum. *ut est in art. 16. Statuti Antverp. & art. 22. Stat. Amsterod. de Assecur.*

XVII. Si naves cum pretiosis mercibus in exteris locis arresto detineantur, sex mensium spatium vel ex remotis ac longe dissitis locis annum (ex remotioribus biennium) prætolabitur dominus navis aut mercium, donec ista navis pro deperdita

aut

aut publicata habeatur. salvæ autem merces interim alii navi imponentur ad continuandum iter. Si verò sint res fungibiles, aut quæ utendo consumuntur, eæque arresto detentæ cum navi, non exspectabitur dictum tempus, sed postquam assecurator de eo certior factus est, & hoc legitimè indicavit, actionem suam persequetur. *art.* 8. 9. *Ordinar. vel Statuti Amster. de Assecur.*

XVIII. Assecurator satisfaciet assecurato post tres menses, aut ob moram interesse præstabit, ex quo intra dictum tempus nihil fando audivit de navi & mercibus, quæ jam pro deperditis habentur. *art.* 5. *&* 25. *Stat. Amst. de Assec. Grot. Introd. Iur. Holl. part.* 24. Plura apud Santernam, & in Statutis Amsterod. & Antverp. Belgica lingua scriptis *pag.* 191. *& seqq. & pag.* 444. *& seqq. edit. de anno* 1639. de hoc argumento legi possunt. Potiora hîc excerpta sic admitti volo, quatenus foro mercatorum, moribus atque æquitati sunt conformia.

Cap. VI.

De Fœnore nautico.

I. De appellationibus Fœnoris nautici.
II. Quid proprie sit & quotuplex.

III. An

III An sit licitum.

IV. In qua re consistat.

V. VI. De quantitate ejus.

VII. Modus cautionis de fœnore nautico.

IIX. An navarchus pro lubitu possit obligare carinam fœnore nautico.

IX. Quando navis sit periculo creditoris, quando non.

X. *Pœna pecuniæ trajectitiæ ex mora.*

XI. Quando usuræ solum ordinariæ & communes non fœnus nauticum hîc peti possit.

XII. Exemplum rei judicatæ de Nautico fœnore.

I. CVm Fœnus nauticum mixtum quid sit ex contractu mutui, & periculi aversi ut notat Grotius de jur. bell. c. p. 2, 12, 5. de eo quædam hic seorsim observabimus statim post caput antecedens de aversione periculi. Quod attinet notionem vocis *Foenoris*, non semper usuram pecuniæ creditæ, & quidem illicitæ, sed etiam aliquando rem ipsam, quæ mutuo data est, & æs alienum sub usura contractum signat. Ita hîc fœnus nauticum non usuram nauticam, sed pecuniam fœneratam sub usuris nauticis esse, utrumque cum redierit navis, solvendum, ex authoribus & jure probat Salmasius cap. 2. de Vsur. pag.

pag 23.24. Appellatur alias *maritimum fœnus, usura maritima, periculi pretium,* quod pro periculo, quod in se recipit creditor, detur. item *trajectitia pecunia,* vel *nautica pecunia,* quod navi trans mare vehatur Si domi vel in eo loco, ubi traditur, consumatur, non erit trajectitia pecunia. l. 1. h.t. Nostratibus dicitur Bomerie / Bodmerie / Bodemerie / Boddemerey (tam variè enim pronunciatur) â *carina* vel *fundo* navis ita primum appellata, (cum etiam lingua Gallorum antiqua & Britannica *Bodo* vel *Bodun* fundum aut profundum signet, teste camdeno in Britannia p. m. 149.) in quem navis fundum magister navis mutuo accepit pecuniam. Sed postea pro quayis nautica pecunia aut nautico fœnore per synecdochen accepta est.

II. Nauticum fœnus nihil aliud est, quam talis pecunia, quam creditor, recepto in se dubii eventus periculo, alicui sub certis usuris, tanquam periculi compensatione tradit. Fœnus illud est duplex, terrestre & nauticum. Terrestre, quod debetur pro pecunia terrestre iter facientibus credita. Nauticum quod navigantibus, ut patet, datur; & est periculo creditoris *l. 3. D. de naut. fœn. lib. 1. cap. eod. lib. 62. D. de rei vindic.* De quo hic præcipuè tractatio instituitur. Alii nauticum proprium, terrestre

minus

minus proprium vel quasi nauticum vocant. De quo in *l.* 5. *D. de naut. fœn. Sichard. in tit. Cod. eod. n.* 2. *Borcholt in Tractatu de Naut. fœn. c.* 2. 3. *Rittershus p.* 3. *Exp. Nov. cap.* 11. *n.* 3.

III. Sed in disceptationem venire potest, num hujusmodi fœnus sit licitum. Illicitum videri nonnullis possit, quod fœnus, ut mordax & homines exsugens, jure divino & humano prohibeatur. Quo referri quoque canon lib. v. Decret. tit. 18. De Vsuris cap. 19. queat, qui sic habet: *Naviganti vel eunti* (sic enim emendandum pro *navigandi, eundi*) *ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem, eò quod suscepit in se periculum recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus.*

Verum enimverò hîc propriè non versari damnatum fœnus, sed compensationem aliquam periculi, quod creditor contra naturam mutui in se recipit, partim ex §. 1. & 2. h. cap. patet, partim inde liquet: quod naturali rationi est conveniens, ut incommoda & pericula lucrum aliquod comitetur, *lib.* 10. *ff. de reg. jur.* præsertim ubi ipsa sors ob anceps maris discrimen periclitari aut intercidere potest. Gregorius lib. v. Epist. c. 136. *Valde durum est, ut quis, unde nullum sensit commodum, sustineat injuste dispendium.* Ipse Paulus *ita* vult *uni esse*

relaxa-

relaxationem, ne alii afflictio sit. 2.Cor.8.13. Vid.quoque Chemnit. part. 2. Loc. Theolog. cap.6. de Vsur.p.m.432. & 458. 459. Et Molinæus de Vsur. q. 3. n. 92. ait: *Hoc approbant omnes Theologi, ut creditor possit aliquid accipere ultra sortem pro susceptione periculi.* Ibid. hoc plurium Theologorum testimoniis firmat.

Quod verò attinet Canonem *Naviganti ult. de Vsur.* si rectè emendetur, salva res erit. Hoc autem modo emendandum viderunt Fachinæus lib. 2. Contro. jur. cap 48. Hordlederus & Zinzerlingus ad l. Periculi pretium 5. de naut. fœn. *Naviganti vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem, e. q. 1. f. f. p. r. a. ultra sortem, usurarius NON est censendus.* Sic negativè concipiendum esse, & sensus verborum jubet, & confirmat illud, quod ubi dubium est, an is qui mutuò dat, ultra sortem tempore solutionis aliquid recepturus sit, ibi justam & licitam esse usuram idem Pontifex in sequentibus ejusdem capitis tmematibus disertè adfirmat, ut & Alexander 3. c. 6. eod. Indè Heigius part. 2. qu. 1. n. 137. ait: *Etiam de nautico fænore pacisci jure* (Canonico) *licet.* quamvis autem hæc conciliatio subtilis sit, & possit videri vero propior, tamen cum sit divinatoria, Iurisconsulto non digna, &

omnes textus affirmativè legant, ut testatur Zœsius *in tit. de nautic. fœn. n.* 4. eam non admittendam censet. Nihilominus in ea est sententia, quod non obstante dicto canone, fœnus nauticum etiam jure canonico sit licitum, non tam ratione mutui, quod capitur ultra sortem, quam nomine justi periculi. *d. loc. n.* 3. *&* 4. Accedit authoritas juris civilis, toto tit. Dig. & Cod. de Naut. fœn. & Doctorum. Sichardus in tit. Cod. de naut. fœn. n. 4. *Vsuram nauticam propter periculum quod quis in se suscipit esse permissam. Et ita Guido Papæ in decis.* 572. *in fin. dicit sua ætate esse decisum.* Et mox: *quod sint permissæ usuræ nauticæ, facit incertitudo & periculum. nam plerumque propter incertitudinem quædam permittuntur: quæ si certa essent, non permitterentur.* Et Molinæus comment. de usur. q. 3. n. 91. *Quod justissimum sit fœnus nauticum, liquet propter multitudinem & magnitudinem periculorum quæ versantur in mari: & propter exiguitatem & vilitatem pretii videlicet centesimæ respectu tantorum & continuorum periculorum totius sortis.* His addas exempla sapientum, Zenonis, Menippi, Catonis, qui fœnus nauticum exercere, â secta sua & supercilio Stoico non alienum duxerunt; uti testantur Diogenes Laertius in vita Zenonis & Menip-

pi.

pi, & Plutarchus in vita Catonis.

IV. Solet pretium hujus periculi ut plurimum in numerata pecunia consistere. quamvis etiam in mercibus ex ea comparatis, si periculo creditoris navigent, ex convento consistere queat *l.* 1. *D. de naut. fœn.* Et si merces ipse solebat comparare, in illis non solum damni, sed & lucri ratio habebitur *l.* 2. §. 8. *in fin. D. de eo quod certo loc. d. O.*

V. Veteribus legibus non fuit definita quantitas usurarum maritimarum: unde factum est, ut sæpe modus excederetur. quod non obscurè indicat Lex. 26. Cod. de Vsur. his verbis: *Nec eam excedere, licet veteribus legibus hoc erat concessum.* Nimirum indefinitum periculi pretium leges veteres ea de causa reliquerunt, ut liceret contrahentibus, prout majus aut minus appareret maris periculum, ita Majores aut minores usuras stipulari ac promittere; ut notat Cl. Salmasius cap. 9. de modo usur. p. 380. Ea mente dixit Paulus IC. lib. 2. Sentent. tit. 14. §. 3. *Trajectitia pecunia propter periculum creditoris, quamdiu navigat navis, infinitas usuras capere potest.* ad quem locum ita notat interpres Anianus: *Quia maris periculo committitur, in quantas convenerit usuras, hanc pecuniam dare creditor potest.* Aliquando ergo majo-

omnes textus affirmativè legant, ut testatur Zœsius *in tit. de nautic. fœn. n.* 4. eam non admittendam censet. Nihilominus in ea est sententia, quod non obstante dicto canone, fœnus nauticum etiam jure canonico sit licitum, non tam ratione mutui, quod capitur ultra sortem, quam nomine justi periculi. *d. loc. n.* 3. *&* 4. Accedit authoritas juris civilis, toto tit. Dig. & Cod. de Naut. fœn. & Doctorum. Sichardus in tit. Cod. de naut. fœn. n. 4. *Usuram nauticam propter periculum quod quis in se suscipit esse permissam. Et ita Guido Papæ in decis.* 572. *in fin. dicit sua ætate esse decisum.* Et mox: *quod sint permissæ usuræ nauticæ, facit incertitudo & periculum. nam plerumque propter incertitudinem quædam permittuntur: quæ si certa essent, non permitterentur.* Et Molinæus comment. de usur. q. 3. n. 91. *Quod justissimum sit fænus nauticum, liquet propter multitudinem & magnitudinem periculorum quæ versantur in mari: & propter exiguitatem & vilitatem pretii videlicet centesimæ respectu tantorum & continuorum periculorum totius sortis.* His addas exempla sapientum, Zenonis, Menippi, Catonis. qui fœnus nauticum exercere, â secta sua & supercilio Stoico non alienum duxerunt; uti testantur Diogenes Laertius in vita Zenonis & Menip-

pi.

pi, & Plutarchus in vita Catonis.

IV. Solet pretium hujus periculi ut plurimum in numerata pecunia consistere. quamvis etiam in mercibus ex ea comparatis, si periculo creditoris navigent, ex convento consistere queat *l.* 1. *D. de naut. fœn.* Et si merces ipse solebat comparare, in illis non solum damni, sed & lucri ratio habebitur *l.* 2. §. 8. *in fin. D. de eo quod certo loc. d. O.*

V. Veteribus legibus non fuit definita quantitas usurarum maritimarum: unde factum est, ut sæpe modus excederetur. quod non obscurè indicat Lex. 26. Cod. de Vsur. his verbis: *Nec eam excedere, licet veteribus legibus hoc erat concessum.* Nimirum indefinitum periculi pretium leges veteres ea de causa reliquerunt, ut liceret contrahentibus, prout majus aut minus appareret maris periculum, ita Majores aut minores usuras stipulari ac promittere; ut notat Cl. Salmasius cap. 9. de modo usur. p. 380. Ea mente dixit Paulus IC. lib. 2. Sentent. tit. 14. §. 3. *Trajectitia pecunia propter periculum creditoris, quamdiu navigat navis, infinitas usuras capere potest.* ad quem locum ita notat interpres Anianus: *Quia maris periculo committitur, in quantas convenerit usuras, hanc pecuniam dare creditor potest.* Aliquando ergo majo-

res fuerunt usuræ pro magnitudine periculi; quo sensu accipiendus Petronii versus:

Qui pelago credit, magno se fœnore tollit.
aliquando minores, si exile esset periculum. Eodem modo apud Græcos fœnus nauticum pro ratione periculi propioris aut remotioris incrementum accepit majus aut minus, ut fuse observavit Salmasius cap. 5. de modo usur. p. 188. 218. & alibi. Sed Iustinianus in imperio Rom. ad *centesimam* reduxit in *l. ult. Cod. de Vsur.* i.e. ut una uncia singulis mensibus, atque ita duodecim pro centum toto anno præstarentur. Et hæc legitima usura dicta est, ut est in Scholio veteri lib. 23. Basilic. tit. de Vsuris: Νόμιμος τόκος ἐςὶ διαποντίως τινος δανείζοντος ἤτοι ἐπικινδύνως, ἑκατοςιαῖος. *Vsura legitima ejus qui trajectitiam pecuniam trans mare vehendam fœneratur, id est cum periculo suo, centesima est.* Legitima nuncupatur usura, quod lege vel constitutione Imp. introducta, visa est sufficere ad pensandum creditoris periculum.

Sed postea Iustinianus Nov. 106. approbavit quasdam pactiones in fœnore nautico usu receptas, quibus contrahentes excedebant usuram centesimam: quam Novella 110. iterum abrogasse, & ad centesimam secundum *l. 26. Cod. de usur.* redu-

reduxisse, volunt interpretes Novellarum, *Cujacius ad dictas Novell.* 106. *&* 110. *&* *lib.*27. *Obs. c.* 37. *Rittershusius Expos. method. Novell. part.*3 *cap.*11. *n.* 7. *Gudelinus lib.* 3. *de jure noviss. cap.* 3. Salmasius autem Novella 110. centesimam abrogatam, & antiquam licentiam, in quantas quis vellet usuras trajectitiam pecuniam paciscendi ac mutuò dandi, restitutam statuit c.9. de modo usur. pag. 377. Quidquid sit, cum Imperator in Nov. 106. adferat, dubitatione hujus rei ortâ, se convocasse naucleros, eosque interrogasse quæ antiqua hujus rei consuetudo fuerit, illos verò sanctè testatos esse, *modos esse varios talium mutuorum*; utique in liberis Rebuspub. & ex conventione paciscentium adhuc variare possunt: ut habita ratione temporis navigandi, locorum ad quæ navigatio dirigitur, & periculi quod suscipitur, majores aut minores usuræ præstentur: ita tamen ut extensio non admittatur, nisi expresse constet de veritate & paritate periculi, ne sit prætextus fraudi usurariæ. *Molin. de Usur. q.* 3. *n.* 94. neve fiat, quod Manilius lib. 4. Astronom. in admodum avarum danistam jacit:

Navigat & celeres optando sortibus annos,
Dulcibus usuris, æquo quoque, tempora vendit.

Hos versus de anatocismo accipiendos putat Scaliger in Notis ad Manilium p. m. 315. quamvis etiam hic sermonem de trajectitia pecunia esse adfirmet. Sed Salmasius in cap. 3. de modo usur. τό *æquum* hic vult idem esse, quod *sortem* τὸ κεφάλαιον, τὸ ἴσον. Nam in mutuo τὸ ἴσον redditur, & præterea pro auctario usura de qua convenit. quo sensu τὰ ἴσα Lucæ c. 6. v. 34. accipi videntur.

Possumus tamen & alium sensum dare verbis illis poëtæ, inquit Salmasius ib. pag. 93. *& forsitan veriorem. Non solum inquit optando celeres annos sortibus, hoc est celerem sortis exæquationem, dulcibus usuris vendit tempora, sed etiam æquo illa vendit, id est, æqualem summam exigit ei quam mutuo dedit. quod fœnus horrendum est, sed olim in trajectitia pecunia usitatum, quo centum pro centum aliquis accipere dicitur.* Sint ergo tales usuræ, quæ legem non offendant, aut, deficiente lege, æquitatem. quò etiam Ius canonicum, *de quo sup. in c. Naviganti* spectasse videtur, quod non vult qualibet periculi susceptione licitum fieri receptum ultra sortem, sed ea tantum, quæ verè talis est, ut nimirum pecunia conventa respondeat periculo. *Zœs. d. loc. n* 4. *in fin.*

VI. Quando trajectitia pecunia ea conditione mutuò data est, ut sit extra periculum

culum creditoris, vel quando post præstitutum diem & impletam conditionem desiit esse periculo creditoris, centesima majores usuras non deberi respondit Papinianus. Sed quando nave navigante pecunia trajectitia est periculo creditoris, majoribus, usuris jure R. stipulari licet, quandoque etiam duplo sortis. Nimirum in stipulatione servi, pecuniæ trajectitiæ & aliarum rerum Domini procurandarum caussa cum debitore ad navigationem missi, si ejus operæ in dies singulos, ut solebat, æstimentur, pro iis duplex centesima in stipulationem deduci & in fine navigationis creditori præstari eodem jure potest. duplum tamen excedere non debet. Quod etiam lege AEgyptiorum ita constitutum erat. *vide Diodor. Sicul. lib. 2. l. 4. D. de naut. fœn. ejusque legis fusiorem interpretationem apud Cujacium lib. 5. Obs. c. 38. Salmasium c. 8. & 9. de modo usur.*

Potest etiam judex in eo quod certo loco dandum aut recipiendum est, ordinarium usurarum modum excedere, & non solum rei, sed etiam actoris utilitatis rationem habere; ut solet in arbitrariis actionibus §. 31. 33. *Inst. de Actionib.* Ita si trajectitiam pecuniam creditor dederit Ephesi recepturus, ubi sub pœna debebat pecuniam vel sub pignoribus; & distracta

pignora sunt vel pœna commissa morâ: vel fisco aliquid debebatur, & res stipulatoris vilissimo distracta est; in hanc arbitrariam, quod interfuit creditoris, veniet actionem, & quidem ultra legitimum modum usurarum. sed & in mercibus ex more comparandis, lucri, non solius damni habebitur ratio; ut est in *l. arbitraria §. nunc de officio D. de eo quod certo l. d. o.*

In alia quoque quam de pecuniæ trajectitia pactione, potest plus pecunia data postulari, si aleam amittendæ sortis subjerit creditor, *l. periculi pretium S. D. de naut. fœn.* cujus legis prolixam & eruditissimam explicationem habes apud Salmasium dicto cap. 9. de modo usur. pag. 394. & seqq. & Zinzerlingum in peculiari ad istam legem commentario. quæ hic longius persequi, nostri non est instituti: cum de pecunia trajectitia hic tantum agatur.

VII. Caveri moris est creditori de trajectitia pecuniâ sub conditione, vel nudo pacto vel per stipulationem, aut syngrapham, aut pignoribus & hypothecis, vel mercibus in navi pignori acceptis, in fidem sortis creditæ & usurarum debitarum *l. 4. 6. 7. D. de naut. fœn.* Pignorum verò persecutio peremta est, si navis ante conditionis eventum perierit aut non salva in portum venerit *l. 6. h. t.* Deficiente enim prin-

principali obligatione, deficit etiam acceſſio ejus, pignus. Navigationis periculum interdum à creditore ſuſcipitur uſque ad certum portum, aut præfinitum navigationis tempus *l.* 4. *D. de naut. fæn. l.* 1. *C. eod* vel uſque ad reditum, non abitum, interdum in omne navigationis tempus, tam ad abitum quam reditum. Illud ἐφ' ἑτερόπλου, hoc ἐφ' ἀμφοτερόπλου, Græci appellabant. conf. *l. qui Romæ* §. *Callimachus de verb. obl.* & *ibi Gothofr.* & *alios.*

VIII. Magiſter navis non poteſt pro lubitu obligare navem ſumto fœnore nautico: præſertim hoc non poteſt, *ſecundum ſtatuta Hanſeatica de jure maritim. art. ult.* in eo loco ubi degunt exercitores, aut absque eorum conſenſu vel mandato. Sed in peregrinis locis hoc N. pro rata ejus quod in navi habet, ipſi licet, neceſſitate & ſalute navis ſic exigente. quo caſu noviſſimum pecuniæ nauticæ inſtrumentum præfertur aliis ſimilibus inſtrumentis in concurſu plurium diverſi temporis creditorum: quia per illam poſtremam pecuniam factum eſt, ut navis ex portu abiret. Si verò diverſi creditores pecuniam dederint non nautæ, ſed mercatori ſub obligatione mercium quibus navem oneravit, inter eos jus prælationis ratione temporis locum non habet. ſed omnes ſimul concur-

runt. ita Amstelodami in Camera fœnoris nautici servari, testatur Vinnius in *Peckium ad LL. Nautic. quem vid. pag.* 95. Hæc tamen statutis aliorum populorum aliquantum variant. *vid. art.* 68. *Iur. mar. Dan. statuta Dantisc. p.* 3. *c.* 3. *a.* 19. *Statut. Hamburg. a.* 1. 2. 3. 5. 7. *p.* 2. 4. 18. Si verò magister navis absque necessitate, dedita opera navem fœnore nautico onerarit, ex damno dato exercitoribus navis tenetur, *secundum statuta Hanseat. civit. de jure maritim. art.* 55.

IX. Si navis fœnore nautico obligata, sine culpa debitoris casu fortuito perierit, erit periculo creditoris, ex eo die quo navem ad destinatum locum navigare convenit. *l.* 3. *D. h. tit.* Idem lege Rhodia & Attica cautum fuisse, notat Salmas. cap. 5. de mod. usur. pag. 199. & 208. Sed absque tali conventione infortunium naufragii ad debitorem pertinet *l.* 4. *C. h. t.* Sed & qui convento tempore non navigat, vel aliò quam debet, navigat, ad eum trajectitiæ pecuniæ periculum spectat. nisi temporis ac navigationis præferendæ potestatem à domino expresse acceperit. Vide *l.* 122. §. 1. *ff. de verb. oblig. & ejus legis interpretationem apud Cujacium lib.* 2. *Observ. c.* 11. *& Salmasium cap.* 9. *de modo usurar. pag.* 359. *& seqq.* Si verò, creditore

navigii

navigii in certum locum destinati periculum suscipiente, debitor illicitis mercibus navi exceptis majoris lucri causa aliò naviget, & ibi merces aut navim per confiscationem amittat, hoc non erit periculo creditoris, sed debitoris: cum non ex marinæ tempestatis discrimine, sed ex *præcipiti audacia, & incivili debitoris avaritia* (ita leg. videtur) acciderit *l.* 3. *Cod. de naut. fœn. vid. & Demosth. orat. contra Dionysodor.*

X. Aliquando pœna pecuniæ trajectitiæ promitti solet, quæ ex morâ committitur, etiam mortuo debitore & jacente hæreditate *l* 9. *D. h. tit.* Peti tamen non potest pœna pecuniæ trajectitiæ, si creditor in mora accipiendi præstituto & expresso die fuerit *l.* 8. *D. eod.* Alioqui si interpellare cæpisset, & valetudine impeditus interpellare desiisset, pœna non committeretur. *l.* 23. *ff. de oblig. & act.* Si nemo adsit, qui à parte debitoris interpellari pecuniæ trajectitiæ causa possit, id ipsum protestatione coram bonis viris complectendum, quæ loco petitionis seu denunciationis erit *l.* 2. *D. h. t.* Debitor verò liberatur, si per eum non steterit, quo minus id quod debebat, dicto die solveret. *l.* 105. *de V. O.*

XI. Postquam navis salva domum rediit, mercatori indulgentur viginti dierum induciæ ad distrahendas merces &

conficiendam pecuniam, quam creditoribus suis solvat, una cum usuris. Quod si pecunia credita diutius maneat penes debitorem, reliqui temporis post illos dies elapsos non amplius maritimæ usuræ, sed communes usitatæque solventur: quia tunc desiit esse periculum creditoris *l. 4. l. 6. D. de naut. fœn. l. 1. C. eod. Nov. 106. Cujac. lib. 27. obs. c. 37. Salmas. c. 3. de mod. usur. pag. 91. & c. 8. p. 308.*

XII. Subjiciam hic exemplum rei judicatæ de Nautico fœnore, quod ante tredecim annos in judiciis Regiis hujus regni discussum est, velut mihi amicus per literas bona fide retulit: *Navi NN. à R. H. per negligentiam naucleri confiscata, nauclerus nullam scit elabendi rimam, donec institor* (Factor) *Mercatorum H. ultrò pollicitatur se navim illam liberaturum, modò det ipsi obligationem ad modum nautici fœnoris pro sorte 4000. marcarum. Nauclerus in angustiis constitutus ejusmodi syngrapham dat factori, eum tamen ne teruntium quidem ab eo accepisset. Interim in collegio Admiralitatis ejus loci in quo navis erat, de ea disceptatur, & navis libera declaratur. Mercatores H. nihilominus pecuniam secundum obligationem datam, à nauclero & ejus principalibus efflagitant primò in judicio Gotheburgensi, ubi per interlocutoriam res ita deciditur: quamprimum*

mum H. mercatores probaverint, pecuniam nauclero ab ipsorum factore esse numeratam, debere & eum & ejus principales illam H. mercatoribus cum debitis usuris refundere. ad cujus interlocutoriæ impletionem sex mensium spatium illis indultum est. quo elapso redeunt. & pecuniam sine ulla interlocutoria impletione iterum postulant, aut navem unà cum mercibus tanquam hypothecam loco pecuniæ. Repetitur in judicio interlocutoria, in eaque concluditur, & sententia fertur, à qua mercatores H. appellant ad Regium Iudicium Gothicum. Interim dilatione ad priorem interlocutoriam implendam & alia documenta afferenda data & elapsa, secundum Gotheburgenses pronunciatur, iique liberi & immunes ab intentione actorum declarantur, actores verò debere damni sui, si quod passi sunt, restitutionem à Factore repetere. Adversus hanc R. judicii sententiam Revisio à victis petita est, sed irrito conatu, cum sententia R. Iudicii Gothici sit ibidem confirmata, excepta solummodo litis expensarum adjudicatione.

CAP. VII.

De Jactu.

I. *Quid sit Iactus.*
II. III. *Quando & quomodo faciendus.*

IV. In

IV. In quibus rebus locum habeat.
V. Pro derelicto non esse habendum, quod quis salutis causa ejecit.
VI. De temerario aut lascivo jactu.
VII. Hominis in mare projecti pœna.

I. SI naufragii periculum in propinquo sit, solet ei, quum non aliud superest remedium, jactu occurri. *Iactus* nomen aliquando pro jactu retis, hic verò pro jactu mercium accipitur, qui navis levandæ caussa fit: aliàs *jactura* authoribus dicitur ut fusius notavi ad Curtium; Sued. Kast.

II. Iactus faciendus non nisi metu præsente & justo naufragii, atque laborante nave *l. 2. D. ad leg. Rhod. de jactu l. 6. D. de mort. c. donat.* Vani autem timoris justa excusatio non est nec restitutio *l. 184. D. de reg. jur.* ut si ex inani & non timenda re in animo meticulosi hominis pavor oriatur. Iustus autem metus est, si subita aut gravis procella tam vehementer jactet navem ut minetur naufragium, nisi jactu mercium allevetur: hic necessitas imperat jactum; unde dicitur in l. 2. §. 2. D. h. t. *tempestate gravi orta, necessario jactura facta erat*; aut si saxo vel fundo illidatur navis. exemplum inter alia habemus *Ionæ* 1. *v.* 5. *&* *Actor. c.* 27.

III. Si quidam vectorum ejicere merces velint, quidam recusent, plurium consensus hic obtinebit *c. 11. LL.Sued. de jure nautic.* Nam de majoris partis sententia jactum fieri, est consuetudinis nauticæ. Si verò ipsi mercatores ac vectores nolint in jactum consentire, vel absint, tunc si navarchus probet præsens periculum sociis navalibus, aut ipse unà cum gubernatore navis ac principe ministrorum nauticorum secundum Leges marit. VVisby. aut secundum alios, ex consilio majoris partis nautarum consentiat in jactum, domumque reversus cum trinâ manu nautarum jurato testari possit de præsenti periculo & necessitate, etiam invitis mercatoribus jactus fieri solet & potest. *art.20. Iur. maritim.VVisbyens.& Statut. nautic. Westcapell. Quintinus VVeitse deContrib.p.m.464.Vinn. in Peck. ad leg. Rhod. de jact.pag.195. 222.* Idem observandum, si navis metu naufragii exarmari, malus vel anchora navis aut rudentes amputari debeant. *arg. l. 2.§. 1. in fin. ad leg. Rhod. de jact.*

IV. Prius autem ejiciendæ merces majoris ponderis & minoris pretii. Sallustius orat. vel Ep. 2. de rep. ord. *Si quid adversi coortum est* (in navigatione) *de illis potissimum jactura fit, quæ pretii minimi sunt.* Et prius merces navi clam inscio navarcho

impo-

impositæ aut suppressæ, quam aliæ. *c.* 13. *I L. Suetic. de jure naut.* Indicanda etiam in tempore sunt bona cistis inclusa, antequam cistæ ejiciantur: quod nisi fiat, solæ cistæ quales extrinsecus apparent, non bona quæ in illis sunt, in æstimationem veniunt. *art.* 40. *Iur. marit. VVisb. Grot. Introd. jur. Holl. part.* 29. *vid. & in fin. c.* 13. *Iur. naut. Suet.* Propriæ quoque res potius quam alienæ, in quas nihil juris habemus, jaciendæ sunt. Si quis tamen rerum suarum servandarum caussa alienas in mare projiciat, tenetur magistro navis ex conducto, & hic ex locato tenetur iterum domino mercium: ut detrimentum pro portione communicetur *l.* 2. *h. t.* non obstante, quod in *l.* 14. *D. de præscr. verb.* ulla actione teneri negatur: quia fecit hoc ex magna & necessaria causa, nimirum se & navem cum suis mercibus servandi, non ex Levitate & dolo. eatenus ergo non tenetur. quod colligere est ex ists legis verbis: *Si sine causa id fecisset, in factum, si dolo, de dolo tenetur.* AEquum tamen est, damnum ejus cujus merces jactæ sunt, contributione eorum, quorum merces servatæ sunt sarciri. *l.* 1. 2. *h. t. Vinn. in Peck. ad leg. Rhod. de jact. pag.* 196. 197. 198 *quem vide.* Si verò jaciantur alienæ merces, quas magister navis ex benevolentia & amicitia.

nullum

nullum pro iis pactus naulum, transvehendas recepit, de iis non tenetur. *Statut. Prussic. lib.4. tit. 19. art. 2. §. 3.*

V. Si quis jactum fecerit eo animo, ut si salvum fuerit, habeat, occupanti cedere nequit: quia jaciens non habuit animum derelinquendi. Itaque qui scit hoc & invenit, furti tenetur. Si verò hoc animo inveniens occupet, ut salvum faciat domino: aut si simpliciter vel derelinquendi animo jactatum (quod non facile præsumitur, nisi probetur *l. 25. D. de prob.*) occupet, furtum non facit: quod enim nullius est, cedit occupanti. *l. Falsus §. si jactum D. de furt.* Sed jactu levandæ navis caussa ex necessitate fit. Seneca: *Necessitas est, quæ navigia jactu exonerat*; nec jacientes hanc mentem habent, ut res jactas pro derelicto habeant, ideò dominorum eæ permanent §. 48. *Inst. de rer div. Lyklama lib. 7. Membr ecl. 47. §. 1.* Verum cum de hac re lib. 1. Iur. maritim. cap. 7. §. 6. fusius egerim, hîc brevior ero.

VI. Hactenus de jactu qui necessitatis caussa fit. sed temerarius ac lascivus jactus est, si quis culpa vel dolo quid in mare ejecerit. Vt, si quis calicem alterius ex nave in profundum per negligentiam labi patiatur, aut nummos alteri excusserit, ut in flumen cadant, aut aliud quid de nave deje-

dejecerit, in factum actione, vel de damno dato tenetur *l.* 14.§. 2. *de præscr. verb. l.* 55. *in fin. de adq. rer. dom. l.*27.§.21. *ad l. Aquil. l.* 6. §. 3. *de his qui dejec.*

VII. Si quis hominem in amnem aut mare præcipitaverit, ita ut pereat, est pœna capitis *c.* 14. *de vulner volunt. Iur. Suet. civit.* Et Quintilianus declam. 350. *Si quis in aquas præcipitatus sit, eadem lege vindicabitur, qua ille qui ferro percussus sit.* Si non pereat, est pœna pecuniaria *c.* 3. *de jure nav. Suet.* conf. *l.*7.§.7.*D. ad leg. Aquil.*§. 11. *Inst. eod.* Si quis alium cum armatis hominibus navi sua dejecerit, est vis publica; aut si mandarit per alium dejici; quæ vis intendit pœnam. *l.* 1.§. 7. *D. de vi & vi arm. l.* 3. §. *ult. l.* 4. *D. ad leg. Iul. de vi pub. Stracchæ part.* 4. *de Nav. n.* 5.

Cap. VIII.

De Contributione.

I. De appellationibus, & re ipsa præsentis argumenti.
II. Ejus origo & æquitas.
III. Quotuplex sit.
IV. V. VI. VII. Qui & quando contribuere teneantur.

VIII. De

VIII. IX. X. XI. *De æstimatione rerum, pro quibus contributio debetur.*
XII. *Retentio mercium pro contributione.*
XIII. & *seqq. In quibus casibus cesset contributio.*

I. QVando merces è navi ob dictam superius caussam jactæ sunt, damnum hoc contributione relevari solet. Hujusmodi *contributio* aliàs *tributum* vel *collatio*, mercatoribus Avarie nuncupatur, vel Haverie / non à Græco βάρος aut βάρεσι, ut putat VVeitsius in suo de contributione Tractatu, sed vel â Gallico *havre*, ut Boxhornius in epist. ad Vinnium derivavit, vel quod idem, â Teutonico Haven / *portu*: unde & Haverey vel Haverie expresse in Statutis Hanseatic. de jure maritim art. 37. & in jure Hamb. part. 2. t. 16. a. 4. 7. dicitur. velut enim alias quasdam voces in foro mercatorum usitatas ipsis mercatoribus debemus, ita & hanc, ex ipsius rei occasione, ut solet, natam. Quid enim aliud est Avaria, quam id, quod ab his quorum merces & bona in *portum* salva delata sunt, in eos confertur, quibus merces & bona sua jactu perierunt? ut rectè observavit Boxhornius dicto loco. Firmat illud, quod in jure Lubec. lib. 6. tit. 2. de jactu dicitur: jactum æstimandum esse

esse pro quota mercium, quanti æstimari possunt in *destinato portu*, als das Gut gelten möchte in der Haven dohin sie zu segeln bedacht waren / *ubi etiam statim solutio fieri debet*. quamvis autem contributio etiam pro alio detrimento, de quo postea, fieri possit, tamen præcipue ob jactas & deperditas merces fit: unde & Suedicè Kast-geld / Belgicè Werp-geld / Germ. Werff-geldt appellatur.

II. Hæc contributionis ratio primum lege Rhodia existimatur esse instituta, ex mente *legis* 1. *D. ad leg. Rhod. de jactu*. AEquitas tamen ejus evidens & naturali rationi consentanea jure scripto est antiquior: ut nimirum omnium contributione sarciatur, quod pro omnibus damnum contigit; præsertim contributione eorum qui amissis rebus aliorum suas salvas retinuerunt alioqui perituras, atque in hoc facti sunt locupletiores. Idcircò etiam ab aliis gentibus approbata, in mores legesque eorum recepta est: ut & jure Suedorum *c*. 11. 13. *de jure nautic*.

III. Contributio vel Avaria, ut vulgò vocant, duplex est, communis & grossa sive grandis, ut eam ex communi mercatorum stylo vel praxi dividit, & describit Vinnius *in Peck. ad legem Rhod. de jactu pag*. 193. sequentibus verbis: *Avaria communis est* 1. *Pecunia*

Pecunia quæ datur piscatoribus aut aliis personis locorum gnaris, ut navem salvam cum mercibus in tuto constituant. 2. quod solvitur ab iisdem, dum prætervehuntur arces sive in fluminibus sive portubus. 3. quod solvitur pro navibus è flumine aut portu educendis. Hæc contributio vel Avaria dicitur *communis*, quod *hæ impensæ sarciuntur communi contributione mercium pro rata valoris cujusque; navis autem ipsa in hanc contributionem non vocatur.* Avaria *grossa* vel *grandis* est, *cum quædam merces jaciuntur in mare levandæ laborantis navis gratia, aut armamenta navis, malus, anchora, rudentes, communis periculi removendi causa, dejiciuntur vel ceduntur voluntate navigantium: atque hoc damnum contributione omnium, ipsius etiam nautæ resarcitur.* Vid.art. 12.20.21.61.L.L.VVisbyens. Quintin. VVeits. tract. de Avar. Grot.3. introd. ad jurispr. Bat.29.

IV. Omnes autem quorum interest jacturam factam esse, cum eâ vita, res & navis eorum servatæ fuerint, conferre oportet, sive ponderosas, sive leves merces, quibus navis non oneratur, ut, aureos nummos, gemmas, margaritas, annulos navi imposuerint. adeò ut ne vestimenta quidem alicujus excipiantur, puta quæ cistæ inclusa, aut pro sarcina sunt; nec alia quæcunque *cap. 11, 13. jur. naut. Suet.* ne qui-

quidem res alienæ aut pignori obligatæ. *Vinn.d. loc. p.* 232. Ratio est quod hoc tributum *ob servatas res* (ita emenda pro *observata res*) debent *l.2.* §. 2. *ff. ad leg. Rhod. de jactu.* Quin ipse navis dominus proportione obligatur, quando navem suam habet salvam *cap.* 11. *LL. Svetic. de jure naut. d. l. 2. art.* 20. *jur. marit. VVisby.* Nautis verò ac ministris nauticis Ius maritimum VVisbyiense tantum unum vas immune relinquit *d. art.* 20. & ne quidem illud, si negligentiores fuerint in servanda nave. Quædam statuta non nisi certas illis sarcinas immunes à contributione concedunt.

V. Contributio ab omnibus præstanda est, non solum quando jactæ sunt merces, sed etiam quando navis pecuniâ numeratâ aut mercibus onusta à piratis aut hostibus expugnata vel capta, redimenda est: quia ista redemtio servavit navem cum numis & mercibus *l.* 2. §. 3. *de jactu.* Si ergo navem à piratis captam nauta redemerit, promissa certa pecuniæ summa, pro qua ipse interim captivus detineatur, liberandus erit communibus impensis, pro rata æstimationis cujusque mercium & ipsius navis. *Vinn. ad leg. Rhod: de jact. pag.*217. quòd verò prædones uni vel alteri abstulerunt, is perdit cujus id fuit: cum res suo domino pereat, & casui fortuito imputetur.

acc

nec is confert, qui merces suas redemit. Hic enim particulare solum periculum est, ergo illorum tantùm, quorum res fuerunt, damnum erit. *d. l. 2. §. 3. in fin.* Si verò tota navis expugnata & redemta sit, commune est periculum & communis utilitas: itaque omnes ad redemptionem obligati erunt. *Klock. de Contribut c 17. n. 302. & seq c. 19. n.* 337. Hinc etiam commune detrimentum per hostes aut piratas illatum, & quidem extra incuriā nautarum, secundum communem praxin computatur ut avaria vel contributio grandis, in omnes naves & bona. *Statut. marit. Hans. art.* 37. *Grot. Iur. H p.* 22. Item si malus aut aliud navis instrumentum voluntate vectorum, vel ob metum naufragii cæsum sit, ut navis cum mercibus liberetur, æquitas contributionis habebit locum *l. 2. §. 1. in fin. l. 3. l. 5. §. 1. ad leg. Rhod. art.* 21. *LL. VVisb. c.* 35. & 43. *LL. Rhod.* Contributio quoque deberi putatur, si voluntate vectorum, aut majoris partis consensu navis in littus impacta sit. *Vinn. d. loc. pag.* 208. aut aliàs casu fundo illisa sit. *c. 11. Iur. Nautic. Sved.*

VI. Si navis pluribus mercibus onerata portum intrare nequeat, ideoque merces in leviorem navem aut scapham trajectæ sint, quæ submersa est, illi qui in navi reliquas merces salvas habent, hoc

mer-

mercium damnum contributione farcient: quia per hoc illorum merces servatæ sunt *l.* 4. *D. de jactu.* & cum consensu mercatorum aut vectorum hoc factum præsumitur aut probatur *l.* 13. §. 1. *D. locati.* Si verò invito domino & absque necessitate, culpa nautæ merces in deteriorem navem translatæ sint, eaque navis cum mercibus perierit, cum nauta erit domino actio ex locato conducto *d. l.* 13. Aliud verò statuendum, si id sine dolo & culpa ejus factum sit *l.* 10. §. 1. *de jactu.* Sed hac de re plura inf. lib 3. cap. 5. §. 7. Si navis in tempestate, jactu mercium unius mercatoris levata, in alio loco submersa sit, & aliquorum mercatorum merces per urinatores pro certa mercede extractæ sint, contributio præstabitur illi cujus merces jactæ sunt ab iis, qui postea per urinatores merces suas salvas receperunt *l.* 4. §. 1. *de jactu Paul. lib.* 2. *Sent.* 7. §. 2. quia jactus factus est ob navim & residuas merces servandas. Atque si jactus non esset factus, mercator (cujus jactæ merces) commodum vel retinendi vel recuperandi in totum aut ex parte habuisset, ut reliqui mercatores: quod commodum ipsi per jactũ est ademtum: ergo à reliquis pro portione resarciendum. *Quint. Weitz. de contr. p.* 463. *col.* 1. ubi hoc in quotidiana praxi observari testatur.

VII. Hoc

VII. Hoc generatim notandum, duo hîc concurrere debere, ut contributioni locus sit, jacturam rerum ex una parte, & conservationem rerum ex altera parte. eique cujus res jactæ sunt præstandam esse contributionem ab his quorum res per hanc jacturam servatæ sunt, ut ista contributione damnum eorum resarciatur. Vnde Paulus ait 2. Sent. tit. 7. §. ult. *Collatio intributionis ob jactum salva navi fieri debet.* Vtilitas quoque & æquitas suasit, ut quod de jactu cautum erat, interpretatione porrigeretur ad simile damnum ex alia caussa datum, *Vinn. d. loc. pag.* 206. Quo percepto, ut ait, non erit difficile de aliis quæstionibus quæ hîc incidunt, judicare.

VIII. Res autem jactæ sic æstimandæ sunt, ut tam salvæ quam amissæ res cum navi in æstimationem veniant, non quanti istæ merces emtæ sunt, sed quanti jam sunt (forsan adspergine minoris pretii factæ) & quanti bonorum peritorumque virorum arbitrio æstimari vendique possunt; deductis inde prius vecturæ & aliis necessariis expensis. *art.* 28. *L. L. VVisbyens. l.* 2. §. 4: *de jactu Vinn. d. lib. pag.* 219 220. *c.* 10. *formam Island. L L.* Quibus omnibus in unum collatis fiat contributio pro rata bonorum cujusque tam deperditorum quam servatorum. Hîc autem pro-

portio dupla observabitur, velut innuit *l.* 4. §. 2. *d. tit.* & pluribus explicat Balduinus in hanc legem. E. c. Ieci decem, tu tua servasti, quæ etiam sunt decem, Sejus sua, quæ sunt viginti, & Sempronius sua quæ sunt quadraginta. In collatione ad sarciendum jacturæ damnum Sempronius mihi tribuet quinque, Sejus duo & unius dimidium: tu unum & alterius quadrantem: ego tantundem acceptum mihi feram. Sic contributio respondebit jacturæ. Hoc quoque usu observari notat VVeitsius in Tract. de Avaria, ut, si jactura mercium facta sit, antequam dimidum itineris navis confecerit, amissæ merces non pluris æstimentur, quam quanti emtæ sunt. dimidio vero itinere jam superato, eo æstimentur pretio, quo venditæ fuissent loco destinato. Idem moribus Belgarum, Britannorum & Francorum dudum observatum notant viri docti & communi consuetudine nonnihil recessum esse à distinctione Iuris consulti in *l.* 2. §. 4. ad dictam legem Rhod. de jactu, textumque ad usum communem accommodandum videri. Sed & malus, anchora aut rudentes necessitatis causa cæsi, ut jactæ merces æstimabuntur, secundum jus maris VVisbyense *art.* 21. Nummorum æstimatio fiet secundum internam bonitatem. *Grot. par.* 29. *introd. jur. Hol. p.* 86.

IX. In

IX. In gravi tempestate jacta est cista in qua mercator ait pretiosas gemmas fuisse reconditas, quomodo inde æstimatio & contributio facienda erit? Hic inspiciendum erit instrumentum contractus nautici, quod *charte partie* vocant, & rationarium scribæ nautici, quantum pro vectura solverit dominus illius cistæ, pro quanta mercede locarit & ubi deposuerit in navi, à quo inclusas gemmas emerit, quantum vectigal pro iis expenderit, cum similibus circumstantiis; & in tantum æstimanda erit ejus arca. Alias si de contentis in arca nihil constet, nec dominus ante jactum ea indicaverit magistro navis, tunc in censum communium bonorum venit. & ut extrinsecus apparet, velut cista solum æstimatur. *art.*40. *jur. mar. VVisby.quint. VVeit. tract. de Avar. sup. c.* 7. §. 4. Quod vero lex Suetica in c. 13. de jure naut. vult jacta bona cistæ inclusa æstimari & contributione sarciri, ut præsentem pecuniam; hoc interpretandum videtur secundum *caput.* 11. *eod.* ut æstimentur pro rata vel quota, *epter* Marfatali / ut ibidem in genere de omnibus jactis dicitur, & quatenus de illis constat, aut jurato vel per alia documenta adscribitur.

X. Si magister navis ex Hispania veniens nondum plenam onerationem (Lading) ha-

beat, ad quam explendam recipiat in Anglia pannos, quos unà cum mercibus Hispanicis coactus fuit jacere, quæritur an domini mercium Hispanicarum, qui nihil participarunt ex pannis Anglicis, postea in navem receptis teneantur contribuere in prædictam jacturam? Quod affirmatur, si fecerit hoc volentibus dominis mercium Hispanicarum & cæteris sociis. Si verò fecerit hoc magister navis illis invitis ac protestantibus de casu & damno extra cursum & viam ordinariam dato, inde tenebitur ipse magister navis. *VVeitse p. 465. col. 1.*

Si verò mercator pro plena mercede totam navim conduxerit, cum ea conditione, ut magister navis alias merces non recipiat in navem, quam ipsius: magister autem navis nihilominus quasdam sarcinas aut merces acceptarit, easque in foris navis collocarit, quas postea coactus est jacere, quæritur num conductor navis ad earum contributionem teneatur? Teneri videtur, quia ejus merces per jacturam sarcinarum in foris positarum salvæ manserunt, quæ tamen in communi periculo fuerunt. Ex quo enim sunt commoda, ejus incommodum ferre æquum est, ut ait Bacchis apud Terentium. Quintinus VVeitsius hîc adfert exemplum de duobus convivis qui solvere tenentur hospiti

sumtus convivii, licet de eo expresse non convenerit. quod tamen non satis appositum videtur. Contribuenti tamen datur reconventio adversus navis magistrum, quod contra pactum venit. quamvis enim magister navis possit aliquid in sua navi facere, quod in pacto non est expressum, modò faciat sine damno & periculo alterius; non tamen in præjudicium tertii qui jus quæsitum habet, facere potest. *vid. Quintin.* 465.

XI. Etiamsi corpora hominum libera nullam recipiant æstimationem. *l.* 2.§.2.*ad leg. Rhod. de jactu*, tamen si quis in ministerio navis aut conflictu cum piratis aut hostibus, læsus, vulneratus aut occisus fuerit, hujus detrimenti reparatio cum plena mercede & vectura sumtibusque sepulturæ computari, & communi contributione navis & mercium sarciri solet, ex arbitrio bonorum & peritorum virorum. *art.* 37. *Statut marit. Hanseatic. art.* 28.*leg. naut. Caroli V. art.* 2. *leg. nautic. Philippi* 2. *Reg. Hisp. de jactu. Vinnius ad leg. Rhod. de jact.* 213. Si verò eò debilitatis sit redactus miles vel minister nauticus, ut victum sibi quærere non amplius possit, ex publico aletur. *d. art.* 37. *L L. marit. Hanseat.*

XII. Quamvis illi quorum merces jactæ sunt nullam eo nomine actionem habeant

adversus cæteros, quorum simul cum nave merces servatæ sunt: quia nullus hic contractus aut quasi contractus initus est, neque delictum admissum; tamen contra magistrum navis ex locato agere possunt ratione locationis mercium vehendarum: & is cum aliis quorum merces salvæ sunt, ex conducto, ut eorum merces retineat donec portionem damni pro rata præstent. aut, si adsint qui nullas merces vel sarcinas in navi habeant, tamen magister navis cum ipsis agere potest, quatenus locum in navi conduxerunt, ac mercedem pro sui transvectione promiserunt. Licet verò dicatur: qui non habet, quod perdat, ejus periculo nihil est *l.* 12. *D. de furt.* ideoque nulla actione teneri videantur; tamen vitam vel corpus perdere poterant, quod servata navi servatum est. atque si non aliud, tamen vel colligata vestimenta, vel pecuniam secum in itinere habebunt, cujus nomine pro rata conferent. Ius autem retentionis hic æquissimum est: ne si nauta singulos vectores persequi deberet, contributio eludatur: cum sint homines plerunque ignoti, & qui aliò properent, & nave egressi diffluant ac diffugiant *l.* 2. *D. ad leg. Rhod. de jactu, & in eam fusa interpretatio consulenda Balduini, Peckii, Vinnii, Cujacii* 3. *Obs.* 2. Si quis autem ex vectoribus

ctoribus solvendo non sit, hoc detrimentum magistri navis non erit: nec enim fortunas cujusque nauta excutere debet. *l.* 2. §.6 *de tit.* quod ita accipiendum est, non solius magistri navis, sed commune omnium detrimentum fore, qui in navi fuerunt, & ex lege Rhodia ad contributionem vocantur. *Vinn. d. loc. p.* 235.

XIII. Reliquum est ostendere, in quibus casibus cesset contributio. Et primò dubium esse potest, si jactu facto alicujus res quæ in navi remanserunt, aspergine vel effluxu deteriores factæ sint, num & ille conferre cogatur? Primo intuitu non videtur debere conferre: ne afflicto addatur afflictio, duplicique oneretur damno & collationis, & quod res ejus deteriores factæ sunt. Defendendum tamen est, hunc conferre debere, quia præstat rem deteriorem, quam nullam habere, & quidem conferre pretio præsente rerum, id est æstimatis rebus, quanti hodie sunt, non quanti erant, cum navi imponerentur. E. c. Si viginti aureorum meræ duorum fuerint, & alterius, res aspergine vel effluxu deteriores factæ decem esse cæperint, ille cujus res integræ sunt, pro viginti conferet, hic pro decem. Ita fiet, ut non afficiatur duplici damno is cujus res deteriores factæ sunt, cum non nisi detracto deterioratio-

nis pretio conferat. Inprimis tamen inſpiciendum eſt & diſtinguendum, ex qua cauſſa deteriores factæ ſint, an propter jactum, & ſic collationi pro rata æſtimationis locus erit (nam & quod deterius fit, ex parte perit. *l.* 9. §. 3. *ad exhib.* & totum tamen perditum non eſt) an verò culpa nautæ, quod non bene ſtiparit & picarit navem, aut non diligenter aſſervarit merces, nec contra aſperginem marinam ciliciis bene texerit: aut, ſi navis ſentina nimis oppleatur, non ſtatim ſignificet iis qui merces in navi habent, ut eas exponant; aut ſentinam in tempore non exhauſerit: hic contributioni locus non erit, ſed nauta cum exercitore, tenebitur. *c.* 34 *leg. nautic. Rhodior. & c.* 38. Præterea diſtinguendum, an plus ſit in collatione an damno contribuentis. Pone mercatorem conferre debere decem aureos, ſi damnum datum non fuiſſet; damnum autem adſperginis æſtimari duobus aureis; hic plus eſt in collatione quam damno. Igitur deductis illis duobus aureis, conferre cogetur octo. Si vero damnum ſit decem aureorum, collatio duorum, hic quia plus eſt in damno, quam collatione, dicendum eſt, eum conferre non debere. Sed ei potius ſubveniendum eſſe, & in eum pro rata conferendum. qui deteriores ob jactum res habere cœperit,

rit, ab illis qui res suas servaverint. prout hæc latè Papirius Fronto & Callistratus exsequuntur in *l.* 4. §. 2. *ad legem Rhod. de jactu.*

XIV. Si jactum fieri necesse sit, quod magister navem plus æquo oneravit, aut perperam collocavit merces in foris, hoc detrimentum non sarcietur communi contributione, sed ad exercitorem & magistrum navis pro rata pertinebit *arg. l.* 27. §. 23. *D. ad leg. Aquil. l.* 30. §. 2. *D. locat. Grot. introd. jur. H.* 3, 29. *Vinn. ad Peck.* 236. Solius verò exercitoris damnum erit, si ejus voluntate & periculo merces foris imposuerit magister navis. hic tamen quod in hoc consenserit, nec foros puros & non impeditos reliquerit, pro parte mulctabitur.

XV. Si per imperitiam, aut non adhibito perito loci ductore scopulis illisa navi jactus sit faciendus, id damnum erit magistri navis. *Vinn. ad legem Rhod, de jact. p.* 236.

XVI. Cessat præterea contributio, si nave à piratis expugnata aut capta merces promiscuè & sine delectu à piratis vi raptæ sint, perdit enim quisque quod ejus fuit: quia nec voluntate aliorum amisit, nec ipse volens. *l.* 2. §. 3. *de jactu & ibi Accurs. vid. sup.* §. 5. nisi aliud convenerit. Sed si nau-

clerus inducat piratam ad specialia bona rapienda, & alia relinquenda, contribuendum erit nomine ablatorum: quia propter demonstrationem raptarum mercium alii consecuti sunt, ut suas salvas haberent. *Quintin. VVeits. de contrit. p.* 462.

XVII. Cessat collatio, si conservatis mercibus deterior facta sit navis, aut à magistro navis exarmata, non requisito consensu vectorum, nec instante periculo naufragii. dissimilis enim earum rerum causa est quae navis gratia parantur, & earum pro quibus mercedem aliquis accipit. Nam etsi faber incudem aut malleum fregerit, non imputabitur ei qui locavit opus *l.* 2. §. 1. *de jactu*. Eadem ratio est, si navis quae adversa tempestate aut ictu fulminis depressa, deterior reddita, aut armamentis quibusdam exuta aliò naviget, ibique onus recipiat, hi quorum onus est, nautae pro damno non conferent. Si enim finis harum impensarum respiciatur, magis navis instruendae quam servandarum mercium caussa factae sunt *l.* 6. *d. tit.* Veluti si faber malleum, aut architectus securim fractam refici curaverit, hoc faciet suis, non conductoris operae sumtibus.

XVIII. Cessat porrò contributio, si res jactae, postea salvae apparuerint aut restitutae sint, vel naufragio liberatae sint; etiamsi

navis

navis perierit. Contributionis enim æquitas tunc admittitur, cum jactus remedio cæteris iu communi periculo, salva nave, consultum est *l.5. de jact.* & quod quisque ex naufragio servat, velut ex incendio sibi servat *l.7. eod.* Si verò jam contributio facta sit, illi qui contribuerunt agent ex locato cum magistro navis, ut is ex conducto experiatur, & quod exegerit, reddat *l.2.§.7.d. tit.*

XIX. Si navis jactu levata postea nihilominus tempestate pereat, nihil contribuendum est, nisi merces perditæ extrahantur. Contributioni enim locus nisi salvis rebus esse non potest quibus deperditis perinde ab obligatione jactus liberantur vectores, atque debitores interitu speciei. *VVesenbec. paratit. ad leg. Rhod. de jactu n.5.ex l.23.de V.O.* hic tamen lex 37. *de* [illegible]. magis est accommodata, quam lex 23. *eod.* à VVesenbecio citata.

XX. Si scapha, in quam pars mercium, navis onustæ levandæ caussa (de quo casu sup. h. cap. §.6.) trajecta est, cum istis mercibus salva sit, & navis perierit, contributio non habet locum, sed tunc demum, cum per jactum navis servata est *l.4. vers. contra si scapha ff. de jactu.* Navi autem amissa collationi locus non est *l.4. §.1.l.1. D. eod.* Et hoc est quod Paulus ait lib.2.

Sent. t. 7. *Nave perdita, conservata cum mercibus scapha ratio non habetur.*

XXI. Cessat denique collatio in cibariis quæ quis in itinere consumendi caussa navi imposuit: quæque, si alia cibaria in navigatione defecerint, necessitatis caussa in commune conferenda sunt. *l.* 2. §. 2. *de jactu. Grot. de jur b. e. p.* 2, 2; 6. Sed & contributio cessat in necessariis vestibus, quas quis corpore suo gestat, & quæ ordinario cultui & amictui corporis serviunt; exceptis monilibus & aliis hujusmodi. *Vinn. ad leg. Rhod. de jact. pag.* 213. Cui plura de hoc argumento scire lubet, adire poterit Quintin. VVeitsii Tractatum de Avaria Belgicè scriptum. quamvis inde potiora excerpta, suisque locis inserta, & communi usui applicata sint.

JOH.

Joh. Loccenii De Jure Maritimo et Navali

Liber Tertius.

Caput I.

De Donatione mortis causa, Testamento, Legato nautico & Successione.

I. De modis adquirendi, per transitionem.
II. Quæ donatio mortis caussa.
III. Quotuplex.
IV. Conditiones mortis causa donati.
V. VI. Testamenti nautici privilegium, probatio.
VII. Legati nautici objectum & modus.
IIX. Conditiones ejus.
IX. Num omnes implendæ sint.
X. Successionis inter consortes navis privilegium jure Rom.

I. EXtremum hujus opusculi laborem Lector mihi concedet, ut, viâ maris apertâ & tutâ, qua datur, exponam quid à privatis mare navigantibus ac negociantibus vel proprietatis adquirendæ, vel mutuæ obligationis caussa exerceri & contrahi jura dictent ac permittant. Dominium rerum

rerum vel jure gentium vel civili quæri, recognoſcimus ex principiis juris, & jure gentium inter cetera Occupatione, Acceſſione, Emtione, de quibus partim ſup. ex occaſione dicere occupavi lib. 1. c. 6. §. 3. 8. & c. 7. §. 6. 7. partim inf. hoc lib. ulterius dicam. Iure civili per præſcriptionem, Donationem, hæreditatem. De Præſcriptione, quatenus huc facit, lib. 1. c. 6. §. 1. & cap. 7. §. 6. c. 9. §. 5. c. 10. §. 8. actum eſt. De Donatione, præſertim quæ mortis cauſſa fit, Teſtamento, Legato, & Succeſſione breviter hic, quantum noſtrum admittit inſtitutum, & jura de illis ſingularia quædam tradunt, agemus. reliqua de modis adquirendi, ex communi jure, quæ hic repeti nihil neceſſe eſt, recognoſci poſſunt.

II. Mortis cauſſa donatio eſt, quæ fit in eventum mortis, vel, ut in jure deſcribitur, quæ fit propter mortis ſuſpicionem, cum quis ita donat, ut ſi quid humanitus ei contigiſſet, haberet is qui accipit. In ſumma mortis cauſa donatio eſt, cum magis ſe quis velit habere, ſi ſupervixerit, quam eum cui donat; magiſque eum cui donat, ſi moriatur donans, quam heredem ſuum. §. 1. *Inſt. de donat. l. 1. D. de mort. caus. donat.* Quod Iuriſconſultus ibidem illuſtrat exemplo Homeri ex Odyſ-

ſeæ

ſcæ lib. 17. de muneribus Menelai, quæ Telemachus donat Piræo.

III. Hujus donationis tres ſpecies fecit Iulianus lib. XVII. Digeſtorum: 1. cum quis nullo præſentis periculi metu conterritus, ſed ſola cogitatione mortalitatis donat. 2. Cum quis imminente periculo commotus ita donat, ut ſtatim fiat accipientis. 3. Si quis periculo motus non ſic dat, ut ſtatim fiat accipientis, ſed tunc demum cum mors fuerit inſecuta. *l. 2. D. de mort. c. don.* Præterea mortis cauſa donare licet non tantum infirmæ valetudinis cauſa, ſed periculi etiam propinquæ mortis vel ab hoſte vel prædonibus vel ab hominis potentia crudelitate aut odio, aut *navigationis ineundæ* cauſſa *l. 3. eod.* de qua hîc propriè ſermo eſt.

IV. Si quis ergo mortis cauſſa donans, in itinere maritimo deceſſerit, huic donationi locus erit. Non enim videtur perfecta donatio mortis cauſa facta, antequam mors inſequatur, ut dicitur in *l. 32. D. h. tit.* Si verò ſalvus ex navigatione domum redierit, donatio hæc revocatur. niſi cum ea conditione facta ſit, ut nullo caſu ſit ejus repetitio *l. 13. §. 1. in fin. l. 35. §. 4. d. tit.* ſed hic cauſa donandi magis, quam mortis cauſa donatio, & inſtar donationis inter vivos eſt *l. 27. d. tit.*

V. Testamentum à nautis in navi quoque modo factum, ratum erit. illi enim jure militari testari possunt: cum nautæ in classibus sint loco militum *l un.* §. 1. *D. de bonor. possess. ex testam. mil.* idcircò eodem hic privilegio gaudent, quo milites: & quæ de militari testamento jura tradunt, etiam huc commodè referri possunt.

VI. Veruntamen ut constet de seria ac destinata voluntate testantis nautæ, sive in scriptura sive nudis verbis expressa, ea probabitur assertione hominum ad hoc ab ipso convocatorum *arg.* §. 1. *Inst. de testam mil.* aut, si de illa dubitetur, jurata eorum assertione jure Sued. *arg. c.* 17. *Iord. Doer.* & *Revis. L L. pro. Sued. sub Carolo* 9. *ad caput.* 7. *tit. LL.*

VII. Cum donatio mortis caussa legatis in testamento relictis quoad effectus connumeretur *l.* 4. *Cod. de donat. causa mortis.* æquè legatum subsistit, atque donatio mortis caussa, sive quis navem, sive fructus ejus, ut naulum leget *l.* 39. §. 1. *de legat.* 1. aut vecturam *l.* 29. *de har. pet. un. Cod. de rei ux. act.* §. 7. aut corpora nummorum aut rerum in arca *l.* 51. *D. de legat.* 1. Sive quodcumque aliud modò fiat in præsentia testium; atque sic non opus habet insinuatione *d. l.* 4. *c. de don. c. m.*

VIII. Num lignis legatis etiam tigna & asse-

& asseres ad ædificandam navem paratæ continebuntur ?. Non videntur, nisi hoc voluisse testatorem constet. Lignum enim, propriè & strictè loquendo, comburendi causa comparatum est *l.* 55. *de legat.* 3. *&* § 5. Sed si materia legata sit, quæ ad ædificationem navis necessaria est, aliud dicendum. Si vero materia legata, navis ex ea facta sit, non vindicabitur *l.* 88. §. 1 *eod.* Aliud enim est materia, aliud compositum aut constructum ex materia.

IX. Naves etiam in instrumento fundi, vel instructo fundo legato continentur quatenus exportandorum fructuum causa comparatæ sunt *l.* 12. §. 1. *ff. de instruct. vel instr. leg.* Instrumento piscatorio legato non solum retia, nassas & fuscinàs, sed nàvicellas quoque contineri Aristo ait, quæ piscium capiendorum caùsa comparatæ sunt *l.* 17. §. 1. *de instr. vel instr. leg.* non vero piscatores, ut olim *d. l.* cum liberi homines, aut servi, quales hodie, non sint in bonis nostris, ideoque alienari nequeant. *conf. quoque l.* 27. *eod.*

X. Legati conditiones in futurum tempus proprie conferuntur. Nulla est proprie conditio quæ in præteritum aut præsens tempus confertur, ut : Si navis in portu stat. *l.* 10. §. 1. *De condit. inst.* nam si conditio vera non sit, non valet ; si vera

ſit, ſtatim tenet. quæ enim per rerum naturam certa ſunt, non morantur obligationem, licet apud nos incerta ſint. §. 6. *Inſt. de verb. oblig. l.* 37. *D. de reb. cred.* Pone ita legatum eſſe: *Si navis ex Aſia venerit*, & ignorante teſtatore navis venerit ex Aſia, teſtamenti facti tempore, pro impleta habebitur. *l.* 2. *l.* 10. §. 1. *D. de cond. & demonſtr. vid. & ſup. lib.* 2. *c.* 5. §. 9. *in fin.*

XI. Non omnis conditio, quæ teſtamento aut legatis adjecta eſt, ſtatim implenda eſt; niſi talis ſit, quæ impleri debeat. Etiamſi enim ſuprema defuncti voluntas pro lege ſit habenda, quatenus juri & bonis moribus eſt conſentanea; non tamen inhumanæ aut inhoneſtæ conditioni parendum eſt *l.* 14. 15. *D. de. cond. inſtit.* E. c. quidam in ſuo teſtamento hæredem ſcripſit ſub tali conditione, *Si corpus ejus in mare abjiciat.* quærebatur cum hæres inſtitutus conditioni non parviſſet, an expellendus eſſet ab hæreditate? Modeſtinus reſpondit, laudandum eſſe magis, quàm accuſandum hæredem, qui corpus teſtatoris non in mare ſecundum ipſius voluntatem abjecit, ſed memoriâ humanæ conditionis ſepulturæ tradidit *l.* 27. *D. de cond. inſt.* ubi ſic notat Gothofredus: *Conditio inhumana, quæ humanitati contraria eſt, tan-*

quam

quam juri contraria spernitur. Aliud verò statuendum erit, si aliud more maritimo observetur, aut si navi in remoto loco versante, contagionis aut morbi periculum ex fœtore cadaveris diu insepulti in navi jacentis metuendum sit. Ita Franciscus Dracus Anglus, qui totum orbem circumnavigarat, cum tandem in itinere Americano fatis concessisset, nautico funere in mare tormentis displosis demissus est eo fere loci ubi primum fatis monstratus secundis successibus inclarescere cæpit; ut refert Camdenus in Historia Elisabethæ ad annum 1595. Plûra de legatis nauticis per occasionem sup. *lib.* 1. *cap.* 2.§.6.7. *&* *cap.* 7.§. 13.14. notata huc quoque referri possint.

XII. Si quis navicularius sine testamento & liberis vel successoribus defunctus sit hæreditas ejus jure R. non ad fiscum, sed ad corpus naviculariorum, ex quo fatali sorte subtractus est, defertur. *l.* 1. *Cod. de hæred. decur.* quod est singulare juris Romani. Cetera communi juri successionis conveniunt.

CAP.

Cap. II.

De Contractibus nauticis, qui re fiunt.

I. De Obligatione.
II. Credens aut mutuò dans pecuniam in navim armandam aut reficiendam, an jus tacitæ hypothecæ habeat.
III. Credentis in cibaria nautarum, & in merces sibi obligatas privilegium.
IV. Mutuum naufragio aut incursu piratarum perditum restituendum.
V. De diligentia in servanda navi aut scapha commodata.
VI. Num casus fortuiti in re naviganti commodata sint præstandi.
VII. Num in naufragio res commodata aut deposita præferenda sit propriæ.
VIII. De deposito naufragii causa.

1. A Donatione mortis causa, testamento & successione descendimus ad obligationem magistrorum navis & vectorum, vel ex contractu vel delicto. Sed de contractu prius, qui præcipuè vel re vel consensu fit. re, ut mutuum, commodatum, depositum, pignus. Consensu, ut emtio ven-

venditio, locatio, conductio, societas, mandatum; velut ex elementis juris liquet. Sed hæc non ulterius, quam præsens materia postulat, quamque leges de eodem argumento suppeditant, tractabimus reliqua ex communis juris usu circa contractus petenda sunt.

II. Quamvis communis ferme sit opinio, eum qui in navem armandam aut reficiendam credidit aut mutuo dedit, jus tacitæ hypothecæ habere, tamen, ubi lex expressa deficit, haud temere asserendum est. Nam *l. 5. D. qui pot. in pign. & l. 34. D. de reb. auth. jud. poss.* dant solum privilegium personale credentibus pecuniam in navem armandam aut reficiendam, quo præferuntur aliis creditoribus chirographariis. qua de re lib. 1. cap. 2. §. 2. jam prolixius egi. Nec obstat *l. 1. D. in quib. c. pign. t.* non enim procedit argumentum à credito in restitutionem collapsarum ædium, in quo publici decoris & ornamenti urbis contemplatio versatur *l. 2. C. de ædific. priv.* ad creditum in refectionem navis. Sed aliud statuendum erit, si expressum & speciale pactum de hypotheca accesserit. *l. 5. qui pot. in pign. l. 7. cod. eod. & fuse ac nervosè Vinnius ad Peckium in tit. de Exerc. act. pag. 100. & ad leg. Rhod. de jact. pag.* 233. 234. Iure tamen Hamburgensi

datur

datur in hoc casu beneficium tacitæ hypothecæ. *part. 2. statut. Hamb. tit. 4. art. 14. & t. 5. a. 7.* Sed hoc est juris mere positivi.

III. In cibaria nautarum credens, sine quibus navis salva pervenire non potest, etsi posterior, potior tamen est priori creditore chirographario *l. 6. D. qui pot. in pig.* Item si quis in merces sibi obligatas crediderit, vel ut salvæ fiant, vel ut naulum exsolvatur, potentior erit licet posterior sit creditor. Nam & ipsum naulum potentius est. *d. l. 6. qui pot.* §. 1.

IV. Si mutuum naufragio vel incursu piratarum perierit, nihilominus ad restituendum debitor obligatus manet. Quamvis enim casus fortuitos humanum consilium vel providere vel prohibere nequeat, *l. 2.* §. 7. *D. de adminiftr. rer. ad civit. pert. c. 35. de jure adific. L. L. prov. Sued* tamen hic mutuo accipiens tenetur: quia non idem individuum, sed idem genus aut tantundem restituere debet §. 2. *Inst. quib. modis re contrah. oblig.* Vid quoque *c.* 16. 17. 18. *L L. Rhod* Quæ de fœnore nautico in jure habentur, haud incommodè huc quoque referas de quo ob connexionem materiæ jam sup. lib. 2. c. 6. dixi.

V. Qui utendam navem alienam accepit, exactam diligentiam ei custodiendæ

præ-

præstare tenetur nec satis est tantam diligentiam adhibuisse, quantam suis rebus adhibere solitus est, si alius eam diligentius poterat custodire. *arg.* §. 2. *Inst. d. tit.* quod de navi dictum, idem de scapha accipiendum est. non minor enim diligentia in eo quod sequitur rem commodatam, quam in ipsa re principali præstanda est. *l.* 5, §. 9. *D. commodati.*

VI. Cæterum quæstionis est, num casus fortuiti in re quacunque naviganti commodata sint præstandi? Sane jure R. non præstantur, cum illis resisti nequeat *l.* 18. *D. commodati*, ubi naufragium & piratarum incursus etiam inter istos casus referuntur. & quæ sine culpa alicujus accidunt, à nemine præstantur *l.* 23. *in fin. de reg. jur.* Si verò alicujus culpa is casus intervenerit, ex eo tenetur. Vt si alicui quædam pocula argentea ideò utenda dederit, quod is amicos ad cœnam vel nuptias se domi invitaturum diceret, & ea peregrè secum portaverit, & naufragio vel prædonum incursu perdiderit, sine ulla dubitatione hunc casum præstare debet. *d.* §. 2. *Inst quib. m. r. c. o. l.* 18. *D. commod.* Quamvis jure Suecano *c.* 20. §. 2. *de jure ædific LL. civit.* ex casu fortuito etiam extra culpam alicujus dato commodans teneri videatur: cum verba legis generaliter & indefinitè, Huru

thet

thet hälst hända kan/ loquantur, & commodantis utilitatem hic respicere videantur.

VII. Si quis in naufragio simul res suas & alienas sibi commodatas aut commendatas vel depositas servare nequit, an res suas præferet alienis? quamvis alii hunc casum aliter decidant, vid. *Pac. de Contra.* 3. *c. ult. n.* 48. *Affelman. Colleg. contract. Disp.* 4. *th* 23. tamen hæc mihi simplicior & juri nostro convenientior decisio videtur: ut, cum posset quis res alienas salvas facere, suas prætulerit, etiam ex hoc damno fatali teneatur *l.*5. §. 4. *D. commod.* non enim minorem salva fide alienis rebus quam suis diligentiam præstabit. *sup. h. ca.* §. 5. *l.*32. *D. depos.* Si vero & suas & alienas res naufragio vel alio casu amiserit, ad restitutionem vel rerum alienarum æstimationem præstandam non tenebitur *c.* 5. *de Jure merc. L L. Suetic. civit. c.* 9. *L L. prov.* Si verò partem aliquam rerum propriarum naufragio liberarit, alienam verò perdiderit, quid tunc statuendum erit? De hoc LL. VVisigothorum, quam me lectorem audire malo, à quibus lib. v. tit. 5. l. 5. hic casus pulcre & ex æquitate deciditur. Verba Legis Gothicæ hæc sunt: *Qui commendata vel commodata susceperit, & de ruina aut de incendio vel hostilitatis naufragio, seu quolibet simili casu, sua omnia liberaverit*

& aliena

& aliena perdiderit, quod accepit sine aliqua excusatione cogatur exsolvere. Si verò partem aliquam de rebus propriis liberasse cognoscitur, illi cujus res secum habuerat, juxta modum perditæ rei vel liberatæ restituat, quatem judex ratione deducta æstimaverit portionem. Si autem sua omnia perdidit, cum liberaret aliena, & de liberatis, & de perditis rebus similis ratio deducatur, ut partem arbitrio judicantis qui liberavit accipiat. Iustum est enim in simili casu, ut ille non damnum solus excipiat, qui se gravibus objecit periculis; & dum aliena minora conatur liberare, sua majora perdidisse cognoscitur. In hac autem lege circa initium pro *hostilitatis naufragio*, emendandum esse *hostilitate seu naufragio*, patet ex inscriptione legis: *De rebus commendatis, & casu quocumque in naufragium missis.* Atque sic sensus erit evidentior. idem liquet ex ipso contextu.

VIII. Si quis inficietur depositum naufragii causa, in duplum lege nautica Rhodiorum cap. 14. & jure Rom. tenetur. *l.1. §.1. & 4. D. depositi*, ubi Vlpianus hanc legis aut pœnæ istius rationem adfert:

Quod si quis depositum alicui dicta necessitate extante commissum inficietur, merito in duplum teneatur, *cum hic perfidiæ crimen crescat, quod publicæ utilitatis causa coercendum est. est enim inutile in causis hu-*

jusmodi fidem frangere. ubi *inutile* idem quod *perniciosissimum* esse notavit cl. Rittershusius in LL. XII. Tabb. class. 3. p. 3. c. 14. quamvis ibi memoria errarit (quod facile fieri potest) dum *l. 1. §. prætor ait ff. depositi* allegat, quæ est *l. 1. §. hæc autem. ff. depositi.* Confer sup. lib. 1. cap. 7. §. 15. notata.

CAP. III.

De Pignore navis & rerum in navi.

I. Navis oppignoratio pro debito. Ejus privilegium.

II. Num in pignore silvæ etiam materia navis comprehendatur.

III. Translationem navis in alia loca ac venditionem quibusdam Statutis immutare pignoris conditionem.

IV. Magistrum navis jus tacitæ hypothecæ in bonis vectorum pro naulo & contributione habere.

V. Num creditor impetu aquarum pignus amittens jus crediti amittat.

VI. De rate à creditore in flumine retenta, & vi fluminis ablata, quid jus decernat.

VII. Cur conducta navis possit relocari alii, non verò pignori obligari.

I. Re-

I. RESTAT de uno adhuc contractu qui re fit, nimirum de Pignore navis ut agamus. quamvis jam de eo aliquid in superioribus ex occasione delibaverimus, tamen quæ adhuc addi possunt, in hoc caput rejicere visum est. Navis obligari pignori potest pro debito à domino navis, & quidem pluribus creditoribus in parem summam, modo non fiat in alicujus fraudem. Obligatur verò navis in fidem crediti, donec solvat debitor, aut eo moras studiose nectente, tandem ex lege pignus distrahatur, & inde satisfiat creditoribus. cujus elegans exemplum habemus apud Demosthenem in Exceptione contra Apaturium. In navi autem obligata, aut si pecunia in eam emendam, fabricandam, armandam aut reficiendam credita sit, posterior creditor priori in jure R. potior habetur. *l.5. D. qui pot. in pign.* quia illius pecunia salvam fecit totius pignoris causam *l. 6. eod.* Idem obtinet, si quis in cibaria nautarum aut merces sibi obligatas crediderit, vel ut naulum exsolvatur. *d.l.* 6.§. 1. *vid. & sup. lib.* 1.*c.* 2.§.2.

II. Num, si quis caverit, ut silva sibi pignori esset, etiam navis ex ea materia sit pignori? Negant Cassius & Paulus in *l.* 18.§.3. *D. de pigner. act.* nisi hoc expresse sit adjectum. aliud enim est materia,

aliud corpus ex materia confectum. ideo nominatim in dando pignore adjiciendum; *quæque ex silva nata vel facta sint.*

III. Nonnullorum populorum legibus, si quis navem quam pignori obligarat, ad alia loca navigando transtulerit & vendiderit, jus pignoris solvitur. Si vero civis qui eam oppignoravit, ad urbem, in qua habitat, reducat, jus pignoris integrum manet. Ita jure Lubec. 3. 4. 6. Stralsundensium & vicinorum moribus, qui eo jure utuntur, receptum est. Quamvis autem hoc pugnare videatur contra regulam juris, qua quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri nequit, & iniquum reputari possit, hujusmodi navium translatione jus pignoris creditori adimi; tamen hoc in favorem commerciorum, & illorum qui vel merces in naves transferunt, vel iis ministram operam præbent, introductum est: quorum interest hujusmodi pignorum persecutionibus non retardari impedirique navium cursum. Sed horum jus est integrum, quando navis domum revertitur, & in pristinam pignoris caussam redit. *Mev. ad d. loc. jur. Lub.*

IV. Res vectorum in navi sunt quasi jure taciti pignoris & retentionis obligatæ magistro navis pro naulo, contributione & aliis necessariis expensis, donec quod debent,

bent, solvant *artic.* 59 *jur. maritim. VVisbyens. arg. l.* 5. *D. ad exhib. Vinn. in Peck. ad leg. Rhod. de jact. pag.* 204. 232. nisi naulum à vectoribus sit prænumeratum; ut Ionas propheta faciebat *Ion. c.* 1. *v.* 3.

V. Si creditor pignus & simul rem suam amiserit impetu aquarum, ad restitutionem pignoris non tenetur; sed hic damnum damno compensatur: quod præsumitur absque culpa ejus accidisse. Si vero pignus impetu aquarum perdiderit, re propria salva; ad pignoris æstimationem præstandam tenetur. *arg. c.* 10. *de jur. mercand. LL. prov. Sued. c.* 6. *eod. LL. municip.* quia lex hic præsumit, creditorem fuisse negligentiorem in re aliena quam sua custodienda: quod ex eventu non obscurum est. vid. *sup. h. lib. c.* 2. §. 7. conferatur quoque Coppen *obs. Pract. lib.* 1. *c.* 21. *n.* 10.

VI. Crediderat civis domino ratis aut navigii pecuniam, quæ cum ad diem non solveretur, ratem in flumine sua auctoritate detinuit. postea flumen crevit & ratem abstulit; quæritur, cujus periculo vel damno? Si creditor domino ratis invito ratem detinuisset, creditoris periculo ratem fore Paulus respondit. Sed si debitor sua voluntate concessisset, ut retineret, culpam duntaxat creditori præstandam, non vim majorem. *l.* 30. *D. de pignor. act.*

Hoc enim generale est, ut vis major non præstetur, nisi alicujus culpa eam præcesserit. *Gail. lib. 2. obs. 21. n. 3. Rittershus. ad l. Contract. p. 109.*

VII. Nonnullorum statutis cautum est, ut navis ad certum tempus conducta, relocari alii ad dictum tempus possit, non vero oppignorari. Quod æquam habet rationem. quia conducta res est aliena, non propria conductoris, itaque aliis pignori obligari invito domino, qui directum in ea dominium habet, non potest. *l. 6. Cod. si al. res pig. d. 5. l. 20. D. de pign. act.* Sed quam conduxit quis navem, alii fruendam ad dictum diem tacito consensu domini locare potest, nisi aliud comvenerit *l. 6. Cod. de loc. cond.* Addi etiam hæc ratio possit, ne promiscua & frequenti navium sub pignoris nexu obligatione liber cursus commerciorum & navium sistatur. de quo sup. h. cap. §. 3.

CAP. IV.

De Repressaliis, ut vocant, & Arrestationibus navium.

I. Repressalias etiam pignorationes esse.
II. Unde dicantur Repressaliæ, & quid sint.
III. De

III. De caussis repressaliarum & arrestationum navium.

IV. Cautio magistratus in illis imperandis.

V. Relaxationes & exemtiones ab illis.

VI. Si qui privati vetita advexerint hosti, aut aliud quid illicitum commiserint adversus Principes, num id respub. aliique cives luere debeant.

VII. Ministros mercatorum non detinendos esse pro debito dominorum.

VIII. Nec subditos aut cives pro debito dominorum, aut civitatis; nisi in certis casibus.

IX. Quæ moderatio in repræsaliis & arrestis navium aut bonorum servanda sit. & de restitutione damni dati.

I. CVm Repressaliæ & Arrestationes navium sint etiam quædam pignorationes, ut vocant, rerum & personarum, quando res aut persona unius pro alia præhenditur & detinetur, ut notant Gail *obs. 2. de pignorat. n. 1. & 7.* & Faber *in Reg. Iur. 176. pag. m. 711.* de iisdem post pignora navium hoc capite agemus.

II. Repressalias, vel ut alii scribunt, Repræsalias, aliàs Pressalias, ut barbarum quidem, sed nunc usu receptum vocabulum, derivant nonnulli à Gallico *reprise* aut *reprendre*, à reprehensione aut re-

prehendere; alii à Latino *reprimere* detortum volunt; quidam ab Italico *prisa*, quod capturam notat, deducunt. Sed res eodem ferè recidit. Nihil enim aliud est, quam jus prehendendi ac detinendi bona aut corpora subditorum, etiam exterorum, in compensationem injuriæ & læsionis, quæ in publicum detrimentum præcipuè vergit. De altera ista dictione Arrestorum & Arrestationum alibi egi, nimirum in Synopsi juris; quæ hîc non repeto. Quamvis autem differentiæ quædam dari possint inter repræsalias, pignorationes & arrestationes, uti observavit Gail *cap.* I. *de pignorat. n.* 4. 5. 6. *&* *alibi*, tamen etiam promiscuè accipi solent, & inter se similitudinem quandam habent, ut idem Gail notat in *cap.* 2. *de Arrestis imperii n.* 1. 2. 3. *c* 9. *n.* 10.

III. Variæ solent esse caussæ repressaliarum & arrestationis navium, inprimis tamen si jus aut debitum ab aliis non reddatur. Si naves non præstent, aut dolosè occultent ac supprimant, quæ jure gentium, portus, ac portorii præstari debent: si domini navium aut vectores illicita bona advehant: si delictum committant in alieno loco: si hostili animo veniant aut jure metuantur ut hostes, hostive re, operâ, consilio faveant; aut deviis itineribus

ac

ac littoribus clam & animo explorandi insidiandique perreptent alienum solum & æquor. Ob has & similes causas jus præhendendi & detinendi etiam alienas naves aut personas vetus est, non naturâ quidem sed consuetudine gentium introductum. Aristoteles 2. Oeconom. facit mentionem decreti Carthaginiensium ad prehendendas exterorum naves, si quis jus prehendendi haberet. Aristodemus Tarquiniorum heres retinuit Cumis naves Romanorum frumento onustas pro bonis Tarquiniorum. vid. *Liv. lib.2. Grot. lib.3. de jur. bell. e. p. c. 1. n. 5. c. 2. §. 4. 5. l. 8. C. de Navicular. Mynsing. cent. 6. obs. 1. Gail. c. 2. 3. seqq. de pignorat. Paschali Legat. c 21. & 29.*

IV. Cum autem dictæ represaliæ & detentiones sint species quædam violentæ exsecutionis, cavebit Magistratus, ne, ubi juris & judicum copia haberi potest, temerè permittat apprehendi & sisti alienas naves ac mercatores; certè non injustè sisti aut detineri. aut si justè quidem, ne cuiquam hoc propriâ authoritate facere sit integrum, nisi caussa cognita, diplomate à Principe impetrato, aut aliàs approbante magistratu: ne, cum potuerit ille ordinario jure suum consequi, vitio & culpâ suâ majoris tumultus faciendi, animorum alie-

nationis, retorſionis, & tandem belli inter finitimos aut remotiores ineundi anſam præbeat; aureoque forte piſcetur hamo, cujus jactura commodo piſcationis longè major ſit. Ita Tullus apud Livium lib. 1. mercatu frequenti negotiatores Romanos à Sabinis comprehenſos querebatur. Sabini ſuos prius in lucum confugiſſe ac Romæ retentos. Hæ cauſſæ belli ferebantur. *vide quoque Pet. Fab. in Reg. Iur.* 176. Hinc Principes & Reſpublicæ paſſim repreſſalias admitti noluerunt. Zeno Imp. & Iuſtinianus aliquot conſtitutionibus eas vetuerunt *l. un. Cod. ut nullus ex vican. Nov.* 52. &. Theodericus rex Gothorum apud Caſſiodorum *ep.* 10. *lib.* 4. *Var.* Noſtra ætate in Induciis Sueco-Polonicis art. 18. *Nullæ repreſſaliæ aut arreſta tam terra quam mari ratione cujuscunque injuriæ, niſi juſtitia pluribus vicibus repetita non adminiſtretur, admittantur.* In fœdere commerciorum inter Gallos & Belgas anno 1596. *Repreſſaliæ nullæ impoſterum concedantur, ſed ordinaria juris via quiſque ſuum repetat.*

V. Si quis ergo ſuſpectus ad judicium provocet, aut arreſto detentus ſponte ſatisfacere, aut idoneè cavere per ſe vel alios paratus ſit, ab arreſto liberabitur. Statutis Gedanenſibus arreſtum navis à judice rite

con-

convento factum,ad oppignorationem bonorum aut aliam idoneam cautionem relaxari potest, etiam invito eo qui arrestum impetraverat. *part.2. c.3. n.* 8. Sed & personæ privilegio, fœdere, pactisve exemtæ arrestis, non sunt detinendæ, aut pignoratione, ut vocant, vel repressaliis onerandæ: ne directè contra immunitatis & pactorum leges fiat. *vid. Demosth. orat. de fœd. Alex. & pacta pac. inter Reg. Sued. & Dan. art.4. & seqq.* Nec navis tendens ad nundinas in portu detinenda est, absque quo ad nundinas pervenire non potest. *Peck. de jure sist. c.10. n.4.* Vt enim tempore nundinarum in loco earum vetitum est arrestum,ita & in illo,sine quo ad mercatum deveniri nequit. *Nicol. Everard.consil.21.*

VI. Quid verò si privati mercatores advehant commeatum aut pulverem tormentarium hosti, aut alii privati cives in alienam Remp. quid committant ac delinquant, num fas est eo nomine detineri non solum ipsorum authorum, sed & aliorum naves, si illi forte elapsi sint, donec id vel illi luant, vel communitas aut rector eorum? Civitas aut rectores ejus non tenentur ex subditi facto illicito aut delicto, nisi sciverint, & cum prohibendi emendandique facultatem haberent, non

prohibuerint & emendarint; aut interpellati pro merito non puniverint nocentem, vel arbitrio interpellantium permiſerint. *Grot. lib. 2. de jure b. e. p. c. 21. §. 2. 3. 4. 7. 8. 17. 18. Alb. Gentil. de jure belli lib. 1. c. 21.* Rex Galliæ (apud Guicciardinum lib. 5.) expoſtulat cum Venetis, emtum eſſe Venetiis commeatum & pulverem tormentarium, advectumque hoſtibus ſuis. Reſponderunt Veneti, in ſua civitate nemini unquam interdictum eſſe negotiari, & factum illud privatos mercatores autores habere. Inter capita legationis Anglicæ ad Fridericum 2. Regem Daniæ anno 1588. & hoc fuit: *Ne arreſtationes navium ob privatorum delicta in freto Sundenſi concederentur.* apud Camdenum. p. 3. Hiſt. Eliſab. pag. 540. Et Dani anno 1602. per ſuos in Britanniam legatos graviter de piratis Anglis queſti & obteſtati ſunt: quamvis piratica inſolentia bello flagrante comprimi non poſſet, ſupplicii tamen aſperitate coercendam eſſe, alioquin ad injurias & damna reſarcienda *arreſtationes* permittendas: quia Regum inprimis interſit, ne ſubditi quid detrimenti capiant. *apud camden. p. 4. pag.* 842.

VII. Sed nec miniſtri mercatorum qui una navigant ad expediundum negotia domini-

dominica, pro debitis ſuorum dominorum arreſto detineri poſſunt, etiamſi domini ſolutionem in loco contractus promiſerint. miniſtri enim non ſuo nomine contraxerunt; & æquitati naturali non convenit, ut pro alienis debitis alii moleſtentur *l.un.c. ut nullus ex vican. CarpZov. jur. for.* 1, 30, 11. niſi aliud convenerit, aut contrahens fidem miniſtri, non domini ſecutus ſit; aut niſi Factores aut miniſtri pro re & in nomen præponentium contraxerint *l.* 1. *l.* 7. *D. de inſtit. act. Peck. de Arreſt. c.* 4. *n.* 12. *Mev. de Arreſt. c.* 8. *n.* 76.

VIII. Subditi quoque & cives eorumque naves & in iis merces detineri ſiſtique pro debitis dominorum vel civitatis in qua degunt, per eandem rationem nequeunt. Inter privilegia mercatoribus Hanſæ quondam à Regibus Angliæ data & hoc fuit: *Mercatorem qui deliquiſſet, puniendum, nec cæteros innocentes propter aliena debita plectendos.* Veluti enim quod univerſitati debetur, ſingulis non debetur, ita quod univerſitas debet, ſinguli non debent *l.* 27. *de reb. cred. l.* 7. §. 1. *quod cujuſque univ. nom.* Iure tamen gentium obſervatur aliud, ſi ſubditi ſemetipſos ſigillatim obligarint: aut ſingularis præſtationis nomine ſuo domino obſtricti ſint

aut

aut si alieno debito jus non reddendo se quoque obstrinxerint. *Grot. de jur. b. e. p. lib.* 3. *c.* 2. §. 2. 3. 4. *Gail de arrest. imp. c.* 9. *Peck. de jure sist. c.* 4. *n.* 17. *Mev. de Arrest. c.* 8. *n.* 190. *& seqq.*

IX. In pignorationibus autem & arrestis navium, bonorum & corporum ea moderatio partim jure gentium, partim civili servanda est, ut bona potius quam homines detineantur; ut legatis parcatur, imbelli sexui, literatis, & aliis speciali lege exemtis ut prehensa loci magistratui aut judici consignata tradantur, ne furtum aut fraus in illis committatur: ut satisfactione justa illis quorum interest, præstita suum domini recipiant. Ob repressalias vero aut arrestum injustè alicujus navi, mercibus aut corpori impositum, damnum cum omni causa & expensis resarcietur. *arg. l.* 9. §. 3. *quod met. caus. Grot. d. loc.* §. 7. *Heig. part.* 1. *qu.* 12. *per tot. impr. n.* 60. 61. *& seqq. Gail. de Arrest. imp. c.* 13.

CAP.

CAP. V.

De Contractibus nauticis qui consensu fiunt.

I. Domus mari aut flumini juncta vendita cum suo jure & onere transit ad emtorem.

II. Alluvionis & inundationis periculum non præstat venditor.

III. Navium venditio usui publico & civium magis quam peregrinorum accommodata. Ibidem de jure Retractus, ex occasione.

IV. Rebus è navi venditis quid loco traditionis sit.

V. Mulcta rescindentis contractum locationis conductionis navis.

VI. Navi pro numero amphorarum vel per aversionem conducta, quantum vecturæ nomine debeatur.

VII. Quando conductor navis, quando locator obligetur ex mora.

VIII. Promissio sub certa pœna de mercibus alio devehendis quando exceptionem admittat quatenus ob navem perditam teneatur aut non teneatur locator.

IX. Nave aut mercibus deperditis numin-
tegra

tegræ vecturæ merces debeatur magistro navis.

X. *Pro infante, quem femina in navi peperit, nihil vecturæ nomine deberi.*

XI. *Possessor malæ fidei rem cum fructibus ex navi locari sueta restituet.*

XII. *Si incertum sit an navis conducta sit, actio in factum locum habet.*

XIII. *De actione oneris aversi, quod nauta vehendum conduxit.*

XIV. *De motione & refrigeratione frumenti.*

I. ORdo nos vocat ad contractus nauticos qui consensu fiunt, & ex conventione legem accipiunt; & primò ad emtionem venditionem, dein locationem & conductionem, de quibus in hoc capite, de reliquis postea. Si quis ante domum mari aut flumini junctam molibus jactis ripam constituit, eamque domum alii vendidit, eodem jure vendet, quo fuerat prius quam veniret, *l.* 52. §. 3. *D. de act. emt. vend.* Sed & navicularia domus vendita transit cum suo onere. *toto tit. Cod. de præd. & omn. reb. navicul.*

II. Alluvionis periculum non præstat venditor *l.* 64. §. 1. *ff. de evict.* nec eluvionis aut inundationis *l.* 10. §. 1. *ff. de peric. & com. r. v.* nisi culpa ejus intervenerit vel præcesserit;

cesserit, *arg. l. 23. in fin. D. de reg. jur, & Rittershus. ad eam pag.* 247.

III. In quibusdam regnis & urbibus maritimis, pro usu publico & singulorum, venditio navium intra certum tempus prohibita est. In regno Daniæ navis ædificata, intra decem annos vendi prohibetur. *Recessu R. Dan. de anno* 1634. Ita Hamburgi. *Recess. Hamb. M.S. art.* 53.

Lubecæ naves ibi conditæ intra septennium, Stralesundæ intra sexennium alienari prohibitæ sunt, nisi extrema necessitas urgeat. *Mev. ad Iur. Lub.* 3, 4, 6. Dantisci intra triennium. *Statuti. Dantisc. sub Sigismund.* In rem navigantium & navigationum quoque constitutum est in nonnullis maritimis civitatibus, ut, quando navis vendenda est, civis præ peregrino jure propinquiori habeat quasi jus congrui vel retractus. Ita cautum est Statutis Gedanens. p. 1. c. 4. a. 3. Idem in judicando sequutum esse Senatum Stralsundensem, notat Mevius *ad jur. Lub. lib.* 3. *tit* 7. *n.* 11. Etsi statuto tale quid ibi receptum non sit: dum utilitas civium communis, ex qua jus condi potest, exterorum compendiis præfertur. Et alias jure communi navis proprie juri retractui non est obnoxia: quippe quæ communiter inter res mobiles computatur *l.* 1. §. 6. 7. *D. de vi & vi*

arm. l. 20. §. 20. *D. quod vi aut clam. Zoes in Dig. tit. de jur. retract. n.* 83. Ius retractus vero, in immobilibus propriè locum habet. In alia verò re immobili jus retractus habens, etiam post annum admittitur, necessitate maris impeditus. *CarpZov. Iur. for.* 2. 32. 6. 7.

IV. Si vinum aut aliud è navi sit venditum, vice traditionis custodiæ appositio sufficit. *l.* 51. *in fin. de adq. possess. Gothofred. ad l.* 2. *Cod. de peric. & comm. rei vend.*

V. Si quis vel interveniente scriptura, vel in præsentia testium, arræ vel dextræ datione, aliove externo signo deliberatum animum exprimente, navem conduxerit, alii oppignorare vel alienare nequit, *sup. h. lib. c.* 3. §. 7. si legi conductionis parere nolit, secundum statuta & locorum consuetudinem mulctabitur. Iure Suecano servare renuens contractum conductæ navis arra firmatum una cum arræ amissione dimidium mercedis præstare tenetur. Si verò jam onerarit navem mercibus conductor, & enavigarit portu, & ex antenna appareat, quod navis sit procincta, si nihilominus excedere navi & exonerare merces suas velit, totam vecturæ mercedem præstabit magistro navis. nisi ex necessitate & Sontica caussa id faciat *arg. l.* 27. §. 1. *D. loc. cond.* Idem obtinebit

tinebit in locante navem, si postea poenituerit. c. 15. 16. *de jure nautic. Sued.* Idem convenit legi Rhodiensium *cap.* 20. Actio de nave conducta etiam paratam habet exsecutionem *c.* 16. *LL. Suet. de proces curiali.*

VI. Si quis navem conduxerit cum conditione & promisso totam eam onerandi, quam tamen non plenè mercibus onerarit, nihilominus plenam vecturæ mercedem debet. Ita quoque lege nautica Rhodiorum statutum c. 23. Ἐὰν ὁ ἔμπορος μὴ παρέχῃ τὸν γόμον πλήρη, τῶν λοιπαζομένων παρεχέτω τὰ ναῦλα. *Si mercator plenum onus non præstet, residuorum naula solvat.* Idem obtinet, si *aversione*, vel in universo non in singulas amphoras navis conducta sit. Si verò pro numero impositarum amphorarum merces constituta sit, tunc pro tot amphoris vecturæ merces debetur, quot impositæ sunt *l.* 10. §. 2. *D. ad leg. Rhod. de jactu* cujus legis emendationem & explicationem vide apud Pancirollum lib. 2. Variar. Iur. Lection. cap. 34. Confer. *Benvenutum Straccham de Navib. n.* 12. 14. Idem convenit *Statutis Hamburg.* 2, 15, 3.

VII. Si mercator promiserit ad certum tempus inferre merces in navem, nec id fecerit, illud temporis & lucri dispendium præstare conductorem æquum est;

aut

aut plenam vecturæ mercedem solvere magistro navis, si parata navi ad navigandum vacuum ei navis spatium in præsentia testium ostenderit magister navis, ut est in Legibus nautic. *Hanseatic.art.*12. Sed & ne magistri navis incuria atque mora iter negligatur, aut merces dominorum deteriores reddantur, in tempore expediet navem eique de annona prospiciet. Dictis legibus nautic. Hanseaticis artic. 11. cautum est, ut quando merces ultimas in navem recepit nauta, intra biduum vel triduum favente vento abeat, sub pœna, quinquaginta aureorum. Sed hæc pœna aliis gentibus arbitraria esse potest.

VIII. Si quis ea conditione conduxerit navem, ut, nisi intra præfinitum tempus merces eo loci magister navis exposuerit, in quem devehendas eas locarat, pœnam præstaret certam; ille vero præter opinionem à loci magistratu detentus sit, ut ei angarias aut onus publicum præstet, aut alia causa detentus, atque ita prohibitus sit cum suis mercibus navigare, excusatur, culpaque caret qui imperata fecit. nec debet pati dispendium, qui imperium fecit alienum. *Cassiod.Var. Ep* 12,3. & 2, 26. Si merces exonerarit, & transtulerit in aliam navem quæ perierit

rit absque ejus culpa, non tenetur quoque nauta. Si verò in deteriorem, quam ejus erat, & minus validam intulerit navem merces, quæ cum navi perierunt, ei damnum hoc imputabitur; præsertim cum meliorem invenire potuisset navem, & sciret id nolle dominum, ut in aliam quam suam navem merces transportaret; nisi jussu magistratus hoc fecerit. *l.* 10. §. 1. *D. ad leg. Rhod. de jactu.* Idem juris erit in eodem genere *conventionis*, vel *conditionis* (ita scribendum cum Vinnio in d. l. 10. §. 1. pro *cogitationis*) i. e. de certa pœna præstanda, si merces ad conventum locum non transportarit nauta, ut nimirum non teneatur ex dicta pœna, si probatum fuerit nautam morbo aut alia sontica caussa impeditum navigare non potuisse; nisi jussus sit sui vicem alium substituere. Nec teneatur, si navis vitium fecerit absque dolo & culpa ejus. *d. l.* 10. §. 1. *D. ad leg. Rhod. de jact. & in eam Cujacius lib.* 3. *Observ. c.* 2. *Vinnius pag.* 291. 292. *& seqq.* Si ea conditione navem conduxisti, ut eâ merces tuæ portarentur, easque merces nauta nulla necessitate coactus aut quod flumen illa navis subire non posset, in aliam navem vel deteriorem, vel invito domino, vel alieno tempore transtulerit, & merces tuæ cum hac po-

ſteriori nave perierint, tenetur navicularius, & ex locato cum ipſo agi poteſt. *d. l. 10. §. 1. ad l. Rh. de jact. l. item quæritur § ſi navicularius D. loc. cond.*

IX. Si navis aut merces in mari perierint, num nihilominus vecturæ merces debebitur navicul ario, aut prærogata ab eo reſtituetur? Deberi videtur, ſi damnum non culpá ejus, ſed caſu fortuito acciderit, & per eum non ſteterit, quo minus locatas operas præſtaret. *l. 38. D. locati cond. l. 10. Cod. de condict. ob cauſ.* Attamen ſi non ſecutum ſit, propter quod data merces aut promiſſa eſt, nonne tunc vel data repeti, vel promiſſa non deberi poteſt? per *l. 15. §. 6. D. loc. cond.* & caſus fortuitus non debet nocere conductori & prodeſſe locatori. *Gloſſ. ad d. l.* AEquitas tamen admittere videtur, ut magiſter navis vecturæ mercede non in totum careat, ſed pro rata temporis quo munere vehendi functus non eſt, & pro quantitate ſervatarum mercium. *arg. l. 15. §. 7. D. loc. cond. Straccha de Navib. n. 24. confer. jus Pruſſic. lib. 4. tit. 19. artic. 3. §. 1. 2. & Statuta Lubec. tit. de naufrag. art. 1. 2.* Si vero navis onerata in aliquo portu ob illicitas merces (quas conductor navi impoſuit) retenta ſit, & merces vetitæ in commiſſum ceciderint, nihilominus integras vecturas vel mercedem

dem totam nauta â conductore navis exigere potest: quia hic nulla culpa nautæ vel locatoris, sed solius conductoris intervenit, nec ille merè casus fortuitus est, sed quem culpa domini præcessit. *l.* 61. §. 1. *D. loc. cond. Pac. cent.* 5. *concil.* 16. *n.* 18.

X. Si quis mulierem navi vehendam conduxisset, quæ infantem in navi peperit, pro eo infante nihil debetur: cum ejus vectura non magna sit, nec iis omnibus utatur, quæ ad navigantium usum parantur *l.* 19. §. 7. *D. loc. c.*

XI. Possessor malæ fidei non solum navim, sed etiam fructus æstimatos quos petitor percipere potuisset, restituet ex navi quæ locari solet *l.* 62. *ff. de rei vendic.*

XII. Mercator quidam tradidit merces magistro navis, sed incertum est an navem conduxerit, aut merces vehendas locaverit, hic civilem actionem in factum ei dandum Labeo & Papinianus scripserunt *l.* 1. §. 1. *D. de præscr. verb. e. i. f. a.*

XIII. In navem Sauffeii plures locatores commune frumentum contulerunt & confuderunt. Sauffeius uni ex his frumentum pro sua parte reddidit de communi; deinde navis cum reliquo onere periit. quamvis hujus rei damnum pertineat ad locatores, si sine dolo & culpa nautæ acciderit, tamen in specie proposita quæritur, num actio-

ne

ne oneris aversi nauta teneatur aliis locatoribus? quasi videatur onus navi impositum avertisse, permutasse aut distraxisse, ex eo partem uni ex locatoribus reddendo: quo factum est, ut hic salvam suam partem habeat, reliqui non habeant. Hic intuendum num id actum sit ut eadem res quæ locata erat redderetur, an verò alia ejusdem generis, ut frumentum pro frumento atq; sic in creditum iretur, vel quasi mutuum quodam genere contraheretur. in priori casu frumentum non factum videtur Saufeii, sed in posteriori factum videtur & rectè datum. Si verò nauta onus frumenti vehendum de pluribus conduxerit, & locatores frumentum non confuderint, sed distinctis tabulis separarint, ita ut internosci posset, quid cujusque esset, & uni ex locatoribus nauta frumentum suum reddiderit, rectè fecit, nec oneris aversi actione tenetur. sed si alienum reddiderit, domino vindicatio frumenti sui contra possessorem competit, & actio oneris aversi aut furti contra nautam. Si verò confuderint frumenta, ut initio dictum, & sic in creditum ierint communiter, frumentum factum nautæ videtur, & ideo uni dando pro sua parte, onus avertere non videtur, rectè dare videtur. quamvis autem culpa nautæ in eo esse videatur,
quod

quod ex re communi uni reddidit, tamen omnimodò non est culpa: quia alicui primum reddere necesse fuit, tametsi ejus conditionem meliorem faceret, quam cæterorum *l.* 31. *D. loc. cond. Cujac.* 7. *Obs.* 39. *fusè.* qui si per se vigilaverit, industria ejus pœnas desidiæ reliquorum non solvet *l.* 12. *C. depositi.*

XIV. Frumentum in navi movebit nauta, quoties necesse fuerit: ne corrumpatur. nisi fecerit, tenebitur, excepto, si per tempestatem aut procellam impediatur. Pro hoc tamen labore singularem mercedem ex æquo feret.

CAP. VI.

De Societate navali pacata.

I. Societas navalis pacata unde dicatur.

II. Societatem navalem pacatam vel negociatoriam esse vetusti moris, probatur exemplo Salomonis. quæ fuerit ophyra, obiter notatur. Cur Salomoni feliciter cesserit societas navalis, Iosaphato infeliciter.

III. Num contractus Societatis navalis cum Iudæis sit licitus.

IV. De modo & fine Societatis navalis.

V. Participatio lucri non damni quando hic admittatur.

VI. Naufragii damnum commune est sociis.

I. CONtractus nauticos qui consensu fiunt, nimirum emtionem venditionem, locat. condunctionem, modò discussos nunc ordine excipit societas navalis. Hanc Societatem navalem esse bellicam vel pacatam, sup. lib. 2. c. 2. indicatum, & de bellica ibidem per occasionem actum est. Hic de societate pacata agemus: quæ quamvis etiam armatas naves præsidii caussa sibi adjunctas habere possit, tamen pacata nuncupatur, quatenus extra conflictum armorum, præcipuè negociationis caussa adornatur.

II. Societas navalis pacata non minus est antiqui moris, quam bellica: veluti inter alia constat ex societate Salomonis, quam cum Hiramo & Tyriis hujus subditis rei maritimæ & navigationis peritis conjuncta classe contraxit, aurum ex Ophira petendi causa. 1. *Reg.* 9. *v.* 27. 28. *&* 2. *Paralip.* 8. *v.* 30. Ophira autem ab Ophiro filio Ioctanis, cujus meminit Moses *Gen.* 10. *v.* 29. ita dicta, existimatur illa esse regio Indiæ Orientalis, quæ ultra Gangem sita, regnum Pegusiæ nunc appellatur: cui

vicinæ

vicinæ ſunt aurea Cherſoneſus, Malaca & Somatra; uti Varrerius Luſitanus in commentario ſuo de Ophyra regione luculenter probat. confer quoque Grotium ad lib. 3. Reg. c. 9. v. 28. Sed qui factum eſt, quod Salomoni feliciter ceſſit, Ioſaphato verò infeliciter Societas navalis: cum tamen utrique idem ſcopus de advehendo auro videatur fuiſſe propoſitus? Solomon hanc ſocietatem inſtinctu divino contrahebat. Quippe ipſi ingentes à Deo divitiæ erant promiſſæ 1. *Reg.* 3. *v.* 13. quas cumulabant iſtæ navigationes in Ophiram. Et Salomon non exiguam auri & opum ſuarum partem impendebat in honorem Dei & exſtructionem templi à Deo Salomoni impoſitam: ideò inſtitutum Salomonis Deo placebat & ex voto Regi ſapientiſſimo ſuccedebat. Sed Ioſaphatus inibat fœdus commerciorum & ſocietatem navalem cum Ahaſia rege impio, & fiducia humanarum opum. quod fiebat Deo invito & irato: ideoque naves Ioſaphati diſruptæ ſunt 2. *Paralip.* 20. *verſ.* 35. 36. 37.

III. Ex hoc exemplo Theologi anſam arripuerunt negandi Chriſtianum bona cum conſcientia contractum Societatis navalis cum Iudæo coire poſſe; de quo Facultatis Theologicæ Ienenſis in 2. parte

consiliorum Dedekenni, pag. 151. & in Iudaismo Mulleri pag. 1485. Consilium exstat, quod è Germanico in Latinum sermonem ita vertebam: *Sententiæ S. Scripturæ, quæ nos à consuetudine cum idololatris & superstitiosis dehortantur, veluti Iesa. 52. v. 11. 2. Cor. 6. v. 14. & seqq. Apoc. 18. v. 5. &c. primariò quidem de interna communione spiritus, animi & fidei intelligenda sunt; attamen secundariò & consequenter nos simul monent, ne nimis civilem & externam societatem cum illis colamus. partim nostri causa, ne ab illis contaminemur & seducamur, vel etiam multa videre & audire cogamur, quæ nobis, modò Zelum Christianæ pietatis habeamus, adversa sint. partim proximi caussa, ne illi scandalo simus, aut occasionem præbeamus malè de nobis cogitandi, quasi religionem tanti non faciamus. Ab omni specie mali abstinete, inquit Apostolus 1. Theß. 5. v. 22. Iam autem negari nequit, quin speciem mali habeat, & prorsus magna atque arcta conjunctio sit, quando cum Iudæo contractus societatis navalis initur, animo lucrum & damnum, bonum & malum simul periclitandi & subeundi, & ex suis atque Iudæi facultatibus unam quasi placentam aut massam faciendi. Quomodo verò talis conjunctio cum heterodoxis Deo placeat, de eo evidens & memorabile exemplum habemus*

bemus

bemus 2. *Paral.* 20. *v.* 35. 36. 37. (quod jam sup. §. 3. commemoratum est.) *Quamobrem si in hujusmodi societate navali Christiano homini quid improsperi accideret, nequaquam eum in conscientia securum reddere possemus, quin pro pœna Dei esset habendum. Quod autem alios contractus in emendo & vendendo attinet, eorum diversa ratio est, quia in illis non tam arcta & singularis communio intercedit, quàm in contractu societatis. Attamen in illis quoque verus Christianus conscientiæ suæ & honestati consulet.* Quod in hoc consilio Theologico de arcta conjunctione vel communione circa contractum Societatis dicitur, convenit etiam juri. nam in l. 63. D. pro socio, *Societas jus quodammodo fraternitatis in se habere* dicitur.

IV. Societas navalis bonorum in naves collatorum, & negotiationis transmarinæ caussa initur: ita ut singuli socii æquas partes lucri & damni ferant.

V. Aliquando tamen societas ita coiri potest, ut alter nullius partem damni sentiat, lucrum verò ipsi commune sit. ut si tanti sit opera alicujus, quanti damnum est; aut si plus societati conferat quam pecunia: ut si, reliquis domi desidentibus, solus naviget & pericula subeat solus §. 2. *Inst. de Societ.* l. 29 §. 1. *D. pro socio.*

 VI. Abs-

esse pro qu
possunt in
ten mochte
bedacht wa
debet. qua
pro alio de
possit, tan
ditas merc
Belgicè W
pellatur.

II. Hæc
ge Rhodia
mente *leg*
Æquitas
rationi con
quior: ut ni
sarciatur, qu
tigit; præsc
amissis rebu
runt alioqu
sunt locup
gentibus
eorum re
c. 11. 13.

III. C
vocant, du
grandis, u
stylo vel p
in Peck. ad
quentibus

C

De Contra
qui

...in mutuo danda ma-
...ia.
...rcitores aut magistri
...unc obligentur exer-

...itati conveniat, ut
...magistri navis in so-

...um actio in exercito-

...e illatorum in navem
...respectu vectorum fa-
...citur. quousque se hoc

...tuitus hic à mandata-
...tore præstandus?
...ris in instituenda actio-
...itorem vel magistrum

...iam actionem exercitori
...m.
...toria heredi & in he-

...alis contractum nunc
...ui deberet Mandatum.
...tor magistro navis cu-
...andet *l.* 1. §. 1. *D. de*
...eo hinc mandati agere
...*tis.* de eo, quatenus

VI. Absque hoc sit, commune periculum est inter socios *l.24.D. eod.* & commune eorum damnum, si quid naufragio periit. Sicuti enim lucrum, ita quoque damnum commune esse oportet, quod non culpa socii contingit. *l.* 52. §. 4. *D. pro soc. Paulus* 2. *Sent.* 16. Plura de Societate navali habes in Legibus nauticis Rhodiorum *c.* 9. *c.* 17. 21. 27. 28. 32. *Vid.* & *sup. lib.* 1. *c.* 2. §. 6.

CAP. VII.

De Exercitoria Actione.

I. De mandato.
II. Unde appelletur Actio exercitoria, & quæ sit.
III. Præpositorum navi officium.
IV. Perinde esse, cujus sint conditionis aut sexus magister navis & exercitores.
V. Exercitores teneri contrahentibus. caussa hujus rei.
VI. Cujus rei actio competat contrahenti cum magistro navis adversus exercitorem.
VII. Si magister navis mutuo sumtam pecuniam non in navis sed suos usus converterit, num inde detur actio in exercitorem.

VIII. Cautio

VIII. Cautio creditoris in mutuo danda magistro navis pecunia.

IX. Si plures sint exercitores aut magistri navis, quomodo tunc obligentur exercitores.

X. Num naturali æquitati conveniat, ut exercitor ex facto magistri navis in solidum teneatur.

XI. Ex delicto nautarum actio in exercitorem.

XII. Exercitor nomine illatorum in navem tenetur: eoque respectu vectorum factum præstare dicitur. quousque se hoc extendat.

XIII. Num casus fortuitus hic à mandatario, vel mandatore præstandus?

XIV. Electio creditoris in instituenda actione contra exercitorem vel magistrum navis.

XV. Non dari contrariam actionem exercitori contra creditorem.

XVI. Actio exercitoria hæredi & in hæredem datur.

I. SOcietatis navalis contractum nunc ordine subsequi deberet Mandatum. Verum cum Exercitor magistro navis curam totius navis mandet *l. 1. §. 1. D. de exerc. act.* Et cum eo hinc mandati agere possit *l. 1. §. 18. d. tit.* de eo, quatenus

VI. Absque hoc sit, commune periculum est inter socios *l.24.D. eod.* & commune eorum damnum, si quid naufragio periit. Sicuti enim lucrum, ita quoque damnum commune esse oportet, quod non culpa socii contingit. *l. 52. §. 4. D. pro soc. Paulus 2. Sent. 16.* Plura de Societate navali habes in Legibus nauticis Rhodiorum *c. 9. c. 17. 21. 27. 28. 32. Vid. & sup. lib. 1. c. 2. §. 6.*

CAP. VII.

De Exercitoria Actione.

I. De mandato.
II. Unde appelletur Actio exercitoria, & quæ sit.
III. Præpositorum navi officium.
IV. Perinde esse, cujus sint conditionis aut sexus magister navis & exercitores.
V. Exercitores teneri contrahentibus. caussa hujus rei.
VI. Cujus rei actio competat contrahenti cum magistro navis adversus exercitorem.
VII. Si magister navis mutuo sumtam pecuniam non in navis sed suos usus converterit, num inde detur actio in exercitorem.

VIII. Cautio creditoris in mutuo danda magistro navis pecunia.

IX. Si plures sint exercitores aut magistri navis, quomodo tunc obligentur exercitores.

X. Num naturali æquitati conveniat, ut exercitor ex facto magistri navis in solidum teneatur.

XI. Ex delicto nautarum actio in exercitorem.

XII. Exercitor nomine illatorum in navem tenetur: eoque respectu vectorum factum præstare dicitur. quousque se hoc extendat.

XIII. Num casus fortuitus hic à mandatario, vel mandatore præstandus?

XIV. Electio creditoris in instituenda actione contra exercitorem vel magistrum navis.

XV. Non dari contrariam actionem exercitori contra creditorem.

XVI. Actio exercitoria haredi & in haredem datur.

I. SOcietatis navalis contractum nunc ordine subsequi deberet Mandatum. Verum cum Exercitor magistro navis curam totius navis mandet *l. 1. §. 1. D. de exerc. act.* Et cum eo hinc mandati agere possit *l. 1. §. 18. d. tit.* de eo, quatenus

huc pertinet, & inprimis de Exercitoria Actione nunc differemus.

II. Exercitoria dicitur Actio ab *exercitione navis:* cujus tanta est utilitas, ut ad summam remp. pertineat *l.* 1.§.20.*h.t.* Exercitores navis sunt patroni navium Suedicè Reedare/ à Reeda vel Uthreeda / quasi qui expediunt navem, Belg. & Germanice Reeders/ Schiffs-freunde/ qui quæstum ex navi *exercent*, vel ad quos obventiones & reditus navis perveniunt, sive domini navis sint, sive per aversionem à dominis navem conduxerint, vel ad tempus vel in perpetuum. §. 2. *Inst. quod cum eo q. i. a. p. l.* 1. §. 15. *D. de exerc. act.* In *l.* 1. §. 2. *D. nautæ caup. st.* etiam *nautæ* dicuntur. Exercitoria verò potius est actionis ex contractu adjectio vel qualitas, quam actio per se consistens, ex plurium sententia. quod non putant otiosum observasse. nam si inter actiones referenda sit, stricti juris naturam induere deberet, cum bonæ fidei contractibus à Iustiniano non annumeretur. §. *actionum Inst. de act.* Sed si qualitas tantum & adjectio actionum est, ejus actionis, cujus adjectio est, naturam sequi debet. ut, si quis magistro navis quid vendiderit, actio ex vendito exercitoria, si commodaverit, commodati exercitoria, si mandaverit, mandati exer-

exercitoria competat. Hodie tamen exercitoria actio directo condici potest. Sed de hac re plura Peckius *ad h. tit. nov. edit. pag.* 164. *& seqq.* Grotius *de jur. b. e. p.* 2, 11, 13. Vinnius *ad Peck. pag.* 70. 128. 164. *Bachov. disp.* 8. *de Action.*

III. Exercitores magistros navi præponunt, quibus totius navis cura mandata est; vel qui præponuntur locandis navibus, vel vectoribus conducendis, vel mercibus emendis vendendis *l.* 1. §. 1. 3. *D. de exerc. act.*

IV. Nihil autem interest, cujus sit conditionis aut ætatis magister navis. Sibi enim imputabit, qui præposuit *l.* 1. §. 4. *d. tit.* Nec adeò refert an exercitores sint mares an feminæ, patresfamilias an filiifamilias aut servi *l.* 1. §. 16. *h. t. l.* 7. §. 1. *de instit. act. l.* 4. *C. eod.* modò voluntate eorum exerceant, in quorum potestate sunt *d. l.* 1. §. 19. 21. *h. t. l.* 42. *D. de furt.* & pupillus authoritate tutoris *d. l.* 1. §. 16. *h. t.*

V. Illi verò qui præposuerunt magistrum navi, tenentur exercitoria actione illis qui cum magistro navis contraxerunt. Cujus rei caussa duplex est 1. qui contrahunt cum magistro navis, non semper possunt nosse conditionem ejus (ut alias *l.* 19. *D. de reg. jur.* requirit) propter navigandi necessitatem, quæ non patitur ple-

nius disquirendi spatium & deliberandi consilium *l. 1. h. t. 2.* quia intuitu exercitoris, & tacito vel expresso ejus consensu aliquis cum magistro navis contrahit: ideò exercitoris fides, quam hic secutus est, cum meritò non fallet. *l. 1. §. 2. 5. h. t. l. 1. nautæ, caup. stab.* Quin si plures exerceant navem, omnium consensus in expediunda navi requiritur. Si magister navis solus, vel cum quibusdam exercitoribus, reliquis insciis, in eorum fraudem vel præjudicium receperit merces in navem, ille cum consciis parte sua privatur, ac pœna arbitraria plectitur, *secundum Statuta marit. Hanseat. art. 13.* Non solum autem exercitores ex facto magistri navis tenentur in solidum, sed etiam ex facto ejus quem sibi substituit magister navis, etiamsi non sit idoneus: omnia enim facta magistri præstabit exercitor. *l. 1. §. 5. h. t.* Sed damnum passus, habebit cum magistro navis actionem locati, si conduxerit ejus operas; vel mandati, si gratuitas operas præstet magister *l. 1. §. 18. h. t.* Ex facto substituti tenentur quoque exercitores, sive sciverint & passi sint substitui, sive ignoraverint aut prohibuerint: idque propter utilitatem navigantium *d. l. 1. §. 5. h. t.* Sed & si filiusfamilias aut servus præponantur navi eamve exerceant

expressa

expreſſa voluntate patris aut domini, in quorum ſunt poteſtate, tunc in ſolidum dominus & pater tenentur, ad quos quotidianus navis quæſtus pertinet §. 2. *Inſt. quod cum eo l.* 4. §. 2, 3. *D. de exerc. act. l.* 6. *C. eod.* Si verò non expreſsè conſenſerint, ſed ſolum ſciverint & paſſi ſint, tributoria vel peculiotenus tenentur. *l.* 1. §. 20. 22. *l.* 6. *h. t. Vid. quoque Peck. & Vin. in h. t. p.* 84. 134 *& ſeqq.* Nihil autem intereſt exercitoris, mihine an alii in ſolidum obligetur ex contractu ejus quem ipſe magiſtrum navi ſuæ præpoſuit, ſive is ſervus illius ſit, ſive meus, ſive mihi cum illo communis *l.* 5 *h. t. & interpretes.*

VI. Contrahenti cum magiſtro navis actio adverſus exercitorem competit ejus rei ſolum cauſſa, cui præpoſitus eſt magiſter navis, non alterius rei nomine. Extra præpoſitionis enim terminos, quæ dat certam legem contrahentibus, dominus non obligatur *l.* 1. §. 12. *h. t.* Hoc latè explicatur & illuſtratur exemplis in *d. l.* 1. §. 7. *& ſeqq. l. ult. h. t. l.* 1. 2. *C. eod. Cujac. ad African. p.m.* 537. 538. Creditores hic circumſpectè agere eorum intereſt, ut in genus commiſſionis vel officii magiſtrorum & eorum conditionem, quantum tempus & locus permittit, ſedulo inquirant, antequam cum eis contrahant *l.* 19.

L 6 *de*

de R. I. Atque si nulla contra exercitorem actione juvari in hoc casu possint; cum ipsis tamen magistris experiri non prohibentur, si cum eis contrahentes dolo circumventi sint. *Peck. comment. ad h. t. pag.* 93. 94. *& ibid. Vinn.* Quamvis autem exercitor ex eo solum teneatur, cujus nomine præposuit magistrum navi, tamen præpositio ad ea quoque extendi potest quæ sæpe incidenter & per consequentiam rei principaliter commissæ interveniunt. Ut si v. g. navis reficienda aut instruenda sit, & magister in usum navis reficiendæ aut instruendæ cui præpositus est, pecuniam fuerit mutuatus, etiamsi hoc non jusserit exercitor, tamen in exercitorem actio dabitur. *l.* 1. §. 8. *h. t.* quia & hoc non permissum modo verum etiam magistro commissum in consequentiam intelligitur *arg. l.* 2. *D. de jurisd. l.* 56. 62. *D. de procur. Ant. Fab. in rational. Vinn. d. loc. pag.* 94. 183.

VII. Si verò magister navis pecuniam ab alio mutuò sumtam, vel ab exercitore acceptam, ad alendos nautas, vel ad armandam, instruendam & reficiendam navem, eò non impenderit, sed in usus suos converterit, num in exercitorem dabitur actio? Imò dabitur, si hac conditione accepit, ut in navem impenderet;

ret; mox verò mutavit voluntatem, aut in pretiis rerum emtorem fefellit. exercitor enim sibi imputabit, cur talem præposuerit. Sed contra erit, si magister ab initio consilium ceperit fraudandi creditoris, & specialiter non expresserit quod ad navis caussam accepit *l.* 1. §. 8. 9. 10. *h. t.*

VIII. Sed & creditorem in eo cautum esse decet, ut dispiciat an in eam caussam impendat pecuniam magister navis, in quam ab ipso mutuatus est: vel num iis impensis navis jam opus habeat, in quas ipsi credidit pecuniam, num navis in ea caussa sit, ut refici debeat. Quamvis enim creditor non necesse habeat probare, pecuniam in refectionem navis erogatam esse; nec eum oporteat ad hoc adstringi, ut ipse reficiendæ navis curam suscipiat: sic enim negotium domini gereret, & immisceret se rei alienæ contra *lib.* 36. *D. de reg. jur*: illud tamen ab eo exigendum, ut sciat in hoc se credere, cui rei magister sit præpositus. Quod aliter fieri non potest, quam si scierit, necessariam refectioni pecuniam esse. Etsi verò navis in ea caussa sit, ut refici debeat, multo tamen major pecunia magistro navis credita fuerit, quam ad eam rem esset necessaria, non debet in solidum adversus dominum actio navis dari. *l.* 7. *h. t.* Interdum etiam

illud

illud in æstimationem venit, an in eo loco pecunia credita sit, in quo id propter quod credebatur, comparari potuerit. Quid enim si quis ad velum emendum in eo loco crediderit pecuniam, ubi velum comparari non potest? quod tamen creditor scire potuit aut debuit. In summa, diligentiam aliquam in ea re creditor præstare debet, si utiliter hic agere velit. *d. l.* 7. §. 1. 2. *h. t.* Hanc autem totam legem observandam rectè monet Vinnius ob fraudes magistrorum navis & institorum, ne per ingentes pecunias, quas accepisse se mutuò dixerint, in causam navis vel commercii, quod absentis domini est, redigatur bona pars negociationis ad nihilum, ditatis nimirum in domini caput ac mortem fraudulentis ministris. *Vinn: ad h. t. pag:* 183. *in fin.*

IX. Si plures sint magistri navis, quod tamen rarò fit, & quidem divisis sint officiis, tunc pro distincto cujusque officio exercitor obligabitur *l.* 1. §. 13. *h. t.* Si non divisis officiis, quod cum uno gestum erit, obligabit exercitorem in solidum. *d. l. l.* 6. §. 1. *eod.* Si vero sic præposuit exercitor, ut plerumque solet, ne quid alter sine altero, sive sit magister navis sive adjunctus, gerat, creditor qui contra legem præpositionis (quam scivit, aut, si diligentius inquirat, scire potuit) cum uno contraxit

traxit, sibi imputabit *l.* 1. §. 14. *D. h. t. Vinn: d. loc. p.* 111. 112. Si verò plures per se navem exerceant, & omnes simul contraxerint, non in solidum singuli actione propria ex contractu suo tenentur, sed tantum pro ea parte quam in navi habent: non enim invicem sui magistri videntur. *l.* 4. *h. t. l. ult:* §. 5. *D. naut: caup: stab.* Sed si plures navem exercentes unum de numero suo magistrum fecerint, hujus nomine omnes in solidum actione exercitoria poterunt conveniri. *d. l.* 4. §. 1. Si unus ex ipsis exercitoribus cum communi navis magistro contraxerit, agere cum reliquis exercitoribus poterit pro ea parte quam habet in navi *l.* 5. §. 2. *h. t.* Si plures navem exercentes ex contractu magistri conveniantur, cum quolibet eorum actione exercitoria in solidum agi potest *l.* 1. §. 25. *h. t.* Si verò plures ex contractu suo proprio conveniantur, quatenus navem per se exercent, singuli ex actione propria tenebuntur, non exercitoria. Eadem ratio est, si cum uno ex pluribus navem per se exercentibus contractum sit. *arg. l.* 4. *h. t.* Si verò cæteri quid nomine coexercitoris aut magistri navis præstiterint, id ab eo repetent actione societatis aut communi dividundo *l.* 3. *h. t. l.* 13. §. *ult. D. de inst: act: Vinn: in Peck. ad h. tit. p.* 158. 160.

X. Quam-

X. Quamvis autem jure R. ex facto magistri exercitor in solidum teneatur: ut ad quem emolumentum præpositionis redit, ad eundem onus obligationis redeat *arg: l.* 10. *de reg: jur.* & ne in plures adversarios destringatur creditor, qui cum uno contraxit *l.* 2. *h.t.* quod esse iniquum *l.* 27. §. 8. *D. de pecul:* dicitur; attamen Grotius de jure bell: c. p. 2, 11, 13. & Vinnius ad Peck in comment. ad LL. nautic: h.t. pag. 155. negant hoc naturali æquitati convenire, quæ satis habet, si pro suis singuli partibus conveniantur. Nec publicè utile esse existimant: absterreri enim homines ab exercendis navibus, si metuant ne ex facto magistri quasi in infinitum teneantur. Unde apud Hollandos illam legem non observari notant. Quin & constitutum esse, ne exercitoria etiam universi amplius teneantur, quam ad æstimationem navis & eorum quæ in navi sunt.

XI. Etiamsi non detur actio in exercitorem, si cum quolibet nautarum actum sit quia non exercitor permittit cum eis contrahi, velut cum magistro *l.* 1. §. 2. *h.t.* ex delicto, tamen nautarum datur actio quasi ex maleficio in exercitorem: curare enim debet, quantum in ipso est, ut culpa & dolo careant: *d. l.* 1. §. 2. cum ipse tales suo periculo adhibuerit *l.* 7. *D. naut; caup: stab:*

Ante-

Antequam verò adhiberet alienos, explorare eum oportebat, cujus fidei & innocentiæ essent. quod si non fecerit, culpæ cujusdam nomine tenetur. Aliquatenus enim culpæ reus est, qui opera malorum hominum utitur. §. *ult. Inst: de oblig: ex quas:del.* qua de re in Cap. seqq plura. In suis autem venia dignus esse videtur, si tales quales ad instruendam navem adhibuerit. Vnde servorum suorum nomine noxali duntaxat tenetur *l.* 7. §.4. *D. naut:c.st. l. un:* §.5. *D.furti advers.n. c. st. l.* 42. *D. de furt. l.* 19. §. 2. *De noxal. act.* vel ipsi ex suo delicto tenentur, si domino ignorante deliquerint. Alienorum nomine dominus tenetur actione in factum *l.*3. §. 1. *D. Nautæ caup: st:* §. *ult: Inst: de oblig: ex quas: del.* Si verò nautæ quid damni inter se dederint, hoc ad exercitorem non pertinet, sed ad ipsos *l.* 7. § 2. *naut:c.st.* Si exercitor ipse damnum dederit, ex vero delicto obligatur. *arg:*§. 3. *Inst. de oblig. ex quas:del.*

XII. Exercitor quoque vectorum factum præstare dicitur, non intuitu delicti eorum *l. un: Furti adv: naut: c. st.* Sed ex convento, nomine illatorum in navem. *l.* 1. §. 8. *in fin: Naut: c.st. Pac.cent.*7. *conciliat: q.*57. aut quæ in litore perierint; si tamen receperit vel per se vel per magi-

strum

ſtrum navis, ſive res noſtræ ſive alienæ ſint; ſi tamen noſtra interſit ſalvas eſſe, ut pignus *l.* 1. §. 2. *l.* 3. *D. naut: caup: ſtab. l.*1.§.7.*eod.* Et quamvis nauta vel exercitor non principaliter mercedem accipiat pro cuſtodia, ſed pro ipſis vectoribus & mercibus trajiciendis, tamen cuſtodiæ nomine ex locato tenetur, vel actione de recepto, atque ſic furti damnive in nave, non extra eam, commiſſi nomine obligatur. *l.*5.*l.*7. *Naut: caup. ſt.* aut ſi receperit ſalvas res fore, recipiendo periculum cuſtodiæ ſubit *l. un:D. furti adv: naut.*§.4. Sed ſi prædixerit nauclerus vel exercitor, ut unusquisque vectorum res ſuas ſervet, neque damnum ſe præſtiturum, illique conſenſerint prædictioni ſive expreſſè ſive tacitè, remanendo in navi, nauta vel exercitor non convenitur *l.* 7. *Naut. c. ſt.* Si verò contradixerint, & nauta eos in navi remanere patiatur, tenebitur. *Vinn. in d. tit. pag.* 60. Nec de recepto ex contractu remigis aut meſonautæ aliquid recipientium, ut magiſtri navis, tenetur; niſi ipſe alicui eorum quid committi expreſsè juſſerit *l.* 1. §. 2. *D. Naut: c. ſt.* Hic tamen ſtatuta & mores cujusque regionis ſpectandos, rectè monet Vinnius *ad h. l. pag.* 9. Nec damnum fatale illatarum navi mercium præſtabit exercitor, ſi quid

nau-

naufragio aut per vim piratarum perierit *l.* 3. §. 1. *d. t.*

XIII. Si verò mandatarius ſit ſpoliatus à prædonibus, aut naufragio quid admiſerit, num imputabit mandanti aut ab eo repetet? Hæc quæſtio ex occaſione eſt digna ventilari. Lex *Inter cauſas* 26. §. 6. *D. mandati & Synopſis Baſil.* 14. *tit.* 1. *lib.* 35. *tit.* 1. *c.* 5. §. 2. repetere poſſe negant: quia hæc magis caſui quam mandato imputanda ſint. Itaq; hic locum non habebit regula, Mandatario ſuum officium non oportere eſſe damnoſum: hoc enim damnum non ex occaſione mandati exſequendi, ſed vi majore aut fortuitò ipſi accidit *d. l.* 26. *& Rittershus. ad leg.* 23. *de reg. jur. pag. m.* 85. Sic vice verſa caſus fortuitus à mandatario non præſtatur mandatori; niſi ad hoc ſe obligarit *l.* 39. *mandati.* quod enim absque culpa accidit, à nullo præſtatur. Quod autem Accurſius ad *lib.* 26. §. 6. *ff.* mand. notat. d. paragraphum de curialitate (ut loquitur) non debere ſervari, hoc magis de æquitate, vel remiſſione quam neceſſitate juris audiendum eſt; niſi ſtatutum aut mores ſint in contrarium.

XIV. Datur electio creditori, utrum magiſtrum an exercitorem convenire velit *l.* 1. §. 17. *l.* 5. §. 1. *D. de exerc. act.* Et in poteſtate ejus, cui ſubrepta res in navi,

eſt,

est, utrum malit cum exercitore an fure ipso experiri *l. un*: §. 3. *D. Furti adv. naut.* Si verò unum semel elegerit, cum altero agere non potest, etsi nihil aut minus, quam ei debebatur, ab uno acceperit. unius enim actionis electione cæteræ consumuntur *vid: hic Vinn. p.* 149. 150. Si verò quid solutum sit sive ab exercitore sive magistro ipso jure minuitur obligatio. nam & alius pro me solvendo me liberat *l.* 1. §. 24. *D. de exerc. act.*

XV. Vt autem creditori contra magistrum navis vel exercitorem competit actio, ita non datur contraria actio exercitori contra creditorem: quia non indiget eodem auxilio; sed aut ex locato cum magistro navis, si mercede ejus operam conduxit, aut si gratuitam operam exercitori præstet, mandati agere potest *l.* 1. §. *sed ex contrario D. de exerc. act. & h. cap. sup.* §. 5. aliquando tamen ob ministerium annonæ extra ordinem juvatur exercitor *d. l.* 1. §. 18. *h. t.* i. e. per modum restitutionis in integrum, si magister non sit solvendo, ut explicat Bachovius *ad VVesenb. parat. h. tit. numer.* 6.

XVI. Hæc actio hæredi & in hæredem datur *l.* 4. §. 4. *D. de ex. act.* quia continet rei persecutionem *l.* 3. §. 4. *D. naut. c. st.* Sed & in patrem & dominum defuncti filii & servi

& servi datur, si filius aut servus eorum voluntate navem exercuerint *l.7.§.ult:d.tit.* quasi omnia quæ ibi contingunt, in solidum receperint, ut lex loquitur.

Cap. VIII.

De Delictis in navi.

I. Obligatio ex delictis.

II. De furto in navi.

III. Magister navis non plenè restituens recepta, quomodo inde teneatur.

IV. Si res nautæ commissa casu fortuito perierit, num debitoris an creditoris sit periculum.

V. Quid propriè raptum ex naufragio vel nave expugnata dicatur, quid non.

VI. Quinam rapti actione teneantur, & quæ ejus pœna.

VII. Non solum vim à bonis navis sed & personis abstinendam esse.

VIII. De damno dato per dolum vel culpam magistri navis, sique naufragio caussam dederit, remissivè.

IX. Si merces alio devehendæ à prædonibus aut piratis direptæ sint, num inde teneatur magister navis.

X. Si magister navis falsis insignibus utens causam damno dederit.

XI. Si

XI. *Si navis aliam navem incurrendo, ei damnum dederit aut eam depresserit quomodo æstimetur.*

XII. *Navis vi ventorum in funes anchorarum impulsa.*

XIII. *Si navis perforata sit.*

XIV. *Damnum quod nautæ inter se dederunt.*

XV. *Malum scandentis casus & damni æstimatio.*

XVI. *De injuriis in navi.*

XVII. *Disciplina nautica. modus in ea non excedendus.*

XVIII. *Stringentis cultrum aut gladium in alium poena.*

XIX. *Contumaciæ, factionis & tumultus poena.*

XX. *De quasi maleficiis.*

XXI. XXII. XXIII. XXIV. *De homicidio & ejus variis casibus in navi accidentibus, aliisque delictis pub.*

I. OBligationem ex contractu, & quæ inde nascuntur actiones earumque qualitates, nunc sequitur obligatio ex delictis; qualia sunt furtum, rapina, vis, damnum, injuria, quasi maleficium; homicidium & alia publica delicta: quæ, quantum nostro serviunt instituto, nunc discutiemus.

II. Si

II. Si res, quam magister navis recepit salvam fore, furto sit ablata, inde tenebitur ille: quia semel periculum rei suscepit *arg:l.3. D. nautæ caup: stab: l. 14. in fin. D. de furt.* Aliud vero dicendum, si inter magistrum navis & vectores convenerit, ut quisque res suas ipse custodiat: hic enim actio contra magistrum navis propter pactum cessat. *l. 27. D. de reg: jur: & in eam Faber. p. m. 151.* plura *sup: hom: lib: cap. 7.* §. 12.

III. Si magister navis recipiens res ad me perferendas, non tantum restituat, quantum ei commissum est, omnino inde tenebitur. Sed hic prius constare debet, quantum ejus fidei sit commissum: quod vel testibus probandum esse, vel expressa designatione, alibi dictum (in Synops. jur. Diss. 28. q. 2.) Sed Dd. negant necesse esse expresse adsignari res nautæ, sed sufficere res in navem immissas esse, ut ex contractu etiam tacito de recepto, & exacta custodia teneatur magister navis. Quanquam hoc non aliter procedit, quam si sciverit aut scire debuerit & potuerit esse immissas. *Gudelin. lib. 3. de jure noviss. c. 10.* ceterum si reus negaverit tot & tantas res immissas esse, quot & quantas adfirmat actor, & habeat quidem quasdam hujus rei probationes, sed ancipites nec satis idoneas,

neas, hic ut in re dubia juramento locus erit *l.* 31. *de jureiur.* Sed cui deferendum juramentum, reo an actori? Reus, si bonæ famæ sit, ad delationem actoris se juramento liberabit à præsumtione rerum subductarum aut male custoditarum. Si verò adsit suspicio perjurii in reo, fallere & mentiri solito, aut si sit infamis atque intestabilis, aut in probatione juratoria deficiat; actori, si sit homo bonæ fidei & famæ, deferendum juramentū *Beust. de jurejur. p. m.* 403. 404. *seq.* & sic à reo tantum restituendum, quantum juraverit sibi ablatum actor. Ea videtur esse mens Theoderici Gothorum Regis in Edicto §. 119. quæ sic habet: *Si quid de taberna, nave vel stabulo perierit, ab his qui locis talibus præsunt, vel qui in his negotiantur, repetendum est, ita ut præstent sacramenta de conscientia sua suorumque: & si hoc fecerint, nihil cogantur exsolvere; aut certè quantum petitor juraverit se in eo loco perdidisse, restituant.* In Codice LL. antiquarum editionis Lindenbrogianæ circa initium hujus Edicti vox *nave* est omissa. sed hanc ei restituendam esse patet ex inscriptione Edicti: Si *quid* (ita emend. pro *quis*) *de taberna, nave aut stabulo perierit.* Si verò postea deprehendatur ipse magister navis res quasdam suppressisse & abstulisse, aut in usus suos convertisse,

vertisse, furti reus erit *arg.l.7.Cod. de furt. c.* 1. 2. *jur. Suet.eod.* In Statutis Lub. 4, 1,7. sic habetur: *Nautæ, aurigæ & similes personæ, quibus res transportandæ creduntur, iis justo loco non traditis, sed ex parte abnegatis, cum aliud compertum fuerit, ut fures plectuntor.* Conferantur quoque Statuta Prussica lib.4. tit. 19. artic. 1.§. 9. 10. Recepta, quorum dominus ignoratur, magistratui loci, ubi exonerat navem, tradi jubentur. ibid. Sed magistri navis pecuniam ab amicis accipientes, ut illam aliis in transmarino loco degentibus persolverent, quā illi non animo furandi, sed necessitatis caussa in usus suos converterunt, reddere parati simulac potuerint, furti pœnæ non erunt obnoxii: quia non habuerunt affectum furandi. *vid. Mev. in d.l. jur. Lub. n.* 8.9. *Carpz. Pract. crim. p.* 2. *q.* 85. *n.* 87. *& seqq.* Si verò absque eorum culpa res, quam receperunt, pereat, tamen tenentur de recepto; nisi quid damno fatali contingat. *l.* 3. §. 1. *D. naut. cau. stab.* Si vero solvendo sint magistri navis, furti actio contra fures eis dabitur *l.* 14. §. 17. *D. de furt.* Plura de furto in navi exstant in *l.* 20. §. 5. *D. Furt. adv. naut. l.* 47. *Dig. tit.* 5.

IV. Si res aut pecuniæ nautæ commissæ naufragio perierint, aut per vim piratarum raptæ sint, æquum est magistro navis exceptionem dari, nec eum ad hoc damnum

M casu

casu datum obligari *d l.3.§ 1.naut.c.ft.l.23. de reg.jur.* cujus ergo hoc periculum & damnum erit, an debitoris vel creditoris? Communiter statuitur debitoris esse periculum, quem casus fortuiti non liberant ab ære alieno *arg l.11.Cod.si cert.pet.cap. 35. de jure ædif. LL.prov.Sued.* Aliud vero dicendum, si ipse creditor debitorem jusserit per hunc nautam transmittere pecuniam: vel amico scripserit, ut exigeret à suo debitore pecuniam sibique mitteret: is verò tradiderit nautæ qui spoliatus est à prædonibus, aut naufragio perdidit, hoc casu damnũ est creditoris, & liberatur debitor *arg. l. 10.§.1. D.commod. Cravett. consil.247.n.2.& seqq.*

V. Raptum ex naufragio vel nave expugnata propriè dicitur, quod eo tempore & loco quo naufragium fit, raptum est *l.1. §.5 l.2.3.D. de incend.ruin.nauf.* & quando navis in prælio expugnatur ab hostibus vel piratis, quando spoliatur, mergitur, dissolvitur aut pertunditur, aut funes ejus præciduntur, aut vela cõscinduntur, aut anchoræ involantur de mari *l.3.§.1.l.6.D.d.ti.de inc. r.nauf.nav.r.exp* In primis hic dolus malus attenditur, atq; si vis adhibita sit: rapi enim sine vi non potest, *l.3 §,3.5.h.t.* Si quis ergo recepit ignarus, aut ad hoc, ut custodiat & salvum faciat vero domino, qui amisit; non solum extra noxiam, sed & laude dignus est

præ-

præmioque laboris honesto pro collectis bonis naufragis *arg. l. 7. de serv. exp. Schota. Exa. jur.* In jure Suedico præmium jubetur promi ex bonis collectis, & determinari arbitrio domini & bonorum virorum *c. 17. de furt. L L. civit. 37. L L. prov.*

VI. Non solum qui rapuit, sed & qui abstulit, amovit, damnum dedit, vel recepit, actione rapti tenetur *l. 3. §. 4. d. tit.* Sed & qui invito domino navem usurpat, rapti vel furti tenetur in jure nostro *c. ult. de jur. ædif. L L. prov.* De pœna rapti ex naufragio vel nave, adiri potest lex *3. §. 8. l. 4. 5. 7. D. de inc. ruin. nau/r. r. n. e.* & quæ sup. notavi *lib. 1. c. 7. §. 16.* quæque in diversis populorum Statutis de pœna rapinæ exstant.

VII. Nulla vis fiet vel bonis vectorum & nautarum, vel ipsis si facta sit, severè punietur *l. 1. D. ad leg. Iul. de vi pri. §. 2.* Illicitè in portu vectigalis nomine extortum, cum altero tanto passis injuriam exsolvi jubetur in jure R. & authores violentiæ præter pœnam tripli extra ordinem plecti· alterum enim utilitas privatorum, alterum vigor disciplinæ pub. postulat *l. 9. § 5. D. de pub. vect.* De vi pub. non tenetur, qui arma navigationis causa coegit *l. 1. D: ad. leg. Iu. de vi. publ.*

VIII Si quid dolo aut culpa non fecerit, aut fecerit, quod non debuit magister navis, atque sic damnum mercibus dederit,

inde dominis mercium tenetur, ut sup. ex occasione suis locis probavi *li.* 2.*c.*1.§.9.*lib.* 2.*c.*5.§.10.12.*c.*6.§.9.*c.*8 §.6.10,13.14.16 *l.*3. *c.*5.§.7.14. Sed & si naufragio sua culpa caussam dederit, quomodo teneatur, vid. sup. *lib.* 1.*cap*. 7. §. 3.5.

IX. Si merces alio transvehendæ à prædonibus direptæ sint in ordinaria via, & nauclero nihil de illis ante constiterit, actione nulla tenebitur: cum hic sit casus merè fortuitus. Si verò in locum piratis infestum navim applicuerit, vectoribus ei loci vitium testato denuntiantibus, & direptio subsequuta fuerit, spoliatis damni accepti nomine tenebitur.*c.*4.*leg.naut.Rhod.* Si nauclerus vel exercitor propter privatum commodū alios deprædetur &ab illis iterum spoliatus sit, unde mercatores damnum patiantur; aut à piratis captus eis resistere potuisset, & non restiterit: aut piraticam navem, quam sciebat esse talem, è vadis liberaverit, si postea à piratis cum navi captus, navi mercibusque exutus ac privatus fuerit, tanquam qui caussam damni dedit, inde tenetur *arg.* *l.*30.§. 3.*D. ad leg. Aquil.l.*4.§.14. *D.vi. bon.rapt.Straccha part.*3.*de naut.n.*25.*seqq.*

X. Si magister navis falsis insignibus per se injussu domini utens merces per publicationem amiserit, ad damnum præstandum obligatus est, *Id, n.*23.24.

XI. Navis

XI. Navis funibus invalidis ruptis, aut non bene alligata, aut non ita gubernata, ut debebat, aut absque ductore, vel sine perito ductore in mare immissa, si aliam navim incurrendo ei damnum dederit, vel eam depresserit, actio damni dati contra exercitorem competit, si navim minus idoneis hominibus commiserit *l.* 16. §. 1. *D. de rei vindic. & sup. h. l. c.* 7. §. 11. Si verò exercitor sit extra culpam, adversus magistrum navis datur actio, vel quod non idoneos ministros elegerit, vel incuria ipse quid admiserit, unde damnum datum est. *sup. l.* 1. *c.* 7. §. 3. *& inf. h. c.* §. 20. *& c.* 9. *Jur. Sue. de Jur. naut. l.* 29. §. 2. 4. *D. ad leg. Aquil. l.* 13. §. 2. *D. loc. cond.* quia est damnum culpa datum. Culpa autē est, quod, quum à diligente provideri potuit, non est provisum *l.* 31. *D. ad leg Aqu.* A magistro navis autem præcipua diligentia & inspectio requiritur. *sup. l.* 2. *c.* 1. §. 9. Mithridates rex Ponti navarchum, qui Chia navi regis navem prætoriam incurrerat læseratq; capitis pœna affecit. quamvis navarchus vim tempestatis obtenderet, tamen illum hoc potuisse vel debuisse præcavere, si prudentius rexisset navem, eumque per insidias hoc fecisse rex existimavit; uti refert Appianus in Mithridatis. Si vero noctu aut cœlo turbido per tempestatem tanta vis navi facta sit, quæ temperari non potuerit,

(quod testibus aut juramento adseret) nulla in magistrum aut dominum navis danda est actio *l.* 29. §. 4. *ff. ad leg. Aqu. in fin. c.* 14. *de jur. nau. LL. Sue. l.* 4. *Iur. Pruss. tit.* 19. *art.* 4. §. 2. est enim hoc invitum per violentiam cujus principium est extra patientem. Aliquando etiam dominus vel magister navis potest carere culpa, non vero nautæ, aut gubernator navis, aut ductor, & tunc actio damni dati contra eos instituitur. *d. l.* 29. §. 2. *&* 4. *ad leg. Aqu. c.* 14. *jur. naut. LL. Suet.* Alias Legibus maritimis VVisbyens. *art.* 27. 50. 70. & multorũ populorum Statutis dimidium damni dati præstatur læsæ navi à lædente, si absq; culpa domini navis damnum acciderit; idq; jurato adseverare possit, alterum damni dimidium fert ipse læsus. damnũ autem tale dividi quoque solet ob culpæ probandæ difficultatem. *Grot. de jur. bel. & pac.* 2, 17, 21. Iure Sue. est pars tertia damni dati, si casu non culpa factum sit *c.* 9. *jur. naut. LL. Sue.* ubi vide, quid porro ad hoc requiratur. Existimandum vero, legem Sueticam hic non latam culpam, sed levem quæ casum præcesserit, intelligere. Alias damnum merè fatale nemo præstare potest aut debet. Hoc innuunt verba d. c. Gör androm skada &c. quæ actum nocendi significant, licet haud lata culpa intervenientem. Si vero culpa domini navis damnum

datum

datum ſit, idque læſus probare, & ſeipſum ab omni culpa purgare poſſit, eo caſu dominus navis totum damnum ſolus ſarcire tenetur. *Vin. latè ad leg. Rhod. pag.* 263. 264.

XII. Si navis vi ventorum impulſa eſſet in funes anchorarum alterius, & nautæ funes præcidiſſent, ſi nullo alio modo navis, explicari poſſet, hoc neceſſitas excuſabit. *l.* 29. §. 3. *D. ad leg. Aquil.* ſi quis funem, quo religata erat navis, præciderit, de nave quæ periit, in factum agendum *d. l* § 5. ſed ſi ſervandæ navis cauſa præciderit funem ſcaphæ, excuſatur. *vid. Actor. cap.* 27. *v.* 32.

XIII. Si navis perforata ſit, eſt damni dati actio *l.* 27. §. 24. *D. ad leg. Aquil.* Sed ſi per inſidias hoc factum ſit, intenditur & augetur crimen, ejuſque pœna.

XIV. Damnum quod nautæ inter ſe dederunt, ab ipſis præſtandum eſt, non aliis. *l.* 7. § 2. *D. naut. caup. ſt.* Confer *c.* 4. 5. 6. 7. 9. 17. 18. *de jure naut. Suedor.*

XV. Si quis vectorum juſſu vel rogatu navarchi malum adſcendat, & decidens lædatur, pro rata ex damno tenebitur navarchus. Si quis per ſe ex laſcivia adſcendens decidat, damnum, quod ſua culpa ſentit, ſibi imputet. ſſ. 4. Manhålg. Vyll. *l.* 12. *Cod. de accuſ.*

XVI. Ab injuriis in navi re & verbis abſtinendum. Si quis tamen jure domini aut

potestatis corripiat servos aliosve in navi delinquentes, non pertinet ad injuriam, sed juris executio est *l.* 13.§.1. & §. 6. *l.* 15.§. 36.38. *D. de injur.*

XVII. Veteri consuetudine & peculiari quodam jure navium solent vectores & nautæ temerè jurantes, maledicentes, preces aut sacra negligentes, alea ludentes graviusve delictum committentes aut mulctari aut pro ratione delicti ad malum suo more plecti, aut loris cædi. Non tamen immoderatè suo jure utentur, qui hoc usurpant in suos; *l.un. C. de emend. serv.* ne modum excedendo, Iudicum notioni subjiciantur magistri navis.

XVIII. Stringentes cultrum aut gladium in alium, etsi non læserint eum, tamen quorundam statutis nauticis hanc pœnam subeunt, ut culter per mediam eorum manum transfixus inter digitos extrahatur: ut ita severitate pœnæ à cæde & percussione absterreantur. *vid. art.* 24. *Iur. naut. Caroli* ix. Aliquando pro qualitate delicti sub carinam trahuntur, vel aliter plectuntur.

XIX. Si nauta aut miles nauticus se opponat magistro aut præfecto navis, factionem & tumultum excitet, capitis pœnam meretur. Sed de his fusius in *articulis nauticis, vel militiæ naval.*

XX. Dominus navis tenetur ex quasi male-

maleficio ministrorum, si non ejus, sed illorum sit maleficium. Aliquatenus enim culpæ reus est, quod non meliores conduxerit §. 2. *Inst. de obl. ex q. del. l. 60. §. 7. D. loc. cond. l. 21. §. ult. de neg. gest.* Si de nave quid dejectum sit, datur actio utilis in navi præpositum *l. 6. §. 3. D. de his qui dejec. vel effud.*

XXI. Si gravi procella oborta plures ministri nautici in navi laborantes tumultuario occursu forte unum ex suis everterint, ita ut præceps in mare decideret & submergeretur, non potest quidem actio adversus omnes ut æquè reos institui, si non intelligatur à quo eversus sit. *arg. l. 45. §. 3. D. ad leg. Aqui.* Examinati tamen è suorum numero designabunt reum, si norint; aut juramento se purgabunt à facti ignorantia. Si vero manifestetur author, tamen ex impetu & incautè, non ex proposito hoc fecisse præsumitur; nisi probari possit, se studio fecisse. judicum autem arbitrio pœna delicti non ex proposito admissi decernetur. *vid. quoque sup. l. 2. cap. 7. §. 7.*

XXII. Seducens falso lumine navigantes piscator, & morti causam præbens, merito quoque capitis pœna plectitur, *ex sententia Peckii & Vinnii ad fin. tit. de inc. r. n.* Occidisse enim dicitur, qui mortis causam quolibet modo præbuit *l. 51. D. ad leg. Aq. l. 15. D. ad leg. corn. de Sicar.*

XXIII. Si quis alium submerserit aut suffocarit in aquis, quia hoc dolo fecit, ultimũ supplicium meretur *l. 7. §. 1, 7. D. ad l. Aqu. vid. Carpz. p. 1. Pract. cri. q. 3. n. 28. seq.* aut si naufragio causam proximã mortis alicujus præbuerit *d. l. 15. de Sicar. sup. l. 1. c. 7. §. 12.*

XXIV. Si vulneratus mortiferè, postea naufragio maturius periit, de occiso agi non posse, sed de vulnerato contra vulnerantem, vult *l. 15. §. 1. D. ad leg. Aquil.* quia naufragium non est passum apparere, an à vulnerante sit occisus. & vulnerans forte animum occidendi non habuit. & aliquando qui lethiferè videtur vulneratus, sanari & convalescere potest: quod medicorum judicio stabit. De aliis delictis pub. nihil attinet hic agere, sed alibi tradita satis est recognoscere, & huc paribus rationum momentis ad rem applicare.

CAP.

Cap. IX.

Num magiſter aut præfectus navis bona cum conſcientia poſſit, igne in pulverem tormentarium injecto, navem una cum ſeipſo & ſuis, & ſimul hoſtibus navem occupantibus, perdere potius, quam ſalvam navem, ſe & ſuos hoſtium arbitrio permittere?

I. Occaſio hujus quæſtionis.
II. Argumenta illorum, qui licitè fieri poſſe ſtatuunt, quod eſt præſentis quæſtionis.
III. Et ſeqq. Hæc contrariis rationibus diluuntur, & vera ſententia firmatur.
IV. De virginibus ſtupri fuga ſe in flumen projicientibus.

I. CVm in fine ſuperioris capitis de homicidio dictum ſit, non incommode propoſita quæſtio quæ præter cætera de homicidio ſui agit, illi ſtatim ſubjici poſſe videtur, vel ideò excuti digna, ut eximatur

hic scrupulus dubiis conscientiis, & imprimis æterno animarum periculo, quantum potest, occurratur.

II. Qui, quod in quæstione est, ut licitum defendunt, obducunt nobis authoritatem magistratus, desperationem victoriæ & publici boni finem. Chytræus in libro de morte & vita æterna: *Minus*, inquit, *temerè pronunciandum est de iis, qui juramento magistratui superiori obligati arces aut naves bellicas defendendas cum hoc mandato susceperunt, ut spe nulla defensionis & incolumitatis superstite, una cum munitionibus aut navibus fidei suæ creditis mori & deleri malint, quam contra fidem magistratui suo datam eas incolumes hostium potestati dedere.* Quamvis hic Chytræus non expresse dicat, eos, quibus arces & naves commissæ sunt, posse ob dictam causam sibi manus inferre, tamen hoc inde colligas. Aut si ita sentit, quod præstet mori & deleri nostros unà cum navibus (per hostem, non per seipsos) quam contra fidem magistratui datam se navesque incolumes hosti dedere, nostræ sententiæ non refragatur. Expressius Burgersdicius Ideæ Philos. mor. c. 14. §. 17. *Inter* αὐτοφόνυς, ait, *damnandi non videntur nautæ, qui igne in pulverem tormentarium conjecto, seipsos simul cum hostibus occidunt, si publica autoritate muniti sint, nullaque appareat spes victoriæ,*

&

& patriæ, cui militant, bonum potius spectent, quod in ruina hostium consistit, quam malum quod in hostium potestatem venientibus perferendum foret.

III. Verum quidem est magistratui non solum propter iram sed etiam propter conscientiam obediendum esse *Rom.* 13, 5. Et quamvis dura subditis ejus jussa videantur, tamē illorum est isthæc exsequi, non interpretari. Eorū culpa nulla est, qui parere necesse habent *l.* 157. *l.* 167. §. 1. *l.* 169. *l.* 199 *D de reg. jur. vid. & Vasq. Illust. quæ.* c. 8. *n.* 9. In Legibus VVisigothorū l. 8. t. 1. c. 1. dicitur: *qui dominorum jussionibus obedientiam detulerunt, culpabiles haberi non potuerunt: quia non suo excessu, sed majoris imperio id commisisse probantur.* Sed hæc procedunt, si justa sint magistratus imperia. unde Poëta ait:

Et parere decet jussis, & justa jubentur.

Si vero quid præcipiat, quod juri divino & naturæ repugnet, non magis obligantur subditi parere, quam magistratus hoc præcipere. Magistratui quidem parendum, sed magis Deo *Act.* 4. *v.* 19. Deus benefecit obstetricibus apud Hebræos, quod ipsum magis timerent, quam regem AEgypti Pharaonem, jubentem masculos infantes Israelitarum recens natos occidere *Exo.* 1. *v.* 20. 21. sed *αὐτοχειρία* per se res illicita est, quippe quæ juri divino *Gen.* 9. *v.* 5. 6. quinto Decalogi

calogi præcepto & naturæ *Ej h.* 5. v. 29. contraria est. Vnde Burgersdicius d. c. 14. §. 16. ait: *si magistratus aliquem damnet ad αὐτοχειρίαν, legi naturæ potius parendum est, quam magistratui id quod naturæ contrarium est præcipienti.* Quamvis vero fidem suam & obedientiam videantur probare patriæ & magistratui, qui hoc modo pereunt; tamen non excusantur coram Dei tribunali: qui suo non alieno arbitrio, & ea via ac hora, qua ipsi placet, animas hominum vult reposcere in quas ipsi soli jus est. Nemo potestatem habet in proprium spiritum pro lubitu dimittendum; nedum eam sibi sumere potest in alienum. Gustavus Magnus de quodam sui temporis præfecto navis, se & navem flammis tradente, ne in hostium manus veniret, dixisse fertur: *Erga me & regnum masculè & fideliter, erga seipsum scelratè egit.*

IV. Sed quid si nulla spes victoriæ aut, defensionis supersit, metusque præsens hostilis captivitatis & forte crudelitatis adsit, nonne tunc præstat venienti malo hac via occurrere? quasi non malum majus esset sibi ipsi mortem consciscere; & non præstaret, hostili quam sua manu cadere. Aut si vita superstite immaniter tracteris ab hoste, tamen fortius hoc tolerabitur, quam si metu quorumcunque adversorum tibi ipsi manus inferas. Quon-

Quondam hoc fuit Stoicorum & paganorum, ludibrium, hostis morte sui prævenire. Sed qui Christiani sumus, scire fas est, eventum prælii Deo committendum, non voluntaria morte prævertendum esse: ne judicium Dei petulanter involemus: ne omnem Dei opem & liberationem desperare videamur: ne fugiendo temporalem contumeliam delictis nostris debitam, in æternam incidamus. Nonne vita etiam qualiscunque tolerabilior est tam ancipiti & periculosa morte? Conf. quoque *Freinshemium in Curtium 5, 9, 6. & Vinnium ad leg. Rhod. de jact. p.* 230.

V. Cæterum *non directè hoc agi*, ajunt, *ut semetipsos occidant, aut ut effugiant malum ipsis perferendum, si in hostium potestatem veniant; sed patriæ bonum inprimis quæri, quod in ruina hostium consistit.* Eadem est sententia Amesii l. 5. de cas. consc. c. 31. q. 14. quamvis cum aliqua restrictione posita. *Licitum aliquando est*, inquit, *exponere se tali periculo mortis, ex quo certò sed indirectò mors est secutura. Sic miles potest consistere in statione, aut capessere jussum aliquod imperatoris, ex quo novit se ista ratione interimendum. Sic Samson (ex singulari instinctu) directe intendebat Philistæos occidere, non semetipsum; quamvis præviderit suam mortem inde secuturam Iud.* 16.30. *Similis fere est ratio eorum,*

qui

qui pulvere tormentario accendunt navem qua feruntur, ne perveniat in hostis possessionem. Non enim directè intendunt semetipsos occidere, sed hosti incommodare. Sed omnibus his rationibus evertendis vel unicum Spir. S. dictum sufficiat: *Non sunt facienda mala* (sive directè sive obliq; indefinite enim loquitur) *ut eveniant bona* Ro.3.v.8. Iam autē certum est, quod *αὐτοχειρία* per se sit mala & illicita, ut sup. §.3. Probatum est, proinde nulla circumstantia potest eam facere licitam. August. l. 1 de Civ. Dei c. 27. *Si sponte se occidendi causa justa non est, ergo nulla est.* Et Burgersdicius c. 19. Ideæ phil. mor. §. 17. ait: *Quod per se malum est, non potest ulla effecti ratione fieri bonum.* Et Amesius d. lo. q. 2. *Vita proximi non subjicitur arbitrio cujuspiam, nisi illius qui author est & dominus vitæ. Hominum omnium est obedire legi de non occidendo, nulla adhibita exceptione, quæ ab authore legis non est approbata.* Nec stringunt exempla militis in statione sua cum periculo mortis constituti, & Samsonis. Hoc est officii militis, ut servet suam stationem sibi ab imperatore assignatam, etiamsi sciat se interimendum, sed manu aliena non sua. Quin ut miles in jussu imperatoris non excedet statione sua; ita nec homo vita, injussu Dei. Hieronymus in epistol. ad Paulum super obitu Blesillæ. t. 1. p. 159. sic introducit

Chri-

Christum loquentem: *Nullam animan recipio, quæ me nolente separatur à corpore.* Nullus enim homicida (sive sui sive alterius) habet vitã æternam in se manentem 1. *Ioh.* 3. v. 15. 1. *Cor.* 3. v. 17. Samsonis autem exẽplũ est singulare & extraordinarium, quod regulam dare nequit, sed solum Dei verbum. Ideò quoque Amesius ait: *Samsonem hoc ex singulari instinctu* fecisse. Et ante ipsum August. l. 1. de C.D. c. 21. *Nec Samson aliter excusatur, quod seipsum cum hostibus ruina domus oppressit, nisi quia Spiritus latenter hoc jusserat, qui per illum miracula faciebat.* Talem instinctum nautas aut milites in navi dicto modo se è medio tollentes habere, non possumus adfirmare. Morte autem Simsonis Deum idololatricam Dagonis domum subvertere, & superstitionem Pelischtæorum punire voluisse, Theologi notant. Itaque non *ferè similis*, sed plane dissimilis est ratio eorum qui pulvere tormentario accendunt navem: quia Samson hoc fecit instinctu divino, nautæ hoc faciunt jussu humano. alium finem Samson spectavit, alium nautæ. In eo tamen, dicas, videntur utrinque convenire, *quod non directe intendunt semetipsos occidere, sed hosti incommodare.* Largiri possem, si finis utrique simplex esset. Sed Samsoni scopus erat propositus præter ultionem hostium, etiam abolitio

bolitio superstitiosi cultus & propagatio gloriæ Dei, militibus nauticis scopus est unicus bonum temporale, ruina hostium. Quid autem lucraberis, si pro mundanis & temporalibus bonis, animæ periculum facias? *Matt* 26.v. 16. Meum non est damnare quenquam, quem vox ipsius Dei damnat, is judicium suum habet, Nec meum est disputare decreta superiorum, sed quid justum sit probare tuerique, nec unquam animus fuit obtrectandi, sed solius veritatis amore & conscientiarum tranquillitati consulendi studio hæc simpliciter proferre, & candidorum censuræ submittere. Non autem mea solum hæc sententia est, sed orthodoxorum Theologorum, præcipue Bartholomæi Batti, qui hoc argumentum ex professo tractavit in Consiliis Theolog. Dedekenni vol. 2. Inspiciatur quoque Dunth. de Casib. consc. pag. 368. & alii.

VI. Quid vero judicandum sit de earum fæminarum morte, quæ, ut hostes & insectatores pudicitiæ suæ devitent, in flumen se projiciunt, inspice Augusti. l. 1. de Civ. Dei c.26. ubi statuit, *non temerè de illis judicandum esse: si fecerint hoc forte divinitus jussæ. Videndum tamen* monet, *utrum divina jussio nullo nutet incerto: occultorum enim judicium non usurpandum.* Tandem ita concludit: *Hoc dicimus, hoc asserimus, hoc modis omni-*

omnibus approbamus, neminem spontaneam mortem sibi inferre debere, velut fugiendo molestias temporales, ne incidat in perpetuas.

CAP. X.

De Foro & processu juris navigantium.

I. Forum competens navigantium. Census navis vel bonorum in navi respectu habitationis aut jurisdictionis.
II. Expeditus processus.
III Iudicium in mari vel navi.
IV. Caussæ sonticæ absentiæ.
V. Probationes.
VI. Quinam possint esse testes, & quomodo examinandi; præsertim in causa naufragii.
VII. Famam etiam hic probare.
VIII. Non differendam diu esse exsecutionem, quæ ejus rei utilitas sit.

I. Ultimum erit pauca notasse de foro & processu juris, per quem tanquam extremum refugium & legitimum juris subsidium personis rebusque nauticis laborantibus succurritur. Præterquam quod navigantes si domum redeant, legitimum

mum forum in patria aut loco habitationis agnoscunt; unde & censum annuum respectu navis, si nihil aliud proprium possideant in loco habitationis vel jurisdictionis pendere tenentur: aut ratione bonorum in navi *c.20.§.6.7.de jur.Reg.LL.Sue. munic.* sed in itinere versante ad forum ejus qui jurisdictionem in mari habet, si duo inde absint, vocari possunt, ut sup. lib.1.c.4.§.6. fusius ostensum est; attamen in quocunque foro constiterint, & tabernam vel officinam conductam habuerint mercesque distraxerint, conveniri tanquam temporarii subditi possunt. Ita si Hollandus Holmiæ servum institorem vendendarum mercium gratia habeat, quod cum eo servo contractum est, ita habendum, atque si cum domino contractum sit quare ibi se debebit defendere. *l.19.§.3. D. de judic.* Non verò ubi sic veniunt peregrini, ut confestim discedant, aut duntaxat præternavigent. Durissimum enim est solum præternavigantes, quotquot locis conveniri *d.l.19.§.2.D. de jud.* nisi ex culpa sua detineantur alicubi & conveniantur etiam præternavigantes.

II. Vbicunque litis caussa conveniuntur, non diu detinendi sunt, nec longum litis sufflamen permittendum, sed quam brevi potest temporis spatio, caussa maturanda ob navigandi necessitatem, cujus periculum

lum est in mora. Cæsar l. 1. bel. Gal. *Res maritimæ celerem & instabilem motum habent.* In liquidis debitis nauticis summariè & executive (ut loquuntur) procedendum esse, innuit jus Sueticum *c.16.§ 1. de proc. curia.* Idem volunt Dd. *vid. Mev. in Iur. Lub. l. 3. t. 7. a. 7. n. 1. seqq.* Caussæ quoque de submersis navibus aut naufragiis *levato velo* sunt cognoscendæ *l. 5. C. de naufr.* i.e. aperto ostio, cui velum solebat prætendi, vel summatim, breviter ac de plano, citra strepitum forensem. *vid. Peck. & Vinn. in d. leg. pag.* 402. In tribunali Admiralitatis Hollandiæ duplica litigantibus partibus non est permissa, neque id absque gravi ratione: quum mare frequentantium ventisque commodis utentium intersit, controversias eorum quantum fieri potest celerrime expediri. *Author Tractatus Ms. de statu Fed. Belg. c. 3.*

III. Quando vero in mari versantur, quia in navi, ubi focum & ignem habent, quasi domum suam secum circumvehunt, & unius societatis membra sunt, ex suis & principibus nautarum aut vectorum eligere possunt arbitros in rebus litigiosis inter ipsos componendis, directore magistro navis, aut præfecto classis; cui etiam justitiæ patrocinium in mari committi non infrequens est: ita ut non opus sit privata ultione, ex mente Grotii de jur. bell. & pac. 2. 20. 8.

20, 8. si vero dissentiant, majoris partis arbitrio stabitur. *l.* 17. §. 6. *D. de receptis* Et sic usu receptum est ut comites itineris, unius navis, ejusdem negociationis participes atque collegæ teneantur stare decreto partis majoris, in his duntaxat, quæ determinatione quadam indigent, & ad eam pertinent communitatem; cujus ipsi membra sunt. *Grot. c. 4. de imper. summ potest. circa sacr. pag.* 76. *vid. quoque notata lib.* 2. *sup. c.* 7. §. 3.

IV. Si quis in patria sit in judicium vocatus, succurritur ei, quando non solum morbo, sed etiam tempestate, quæ impedimento sit itineri, & navigatione impeditus, ad diem se judicio sistere nequit *l.* 2. §. 6. 7. 8. *D. si quis caut. l.* 38. §. 1. *in fin. D. ex quib. caus. mai.* hæ enim sunt caussæ sonticæ.

V. Sed si dicat, tempestatem impedimento fuisse, quo minus in judicium veniret, probare eum id oportet *l.* 19. §. 1. *D. de prob.* Velut alias adfirmanti incumbit probatio *l.* 2. *D. eod.* Vt si dicat nauta rem casu fortuito periisse, ejus erit hoc testibus probare *l.* 2. *C. de naufrag. cap.* 1. 2. *LL. naval. Rhodio* Si vero quis dicat, culpa nautæ casum evenisse, ille ipse qui hoc dicit probare debet *Vin. ad Peck. in Tit. ff. Nau. c. st. pag* 34. Sed & qui excipit, probare debet, quod excipitur *l.* 9. *D. de prob.*

VI. Communiter quidem domesticum testi-

testimonium non admittitur, verum cum per alios scientia gestorum in navi non facile haberi possit, quam per ipsos qui sunt in navi; vectores, aut si illi non adsint, nautæ probatæ fidei duo vel tres in caussa naucleri testimonium perhibere possunt, vel ad probandum ea quæ in navi gesta sunt admitti *arg. l. 3. C. de nauf. c.* 23 27. *jur maritim. VVisbyens.* In Legibus nauticis civitatum Hanseatic. *art.* 57. *edit Germ. vel.* 56. *edit. Belg.* hæc *vetus consuetudo maritima* esse dicitur. Si vero universos violentia tempestatis obruerit, nec alia probandi ratio supersit, ne tamen veritas lateat, etiam liberi nautarum seu magistrorum intra judicium examinari possunt in caussa naufragii de eorum interitu, quos navicularius naufragio periisse contendit *d l. 3 Cod de nauf.* cum enim liberi parentibus navem parantibus communiter adesse soleant, notitiam eorum, qui navem ingressi sunt, facile habere præsumuntur. *Peck. ad d. legem.* Testes quoque in tempore producti summarie non citata parte ad examen produci posse, in tali adverso casu qui in remotioribus locis accidit, notant *Pec. & Vin. ad l.* 2. *C. de nauf. pag.* 395. Atque ita judicatum refert Rota Gennuens. *decis.* 36. *n.* 12. & *decis.* 56. *n.* 2 *Ibid.*

VII. Si vero non possit haberi in casu

nau-

naufragii probatio de visu, sola fama sufficit & plenè probat, ut vult Gilhaus. *Arb. Iudic. par. 10.c.6.n.7. vid. & lib. 1.c.7.§.12.* quam tamen non vagam & incertam esse rationis est.

VIII. Caussa rite cognita sine mora exsecutioni mandanda est, præsertim si talis sit, quæ promtam habeat exsequendi copiam, quam non minus incolæ, quam advenæ desiderant amantque. Certè peregrini navigantes quo celerius in suis negotiis expediuntur, eò lubentius ad nos redeunt. Cætera quæ ad processum judicialem spectant, ex peculiaribus populorum statutis peti possunt. Hactenus ergo in argumento maritimo versati, nunc tandem terram videmus.

SOLI DEO GLORIA.

FINIS.

